

Comhairle an
Aontais Eorpaigh

An Bhruiséil, 5 Iúil 2023
(OR. en)

**Comhad Idirinstitiúideach:
2023/0258(NLE)**

**11505/23
ADD 3**

**POLCOM 151
SERVICES 29
FDI 17
COLAC 83**

TOGRA

ó:	Ardrúnaí an Choimisiúin Eorpaigh, arna s(h)íniú ag Martine DEPREZ, Stiúrthóir
dáta a fuarthas:	5 Iúil 2023
chuig:	Thérèse BLANCHET, Ardrúnaí Chomhairle an Aontais Eorpaigh
Uimh. an doic. ón gCoim.:	COM(2023) 434 final - IARSCRÍBHINN 1 - CUID 3/3
Ábhar:	IARSCRÍBHINN a ghabhann leis an Togra le haghaidh Cinneadh ón gComhairle maidir le siniú, thar ceann an Aontais Eorpaigh, an Chomhaontaithe Eatramhaigh ar Thrádáil idir an tAontas Eorpach agus Poblacht na Sile

Gheobhaidh na toscaireachtaí i gceangal leis seo doiciméad COM(2023) 434 final - IARSCRÍBHINN 1 - CUID 3/3.

Faoi iamh: COM(2023) 434 final - IARSCRÍBHINN 1 - CUID 3/3

AN COIMISIÚN
EORPACH

An Bhruiséil, 5.7.2023
COM(2023) 434 final

ANNEX 1 – PART 3/3

IARSCRÍBHINN

a ghabhann leis an

Togra le haghaidh Cinneadh ón gComhairle

**maidir le siniú, thar ceann an Aontais Eorpaigh, an Chomhaontaithe Eatramhaigh ar
Thrádáil idir an tAontas Eorpach agus Poblacht na Sile**

CAIBIDIL 22

FIONTAIR FAOI ÚINÉIREACHT STÁIT, FIONTAIR DAR DEONAÍODH CEARTA NÓ PRIBHLÉIDÍ SPEISIALTA AGUS MONAPLACHTAÍ AINMNITHE

AIRTEAGAL 22.1

Raon feidhme

1. Dearbhaíonn na Páirtithe a gcearta agus a n- oibleagáidí faoi mhíreanna 1 go 3 d’Airteagal XVII de GATT 1994, faoin doiciméad dar teideal Tuiscint ar Léiriú Airteagal XVII den Chomhaontú Ginearálta um Tharaifí agus Trádáil 1994, agus faoi mhíreanna 1, 2 agus 5 d’Airteagal VIII de GATS.
2. Tá feidhm ag an gCaibidil seo maidir le fiontar faoi úinéireacht stáit, fiontar dar deonaíodh cearta nó pribhléidí speisialta agus monaplacht ainmnithe (‘eintiteas’) a ghabhann do ghníomhaíochtaí tráchtála. Má bhíonn eintiteas ag gabháil do ghníomhaíochtaí tráchtála agus neamhthráchtála araon¹, ní chumhdaítear leis an gCaibidil seo ach na gníomhaíochtaí tráchtála.
3. Tá feidhm ag an gCaibidil seo maidir le fiontair faoi úinéireacht stáit, fiontair dar deonaíodh cearta nó pribhléidí speisialta agus monaplachtaí ainmnithe, ar na leibhéil rialtais uile.

¹ D’fhéadfaí a áireamh le gníomhaíochtaí neamhthráchtála sainordú seirbhíse poiblí dlisteanach a dhéanamh nó aon ghníomhaíocht a bhfuil gaol díreach aici le cosaint náisiúnta nó slándáil phoiblí a sholáthar.

4. Níl feidhm ag an gCaibidil seo maidir le soláthar earra nó seirbhíse ag Páirtí, ar earra nó seirbhís é a cheannaítear chun críocha rialtais agus ní d'fhonn athdhíol a dhéanamh ar bhonn tráchtála ná i ndáil le hearra nó seirbhís a sholáthar le haghaidh díol ar bhonn tráchtála, cé acu is 'soláthar cumhdaithe' é an soláthar sin nó nach ea de réir bhrí Airteagal 21.2.
5. Níl feidhm ag an gCaibidil seo maidir le haon seirbhís a sholáthraítear i bhfeidhmiú údaráis rialtasaigh.
6. Níl feidhm ag an gCaibidil seo maidir le fiontar atá faoi úinéireacht stáit, fiontar dar deonaíodh cearta nó pribhléidí speisialta agus monaplachtaí ainmnithe i gcásanna más amhlaidh, in aon cheann de na 3 bliana fhioscacha as a chéile roimhe sin gur lú ná 100 milliún de Chearta Tarraingthe Speisialta (SDRanna) an t-ioncam bliantúil a díorthaíodh ó ghníomhaíochtaí tráchtála an eintitis¹.
7. Níl feidhm ag Airteagal 22.4 maidir leis na hearnálacha seirbhísí nach dtagann faoi raon feidhme an Chomhaontaithe seo.
8. Níl feidhm ag Airteagal 22.4 a mhéid a dhéanann fiontar atá faoi úinéireacht stáit, fiontar dar deonaíodh cearta nó pribhléidí speisialta nó monaplacht ainmnithe de chuid Páirtí earraí nó seirbhísí a cheannach agus a dhíol de bhun:
- (a) aon bheart neamh-chomhréireach atá ann cheana, a dhéanfaidh an Páirtí a choinneáil ar bun, leanúint de, a athnuachan nó a leasú i gcomhréir le hAirteagal 10.11, Airteagal 11.8 nó Airteagal 18.10 mar a leagtar amach ina sceideal in Iarscríbhinn 10-A; nó

¹ Le linn na gcéad 5 bliana ó theacht i bhfeidhm an Chomhaontaithe seo, beidh an tairseach faoi bhun 200 milliún SDR.

- (b) aon bheart neamh- chomhréireach, ar beart é a ghlacfaidh nó a choinneoidh an Páirtí ar bun, i dtaca le hearnálacha, fo- earnálacha, nó gníomhaíochtaí i gcomhréir le hAirteagal 10.11, Airteagal 11.8 nó Airteagal 18.10 mar a leagtar amach ina sceideal in Iarscríbhinn 10-B.

AIRTEAGAL 22.2

Sainmhínithe

Chun críocha na Caibidle seo agus Iarscríbhinn 22:

- (a) ciallaíonn ‘gníomhaíochtaí tráchtála’ gníomhaíochtaí a ghabhann fiontar de láimh, arb é an toradh deiridh orthu earra a tháirgeadh nó seirbhís a sholáthar a bheidh le díol sa mhargadh ábhartha i gcainníochtaí agus de réir praghsanna a chinntí an fiontar, agus a ngabhtar de láimh iad chun brabús-a dhéanamh¹;
- (b) ciallaíonn ‘breithnithe tráchtála’ breithnithe maidir le praghas, cáilíocht, infhaighteacht, indíoltacht, iompar agus téarmaí agus coinníollacha eile ceannaigh nó díola, nó maidir le tosca eile a chuirfí san áireamh de ghnáth i gcinntí tráchtála de chuid fiontar atá faoi úinéireacht phríobháideach agus a oibríonn de réir phrionsabail an gheilleagair mhargaidh sa ghnó nó sa tionscal ábhartha;

¹ Ar mhaithe le cinnteacht níos fearr, eisiatar le ‘gníomhaíochtaí tráchtála’ gníomhaíochtaí a ghabhann fiontar de láimh, a fheidhmíonn ar bhonn neamhbhrabúis; nó a fheidhmíonn ar bhonn gnóthú costas.

- (c) ciallaíonn ‘ainmniú’ monaplacht a bhunú nó a údarú, nó raon feidhme monaplachta a leathnú chun earra nó seirbhís bhreise a chumhdach;
- (d) ciallaíonn ‘monaplacht ainmnithe’ eintiteas, lena n- áirítear grúpa eintiteas nó gníomhaireacht rialtais, a ainmnítear i margadh ábhartha i gcríoch Páirtí mar sholáthróir nó ceannaitheoir aonair earra nó seirbhíse, ach ní áirítear leis sin eintiteas ar deonaíodh ceart eisiach maoine intleachtúla dó mar gheall ar an deontas sin amháin;
- (e) ciallaíonn ‘fiontar ar deonaíodh cearta nó pribhléidí speisialta dó’¹ aon fhiontar, poiblí nó príobháideach, ar dheonaigh Páirtí, le dlí nó le fíoras, cearta nó pribhléidí speisialta dó; deonaíonn Páirtí cearta nó pribhléidí speisialta nuair a ainmníonn sé nó nuair a theorannaíonn sé go dhá cheann nó níos mó líon na bhfiontar atá údaraithe chun earra nó seirbhís a sholáthar, agus an rialachán earnálach sonrach faoinar deonaíodh an ceart nó an phribhléid á chur san áireamh, seachas de réir critéir oibiachtúla, comhréireacha agus neamh- idirdhealaitheacha, agus dá réir sin déantar difear suntasach do chumas aon fhiontair eile an t- earra nó an tseirbhís chéanna a sholáthar sa limistéar geografach céanna faoi choinníollacha atá thar a bheith coibhéiseach;
- (f) ciallaíonn ‘seirbhís a sholáthraítear agus údarás rialtasach á fheidhmiú’ seirbhís a sholáthraítear agus údarás rialtasach á fheidhmiú mar a shainmhínítear i bhfomhír 3(b) d’Airteagal 1 GATS, lena n- áirítear mar a shainmhínítear ina Iarscríbhinn maidir le Seirbhísí Airgeadais, más infheidhme; agus

¹ Ar mhaithe le cinnteacht níos fearr, ní pribhléid eisiach nó speisialta inti féin ná aisti féin é ceadúnas a dheonú do líon teoranta fiontar agus acmhainn thearc á leithdháileadh i gcomhréir le critéir atá oibiachtúil, comhréireach agus neamh- idirdhealaitheach.

(g) ciallaíonn ‘fiontar faoi úinéireacht stáit’ fiontar atá faoi úinéireacht nó faoi rialú ag Páirtí¹.

AIRTEAGAL 22.3

Forálacha ginearálta

Gan dochar do chearta agus oibleagáidí Páirtí faoin gCaibidil seo, ní choiscítear le haon ní sa Chaibidil seo ar Pháirtí fiontair faoi úinéireacht stáit a bhunú ná a choinneáil ar bun, monaplachtaí a ainmniú ná a choinneáil ar bun nó cearta nó pribhléidí speisialta a dheonú.

AIRTEAGAL 22.4

Cóir neamh- idirdhealaitheach agus cúrsaí tráchtála

1. Áiríteoidh gach Páirtí go ndéanfaidh gach ceann dá fhiontair faoi úinéireacht stáit, dá fhiontair dar deonaíodh cearta nó pribhléidí speisialta agus dá mhonaplacht ainmnithe an méid seo a leanas agus é ag gabhail do ghníomhaíochtaí tráchtála:

(a) gníomhóidh siad i gcomhréir le breithnithe tráchtála le linn dóibh earra nó seirbhís a cheannach nó a dhíol, seachas chun aon téarma sainordaithe seirbhíse poiblí, nach bhfuil ar neamhréir le fomhír (b) nó (c), a chomhlíonadh;

¹ Chun úinéireacht nó rialú a bhunú, cuirfear na gnéithe ábhartha dlíthiúla agus fíorasacha uile san áireamh ar bhonn cás ar chás.

(b) agus earra nó seirbhís á ceannach aige:

- (i) cóir nach lú fabhar a thabhairt d'earra nó do sheirbhís a sholáthraíonn fiontar de chuid an Pháirtí eile ná mar a thugann sé d'earra dá shamhail nó do sheirbhís dá samhail a sholáthraíonn fiontair de chuid an Pháirtí; agus
- (ii) go dtugtar cóir nach lú fabhar d'earra nó do sheirbhís a sholáthraíonn fiontar ar fiontar cumhdaithe é mar a shainmhínítear i bhfomhír (d) d'Airteagal 10.2(1) i gcríoch an Pháirtí sin ná mar a thugann sé d'earra dá shamhail nó do sheirbhís dá samhail a sholáthraíonn fiontair sa mhargadh ábhartha i gcríoch an Pháirtí sin ar infheistíochtaí de chuid infheisteoirí an Pháirtí iad; agus

(c) agus earra nó seirbhís á díol aige:

- (i) go dtugtar d'fhiontar an Pháirtí eile cóir nach lú fabhar ná mar a thugann sé d'fhiontair an Pháirtí; agus
- (ii) go dtugtar cóir nach lú fabhar d'fhiontar ar fiontar cumhdaithe é mar a shainmhínítear i bhfomhír (d) d'Airteagal 10.2(1) i gcríoch an Pháirtí sin ná mar a thugann sé d'fhiontair sa mhargadh ábhartha i gcríoch an Pháirtí sin ar infheistíochtaí de chuid infheisteoirí an Pháirtí iad.

2. Le mír 1 ní choisctear ar fhiontair faoi úinéireacht stáit, fiontair dar deonáíodh cearta nó pribhléidí speisialta ná monaplachtaí ainmnithe an méid seo a leanas a dhéanamh:

- (a) earraí nó seirbhísí a cheannach nó a sholáthar de réir téarmaí nó coinníollacha éagsúla, lena n- áirítear téarmaí nó coinníollacha a bhaineann le praghas, ar choinníoll go nglacfar leis na téarmaí nó na coinníollacha éagsúla sin i gcomhréir le breithnithe tráchtála; nó
- (b) diúltú earraí nó seirbhísí a cheannach nó a sholáthar, ar choinníoll go ndéanfar an diúltú sin i gcomhréir le breithnithe tráchtála.

AIRTEAGAL 22.5

Creat rialála

1. Bainfidh na Páirtithe an leas is fearr is féidir as caighdeáin idirnáisiúnta, de réir mar is infheidhme, lena n- áirítear Treoirlínte ECFE maidir le Rialachas Corparáideach Fiontar faoi Úinéireacht Stáit, de réir mar is iomchuí.

2. Áiritheoidh gach Páirtí gur fíor an méid seo a leanas maidir le haon chomhlacht rialála nó aon chomhlacht eile a fheidhmíonn feidhm rialála a bhunaíonn sé nó a choinníonn sé ar bun:

- (a) beidh sé neamhspleách ar aon cheann de na fiontair a rialálann sé agus ní bheidh sé cuntasach dóibh, chun éifeachtacht na feidhme rialála a áirithiú; agus

(b) gníomhóidh sé go neamhchlaonta¹ in imthosca comhchosúla i leith na bhfiontar uile a rialaíonn sé, lena n- áirítear fiontair faoi úinéireacht stáit, fiontair dar deonaíodh cearta nó pribhléidí speisialta agus monaplachtaí ainmnithe².

3. Cuirfidh gach Páirtí a dhlíthe agus a rialacháin i bhfeidhm maidir le fiontair faoi úinéireacht Stáit, fiontair ar deonaíodh cearta nó pribhléidí speisialta dóibh agus monaplachtaí ainmnithe ar bhealach comhsheasmhach neamh- idirdhealaitheach.

AIRTEAGAL 22.6

Trédhearcacht

1. Páirtí ('an Páirtí is iarrthóir') a bhfuil cúis aige lena chreidiúint go bhfuil difear díobhálach á dhéanamh dá leasanna faoin gCaibidil seo de dheasca na ngníomhaíochtaí tráchtála de chuid fiontar faoi úinéireacht stáit, fiontar dar deonaíodh cearta nó pribhléidí speisialta nó monaplacht ainmnithe de chuid an Pháirtí eile, féadfaidh sé a iarraidh ar an bPáirtí eile sin ('an Páirtí iarrtha') faisnéis a sholáthar i scríbhinn faoi oibríochtaí an eintitis sin a bhaineann le cur chun feidhme na Caibidle seo.

¹ Ar mhaithe le cinnteacht níos fearr, maidir leis an neamhchlaontacht lena bhfeidhmíonn an comhlacht rialála a fheidhmeanna rialála, tá measúnú le déanamh air faoi threoir patrún nó cleachtas ginearálta de chuid an chomhlachta rialála sin.

² Ar mhaithe le cinnteacht níos fearr, le haghaidh na n- eárnálacha sin inar chomhaontaigh na Páirtithe le hoibleagáidí sonracha a bhaineann leis an gcomhlacht rialála i gCaibidlí eile den Chomhaontú seo, beidh forlámhas ag na forálacha ábhartha sna Caibidlí eile sin.

2. Áiritheoidh an Páirtí is iarrthóir, in iarraidh de bhun mhír 1, míniú ar an gcúis atá ag an bPáirtí sin lena chreidiúint go bhféadfadh gníomhaíochtaí an eintitis difear a dhéanamh do leasanna an Pháirtí sin faoin gCaibidil seo agus sonróidh sé an chuid den fhaisnéis a liostaítear i mír 3 atá á iarraidh aige.
3. Soláthróidh an Páirtí iarrtha an fhaisnéis seo a leanas, mar a shonraítear i gcomhréir le mír 1:
- (a) úinéireacht agus struchtúir vótála an eintitis, lena léirítear céatadán na scaireanna atá faoi úinéireacht charnach an Pháirtí, a fhiontar faoi úinéireacht an stáit, a fhiontar dar deonaíodh cearta nó pribhléidí speisialta nó a mhonaplachtaí ainmnithe, agus céatadán na gceart vótála atá ina seilbh go carnach, san eintiteas;
 - (b) tuairisc ar aon scair speisialta nó ceart vótála speisialta nó ceart eile a shealbhaíonn an Páirtí, a fhiontar faoi úinéireacht an stáit, a fhiontar dar deonaíodh cearta nó pribhléidí speisialta nó a mhonaplachtaí ainmnithe, má tá na cearta sin éagsúil leo sin a ghabhann le scaireanna coiteanna ginearálta an eintitis;
 - (c) struchtúr eagraíochtúil an eintitis agus comhdhéanamh a bhoird stiúrthóirí nó comhlachta choibhéisigh;

- (d) tuairisc ar cé acu de na ranna rialtais nó na comhlachtaí poiblí a rialaíonn an t-eintiteas nó a dhéanann faireachán air; tuairisc ar na ceanglais tuairiscithe a fhorchuireann na ranna nó na comhlachtaí poiblí sin air; agus cearta agus cleachtais na ranna rialtais sin nó aon chomhlachta phoiblí maidir le feidhmeannaigh shinsearacha agus comhaltaí dá mbord stiúrthóirí nó d'aon chomhlacht bainistíochta coibhéiseach a cheapadh, a bhriseadh as a phost nó luach saothair a thabhairt dóibh;
- (e) ioncam bliantúil an eintitis agus sócmhainní iomlána i gcaitheamh na tréimhse 3 bliana is déanaí a bhfuil faisnéis ar fáil fúithi;
- (f) aon saoirseachtaí, díolúintí agus bearta gaolmhara as a dtairbhíonn an t-eintiteas faoi dhlíthe agus rialacháin an Pháirtí iarrtha; agus
- (g) aon fhaisnéis bhreise maidir leis an eintiteas atá ar fáil go poiblí, lena n-áirítear tuarascálacha airgeadais bliantúla agus iniúchtaí tríú páirtithe.

4. Le míreanna 1, 2 agus 3 ní chuirtear de cheangal ar aon Pháirtí faisnéis rúnda a nochtadh, a mbeadh a nochtadh ar neamhréir lena dhlíthe agus lena rialacháin, lena gcuirfí bac ar fhorfheidhmiú an dlí, nó a bheadh contrártha ar shlí eile do leas an phobail, nó a chuirfeadh i gcion leasanna tráchtála dlisteanacha fiontar áirithe.

5. Mura mbeidh an fhaisnéis a iarradh ar fáil don Pháirtí iarrtha, soláthróidh an Páirtí sin na cúiseanna atá leis sin i scríbhinn don Pháirtí is iarrthóir.

AIRTEAGAL 22.7

Iarscríbhinn a bhaineann go sonrach le Páirtí faoi leith

1. Níl feidhm ag Airteagal 22.4 maidir leis na gníomhaíochtaí neamh- chomhréireacha d'fhiontair faoi úinéireacht stáit nó de mhonaplachtaí ainmnithe a liostaíonn Páirtí ina sceideal in Iarscríbhinn 22 i gcomhréir le téarmaí sceideal an Pháirtí.
2. Arna iarraidh sin do cheachtar Páirtí, feadfaidh an Chomhairle um Thrádáil cinneadh a ghlacadh Iarscríbhinn 22 a leasú de bhun Airteagal 33.1(6) agus in aon chás breithneoidh sé leasuithe a dhéanamh ar Iarscríbhinn 22 laistigh de 5 bliana tar éis dháta theacht i bhfeidhm an Chomhaontaithe seo.

CAIBIDIL 23

BEARTAS IOMAÍOCHTA

AIRTEAGAL 23.1

Prionsabail

Aithníonn na Páirtithe a thábhachtaí atá iomaíocht shaor gan saobhadh i dtrádáil agus infheistíocht. Admhaíonn na Páirtithe go bhféadfadh cleachtais fhrithiomaíocha saobhadh a dhéanamh ar fheidhmiú cuí margaí agus an bonn a bhaint de shochair an léirscaoilte trádála.

AIRTEAGAL 23.2

Creat rialála

1. Déanfaidh gach Páirtí dlí na hiomaíochta a choinneáil ar bun nó a ghlacadh ag a bhfuil feidhm maidir leis na hearnálacha uile den gheilleagar¹ agus lena ndírítear, ar bhealach éifeachtach, ar na cleachtais seo a leanas:
 - (a) comhaontuithe idir fiontair, cinntí ó chomhlachais fiontar agus cleachtais chomhbheartaithe arb é is cuspóir nó is éifeacht dóibh an iomaíocht a chosc, a shrianadh nó a shaobhadh;
 - (b) mí- úsáid ceannasachta ag fiontar amháin nó níos mó; agus
 - (c) cumaisc idir fiontair lena gcuirtear bac suntasach ar an iomaíocht éifeachtach, go háirithe de dheasca ceannasacht a chruthú nó a neartú.
2. Áiritheoidh gach Páirtí go mbeidh gach fiontar, idir phríobháideach agus phoiblí, faoi réir dhlí na hiomaíochta dá dtagraítear i mír 1.

¹ Ar mhaithe le cinnteacht níos fearr, tá feidhm ag dlí na hiomaíochta san Aontas Eorpach maidir le hearnáil na talmhaíochta i gcomhréir le Rialachán (AE) Uimh. 1308/2013 ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle an 17 Nollaig 2013 lena mbunaítear comheagraíocht na margaí i dtáirgí talmhaíochta agus lena n- aisghairtear Rialacháin (CEE) Uimh. 922/72, (CEE) Uimh. 234/79, (CE) Uimh. 1037/2001, agus (CE) Uimh. 1234/2007 ón gComhairle (IO AE L 347, 20.12.2013, lch. 671).

3. Níor cheart, le cur i bhfeidhm dhlí na hiomaíochta de chuid gach Páirtí bac a chur ar fheidhmíocht, sa dlí ná i bhfíoras, aon chúraim shonraigh leasa phoiblí arna sannadh do na fiontair lena mbaineann. Díolúintí ó dhlí iomaíochta Páirtí, ba cheart iad a bheith teoranta do chúramaí leasa phoiblí, teoranta don mhéid a bhfuil géarghá leis chun an cuspóir beartais phoiblí inmhianaithe a bhaint amach, agus trédhearcach.

AIRTEAGAL 23.3

Cur chun feidhme

1. Déanfaidh gach Páirtí údarás a choinneáil ar bun, ar údarás é a bheidh neamhspleách ó thaobh feidhme de agus a bheidh freagrach as cur i bhfeidhm iomlán agus forfheidhmiú éifeachtach dhlí na hiomaíochta dá dtagraítear in Airteagal 23.2. agus ag a mbeidh na cumhachtaí agus na hacmhainní is gá chuige sin.

2. Cuirfidh gach Páirtí a dhlí iomaíochta i bhfeidhm ar bhealach trédhearcach agus neamh- idirdhealaitheach, agus na prionsabail nós imeachta cothroime agus an ceart cosanta atá ag na fiontar lena mbaineann á n- urramú aige, gan beann ar náisiúntacht ná úinéireacht na bhfiontar.

AIRTEAGAL 23.4

Comhar

1. Admhaíonn na Páirtithe gur chun a leasa choitinn é an comhar a chur chun cinn maidir le hábhair a bhaineann lena mbeartas iomaíochta agus le forfheidhmiú an bheartais sin.

2. Chun an comhar a éascú, féadfaidh údaráis iomaíochta na bPáirtithe faisnéis a mhalartú, faoi réir na rialacha rúndachta dá bhforáiltear ina ndlíthe agus a rialacháin faoi seach.
3. Féachfaidh údaráis iomaíochta na bPáirtithe le comhordú a dhéanamh, a mhéid is féidir agus más iomchuí, ar a ngníomhaíochtaí forfheidhmiúcháin san iompraíocht nó sna cásanna atá mar an gcéanna nó gaolmhar.

AIRTEAGAL 23.5

Comhairliúcháin

1. Chun comhthuiscint idir na Páirtithe a chothú¹, nó chun aghaidh a thabhairt ar ábhair shonracha maidir le léirmhíniú nó cur i bhfeidhm na Caibidle seo, arna iarraidh sin do cheachtar Páirtí, rachaidh na Páirtithe i mbun comhairliúcháin go pras maidir le haon ábhar a bhaineann le léirmhíniú nó cur i bhfeidhm na Caibidle seo. An Páirtí a iarrann comhairliúcháin, léireoidh sé, más ábhartha, conas mar a dhéanann an t- ábhar difear don trádáil nó don infheistíocht idir na Páirtithe.
2. Chun na comhairliúcháin dá dtagraítear i mír 1 a éascú, féachfaidh gach Páirtí le faisnéis neamhrúnda ábhartha a sholáthar don Pháirtí eile.

¹ Maidir leis an Aontas Eorpach, is é an t- idirghabhálaí Ard- Stiúrthóireacht na hIomaíochta de chuid an Choimisiúin Eorpaigh.

AIRTEAGAL 23.6

Gan réiteach díospóide a chur i bhfeidhm

Níl feidhm ag Caibidil 31 maidir leis an gCaibidil seo.

CAIBIDIL 24

FÓIRDHEONTAIS

AIRTEAGAL 24.1

Prionsabail

Aithníonn na Páirtithe go bhféadfadh fóirdheontais a bheith deonaithe más ga iad chun cuspóirí beartais phoiblí a bhaint amach. Admhaíonn na Páirtithe, áfach, go bhféadfadh fóirdheontais áirithe feidhmiú ceart na margaí a shaobhadh, agus an bonn a bhaint de shochair an léirscaoilte trádála agus na hiomaíochta. Dá bhrí sin, i bprionsabal, ní dheonóidh Páirtí fóirdheontais má dhéanann siad difear diúltach, nó más dócha go ndéanfaidís difear diúltach don trádáil nó don iomaíocht idir na Páirtithe.

AIRTEAGAL 24.2

Sainmhíniú agus raon feidhme

1. Chun críocha na Caibidle seo, ciallaíonn ‘fóirdheontas’ beart lena gcomhlíontar na coinníollacha a leagtar amach in Airteagal 1.1 den Chomhaontú maidir le Fóirdheontais agus le Bearta Frithchúitimh (SCM), gan beann ar cé acu an ndéanfaítear é d’fhiontar a sholáthraíonn earraí nó d’fhiontar a sholáthraíonn seirbhísí¹.
2. Tá feidhm ag an gCaibidil seo maidir le fóirdheontais atá sonrach i gcomhréir le hAirteagal 2 de Chomhaontú SCM.
3. Tá feidhm ag an gCaibidil seo maidir le fóirdheontais a dhéanfaítear d’aon fhiontar, lena n-áirítear fiontair phríobháideacha agus fiontair phoiblí.
4. Áiríteoidh gach Páirtí gur faoi réir na rialacha a leagtar amach sa Chaibidil seo a bheidh fóirdheontais a dhéanfaítear d’fhiontair a gcuirtear ar a n-íontaoibh seirbhísí a ngabhann leas eacnamaíoch ginearálta leo a oibriú, a mhéid nach gcuirtear bac le cur i bhfeidhm na rialacha sin ar fheidhmíocht, i ndlí ná i bhfíoras, na gcúraimí áirithe a shanntar do na fiontair sin. Beidh na cúraimí a shanntar trédhearcach, agus aon teorannú le cur i bhfeidhm na rialacha a leagtar amach sa Chaibidil seo nó aon imeacht ón gcur i bhfeidhm sin, ní rachaidh sé thar a bhfuil riachtanach chun na cúraimí sannta a bhaint amach.

¹ Ar mhaithe le cinnteacht níos fearr, tá an tAirteagal seo gan dochar do thoradh an idirphlé a bheidh san Eagraíocht Dhomhanda Trádála (EDT) nó i bhfóraim ilpháirtithe ghaolmhara sa todhchaí maidir leis an sainmhíniú ar fhóirdheontais le haghaidh seirbhísí.

5. Níl feidhm ag Airteagal 24.5 maidir le fóirdheontais a bhaineann le trádáil in earraí a chumhdaítear le hIarscríbhinn 1 a ghabhann leis an gComhaontú maidir leis an Talmhaíocht.
6. Níl feidhm ag Airteagal 24.5 ná Airteagal 24.6 maidir leis an earnáil closamhairc.
7. Níl feidhm ag Airteagail 24.5 ná 24.6 maidir le fóirdheontais a dheonaítear mar chúnamh do dhaoine dúchasacha agus dá gcuid pobal agus iad i mbun a bhforbartha eacnamaíche¹. Fóirdheontais den sórt sin, beidh siad spriocdhírthe, comhréireach agus trédhearcach.
8. Níl feidhm ag Airteagail 24.5 ná 24.6 maidir le fóirdheontais a dheonaítear chun an damáiste a tharla de dheasca tubaistí nádúrtha nó tarluithe eisceachtúla eile a leigheas.
9. Níl feidhm ag Airteagal 24.5 maidir le fóirdheontais a dheonaítear ar bhonn sealadach chun freagairt d'éigeandáil eacnamaíoch². Beidh na fóirdheontais sin comhréireach agus spriocdhírthe chun an éigeandáil sin a leigheas.

¹ Chun críocha na míre seo, tabharfar le tuiscint gur mar a shainmhínítear faoi dhlíthe gach Páirtí iad daoine dúchasacha agus a gcuid pobal. Maidir leis an Aontas Eorpach, cumhdaítear leis na dlíthe dá chuid dlíthe an Aontais Eorpaigh mar aon le dlíthe gach aon cheann de na Ballstáit dá chuid.

² Tabharfar le tuiscint gur teagmhas eacnamaíoch arb é is cúis le suaitheadh tromchúiseach i ngeilleagar Páirtí a bheidh i gceist le 'éigeandáil eacnamaíoch'. Maidir leis an Aontas Eorpach, tabharfar le tuiscint gurb é geilleagar an Aontais Eorpaigh nó geilleagar ceann amháin nó níos mó de na Ballstáit dá chuid a bheidh i gceist le 'geilleagar Páirtí'.

10. Féadfaidh an Chomhairle Trádála cinneadh a ghlacadh lena leasófar an sainmhíniú ar ‘fóirdheontas’ i mír 1 den Airteagal seo a mhéid a bhaineann sé le fiontair a sholáthraíonn seirbhísí, d’fhonn toradh an phlé a ionchorprú a bheidh in EDT nó i bhfóraim ilpháirtithe ghaolmhara sa todhchaí maidir leis an ábhar sin, de bhun fhomhír (a) d’Airteagal 33.1(6).

AIRTEAGAL 24.3

Gaolmhaireacht le Comhaontú EDT

Tá feidhm ag an gCaibidil seo gan dochar do chearta agus oibleagáidí Páirtí faoi Airteagal XV de GATS, faoi Airteagal XVI de GATT 1994, faoi Chomhaontú SCM agus faoin gComhaontú maidir leis an Talmhaíocht.

AIRTEAGAL 24.4

Trédhearcacht

1. Maidir le fóirdheontas a dheonaítear nó a choinnítear ar bun laistigh dá chríoch, cuirfidh gach Páirtí an fhaisnéis seo a leanas ar fáil:

(a) bunús dlí agus cuspóir an fhóirdheontais;

- (b) foirm an fhóirdheontais;
- (c) méid an fhóirdheontais nó an méid arna bhuiseadú don fhóirdheontas; agus
- (d) más féidir, ainm fhaighteoir an fhóirdheontais.

2. Comhlíonfaidh Páirtí na ceanglais a leagtar amach i mír 1 den Airteagal seo trí bhíthin:

- (a) fógra a chur isteach de bhun Airteagal 25 de Chomhaontú SCM, ar choinníoll go mbeidh an fhaisnéis uile dá dtagraítear i mír 1 den Airteagal seo san fhógra agus go soláthrófar gach 2 bhliain ar a laghad í;
- (b) fógra a chur isteach de bhun Airteagal 18 den Chomhaontú maidir leis an Talmhaíocht; nó
- (c) foilsiú ag an bPáirtí nó thar a cheann, ar shuíomh gréasáin a bhfuil rochtain ag an bpobal air, faoin 31 Nollaig den bhliain féilire tar éis na bliana a ndearnadh an fóirdheontas a dheonú nó a choinneáil ar bun lena linn.

AIRTEAGAL 24.5

Comhairliúcháin

1. Má mheasann Páirtí go bhfuil éifeachtaí diúltacha ag fóirdheontas arna dheonú ag an bPáirtí eile ar a leasanna trádála nó ar iomaíocht, nó go bhféadfadh sé go mbeadh éifeachtaí diúltacha aige orthu, féadfaidh an Páirtí sin (an ‘Páirtí is iarrthóir’) a ábhar inní a chur in iúl don Pháirtí eile i scríbhinn (an ‘Páirtí is freagróir’) agus comhairliúcháin ar an ábhar a iarraidh. Áireofar in iarraidh den sórt sin míniú ar an gcaoi a bhfuil éifeacht dhiúltach ag an bhfóirdheontas ar leasanna trádála an Pháirtí is iarrthóir nó ar iomaíocht nó ar an gcaoi a d’fhéadfadh sé éifeacht dhiúltach a bheith aige orthu.
2. Chun críocha mhír 1, féadfaidh an Páirtí is iarrthóir an fhaisnéis seo a leanas faoin bhfóirdheontas a iarraidh ar an bPáirtí is freagróir:
 - (a) bunús dlí agus cuspóir nó cuspóir beartais an fhóirdheontais;
 - (b) foirm an fhóirdheontais;
 - (c) dátaí agus fad an fhóirdheontais agus aon teorainn ama eile a ghabhann leis;
 - (d) ceanglais incháilitheachta an fhóirdheontais;
 - (e) an méid iomlán nó an méid bliantúil arna bhuiséadú le haghaidh an fhóirdheontais;

- (f) más féidir, ainm fhaighteoir an fhóirdheontais; agus
- (g) aon fhaisnéis eile lena gceadaítear measúnú a dhéanamh ar éifeacht dhiúltach an fhóirdheontais.
3. Soláthróidh an Páirtí is freagróir an fhaisnéis i scríbhinn arna hiarraidh de bhun mhír 2 tráth nach déanaí ná 60 lá tar éis an dáta a fhaightear an iarraidh.
4. I gcás nach soláthraíonn an Páirtí is freagróir, ina hiomláine nó ina cuid, an fhaisnéis a iarradh de bhun mhíreanna 2 agus 3, míneoidh an Páirtí is freagróir na fáthanna leis sin i scríbhinn.
5. Tar éis don Pháirtí is iarrthóir an fhaisnéis a iarradh a fháil, agus tar éis na gcomhairliúchán, más rud é go measann an Páirtí is iarrthóir go mbaineann éifeacht dhíobhálach mhór leis an bhfóirdheontas lena mbaineann dá leasanna trádála nó don iomaíocht, nó go bhféadfadh éifeacht mhór dhíobhálach a bheith ag baint leo, déanfaidh an Páirtí is freagróir a dhícheall an éifeacht sin a dhíothú nó a íoslaghdú.

AIRTEAGAL 24.6

Fóirdheontais faoi réir coinníollacha

1. Agus na fóirdheontais seo a leanas á ndeonú aige, cuirfidh gach Páirtí coinníollacha i bhfeidhm mar a leanas:
 - (a) maidir le fóirdheontais trína bhfuil rialtas freagrach, go díreach nó go hindíreach, as fiachais nó dliteanais fiontar áirithe a ráthú, nach mbeidh cumhdach na bhfiachas agus na ndliteanas gan teorainn a mhéid a bhaineann le méid na bhfiachas agus na ndliteanas sin nó nach mbeidh fad na tréimhse a mbeidh an rialtas freagrach lena linn gan teorainn; agus
 - (b) maidir le fóirdheontais a thugtar d'fhiontair dhócmhainneacha nó anásta (amhail iasachtaí agus ráthaíochta, deontais airgid, insteallta caipitil, soláthar sócmhainní faoi bhun praghsanna margaidh agus díolúintí ó cháin) ag a bhfuil tréimhse ama níos faide ná 1 bhliain amháin, go mbeidh plean athstruchtúrúcháin inchreidte ullmhaithe atá bunaithe ar thiomhdí réadúla d'fhonn a áirithiú go mbeidh na fiontair anásta nó dhócmhainneacha inmharthana go fadtéarmach an athuair, laistigh de thréimhse ama réasúnach agus an fiontar, cé is moite d'fhiontair bheaga agus mheánmhéide, ag rannchuidiú é féin le costais an athstruchtúrúcháin.
2. Níl feidhm ag fomhír (b) de mhír 1 maidir le fóirdheontais a dheonaítear d'fhiontair mar thacaíocht shealadach leachtachta i bhfoirm ráthaíochtaí i leith iasachtaí nó iasachtaí atá teoranta don mhéid is gá ar mhaithe leis an gcuideachta anásta a choinneáil i gceann gnó agus leis sin amháin agus ar feadh an ama is gá chun plean athstruchtúrúcháin nó leachtaithe a ghlacadh.

3. Níl feidhm ag an Airteagal seo ach amháin maidir le fóirdheontais a mbíonn éifeacht dhiúltach acu ar thrádáil agus iomaíochas an Pháirtí eile nó ar dócha go mbeidh an éifeacht sin acu.
4. Níl feidhm ag an Airteagal seo maidir le fóirdheontais:
- (a) a ndéonaítear iad chun imeacht ordúil cuideachta ó mhargadh a áirithiú; nó
 - (b) a bhfuil a méideanna carnacha nó a mbuiséid charnacha níos lú ná SDR 170 000 in aghaidh an fhiontair i gcaitheamh tréimhse 3 bliana as a chéile.

AIRTEAGAL 24.7

Úsáid fóirdheontas

Áiritheoidh gach Páirtí nach n-úsáidfídh fiontair fóirdheontais ach le haghaidh an chuspóra beartais arna shainmhíniú go fhollasach ar lena aghaidh a deonaíodh na fóirdheontais sin¹.

¹ Ar mhaithe le cinnteacht níos fearr, nuair atá na creataí reachtacha iomchuí agus na nósanna imeachta riaracháin curtha ar bun ag Páirtí chuige sin, meastar go gcomhlíontar an oibleagáid.

AIRTEAGAL 24.8

Gan réiteach díospóide a chur i bhfeidhm

Níl feidhm ag Caibidil 31 maidir le hAirteagal 24.5(5).

AIRTEAGAL 24.9

Rúndacht

1. Nuair a bheidh faisnéis á malartú faoin gCaibidil seo acu, cuirfidh na Páirtithe san áireamh na teorainneacha a fhorchuirtear lena ndlíthe faoi seach a bhaineann le rúndacht ghairmiúil agus rúndacht ghnó agus áiritheoidh siad go gcosnófar rúin ghnó agus faisnéis rúnda eile.
2. Más rud é go gcuireann Páirtí faisnéis in iúl faoin gCaibidil seo, coinneoidh an Páirtí is faighteoir rúndacht na faisnéise sin ar bun.

CAIBIDIL 25

MAOIN INTLEACHTÚIL

ROINN A

FORÁLACHA GINEARÁLTA

AIRTEAGAL 25.1

Cuspóirí

1. Is iad cuspóirí na Caibidle seo:
 - (a) táirgeadh agus tráchtálú earraí agus seirbhísí nuálacha cruthaitheacha i measc na bPáirtithe a éascú, rud a chuirfidh le geilleagar níos inbhuanaithe agus níos cuimsithí do na Páirtithe;
 - (b) thrádáil idir na Páirtithe a éascú agus a rialú, chomh maith le saobhadh agus bacainní ar thrádáil den sórt sin a laghdú; agus

(c) leibhéal leordhóthanach éifeachtach cosanta agus forfheidhmithe a bhaint amach i dtaobh cearta maoinne intleachtúla.

2. Tá feidhm ag na cuspóirí a leagtar amach in Airteagal 7 de Chomhaontú TRIPS maidir leis an gCaibidil seo, *mutatis mutandis*.

AIRTEAGAL 25.2

Raon feidhme

1. Comhlíonfaidh gach Páirtí a ngealltanais faoi na conarthaí idirnáisiúnta i réimse na maoinne intleachtúla a bhfuil sé ina pháirtí iontu, lena n-áirítear Comhaontú TRIPS.

2. Leis an gCaibidil seo comhlánófar agus sonrófar tuilleadh cearta agus oibleagáidí gach Páirtí faoi Chomhaontú TRIPS agus faoi chonarthaí idirnáisiúnta eile i réimse na maoinne intleachtúla.

3. Ní chuirtear bac le haon ní sa Chaibidil seo ar aon Pháirtí forálacha a dhlí a chur i bhfeidhm lena dtugtar isteach caighdeán níos airde chun cearta maoinne intleachtúla a chosaint agus a fhorfheidhmiú, ar choinníoll go mbeidh na forálacha sin comhoiriúnach leis an gCaibidil seo. Beidh gach Páirtí saor chun modh cur chun feidhme iomchuí na Caibidle seo a chinneadh laistigh dá chóras dlí agus dá chleachtas féin.

AIRTEAGAL 25.3

Prionsabail

1. Maidir leis an gCaibidil seo, tá feidhm ag na prionsabail a leagtar amach in Airteagal 8 de Chomhaontú TRIPS, *mutatis mutandis*.

2. Agus na cuspóirí beartais phoiblí is bun le córais intíre á gcur san áireamh, aithníonn na Páirtithe an gá atá ann na nithe seo a leanas a dhéanamh:

(a) an nuálaíocht agus an chruthaitheacht a chur chun cinn; agus

(b) an scaipeadh faisnéise, eolais, teicneolaíochta, cultúir agus ealaíon a éascú;

trína gcórais maoine intleachtúla faoi seach, agus prionsabail na trédhearcachta á n-urramú, agus leasanna páirtithe leasmhara ábhartha, lena n-áirítear sealbhóirí ceart, úsáideoirí agus an pobal i gcoitinne, á gcur san áireamh.

AIRTEAGALE 25.4

Sainmhínithe

Chun críocha na Caibidle seo agus Iarscríbhinní 25-A, 25-B agus 25-C:

- (a) ciallaíonn ‘Coinbhinsiún Bheirn’ Coinbhinsiún Bheirn chun Saothair Litríochta agus Ealaíon a Chosaint, arna dhéanamh ag Beirn an 9 Meán Fómhair 1886, agus arna leasú an 28 Meán Fómhair 1979;
- (b) ciallaíonn ‘cearta maoine intleachtúla’ gach catagóir de chearta maoine intleachtúla a chumhdaítear le Fo- Ranna 1 go 7 de Roinn B den Chaibidil seo nó Ranna 1 go 7 de Chuid II de Chomhaontú TRIPS; áirítear le cosaint maoine intleachtúla cosaint in aghaidh iomaíocht éagórach de bhun Airteagal 10*bis* de Choinbhinsiún Pháras;
- (b) ciallaíonn ‘Coinbhinsiún Pháras’ Coinbhinsiún Pháras chun Maoin Tionscail a Chosaint, an 20 Márta 1883, arna athbhreithniú go deireanach i Stócólm an 14 Iúil 1967 agus arna leasú an 28 Meán Fómhair 1979;
- (c) ciallaíonn ‘Coinbhinsiún na Róimhe’ Coinbhinsiún Idirnáisiúnta um Chosaint Taibheoirí, Léiritheoirí Fónagram agus Eagraíochtaí Craolacháin, arna dhéanamh sa Róimh an 26 Deireadh Fómhair 1961; agus

(d) ciallaíonn ‘EDMI’ an Eagraíocht Dhomhanda um Maoin Intleachtúil.

AIRTEAGAL 25.5

Cóir náisiúnta

1. Maidir leis na catagóirí uile de chearta maoine intleachtúla a chumhdaítear leis an gCaibidil seo, déanfaidh gach Páirtí cóireáil nach lú fabhar a thabhairt do náisiúnaigh an Pháirtí eile ná mar a thugann sé dá náisiúnaigh féin maidir le cearta maoine intleachtúla a chosaint¹, faoi réir na n-eisceachtaí dá bhforáiltear cheana, faoi seach, i gCoinbhinsiún Pháras, i gCoinbhinsiún Bheirn, i gCoinbhinsiún na Róimhe nó sa Chonradh um Maoin Intleachtúil i leith Ciorcaid Chomhtháite, arna dhéanamh in Washington an 26 Bealtaine 1989 agus Conradh EDMÍ um Thaibhithe agus Fónagraim (‘WPPT’), arna dhéanamh sa Ghinéiv an 20 Nollaig 1996. Maidir le taibheoirí, táirgeoirí fónagram agus eagraíochtaí craolacháin, níl feidhm ag an oibleagáid sin ach amháin i leith na gceart dá bhforáiltear faoin gCaibidil seo.

¹ Chun críocha na míre seo, áirítear le ‘cosaint’ ábhair a dhéanann difear d’infhaighteacht, éadail, raon feidhme, cothabháil, agus forfheidhmiú chearta maoine intleachtúla chomh maith le hábhair a dhéanann difear d’úsáid chearta maoine intleachtúla a dtugtar aghaidh orthu go sonrach sa Chaibidil seo. Thairis sin, chun críocha na míre seo, áirítear le ‘cosaint’ freisin bearta chun cosc a chur ar dhul timpeall ar bhearta teicneolaíochta éifeachtacha agus bearta a bhaineann le faisnéis bainistithe ceart.

2. Féadfaidh Páirtí leas a bhaint as na heisceachtaí a cheadaítear faoi mhír 1 i ndáil lena nósanna imeachta riaracháin agus breithiúnacha, lena n-áirítear a cheangal ar náisiúnach de chuid an Pháirtí eile seoladh a ainmniú le haghaidh seirbheáil próisis ina chríoch, nó gníomhaire a cheapadh ina chríoch, ar choinníoll maidir le heisceacht den sórt sin:

- (a) gur gá é lena áirithiú go gcomhlíonfar dlíthe nó rialacháin an Pháirtí nach bhfuil ar neamhréir leis an gCaibidil seo; agus
- (b) nach gcuirfear i bhfeidhm iad ar bhealach arb é a bheadh ann srian faoi cheilt ar thrádáil.

3. Níl feidhm ag mír 1 maidir le nósanna imeachta dá bhforáiltear i gcomhaontuithe iltaobhacha arna dtabhairt i gcrích faoi choimirce EDMÍ maidir le cearta maoine intleachtúla a fháil nó a choinneáil.

AIRTEAGAL 25.6

Maoin intleachtúil agus sláinte phoiblí

1. Aithníonn na Páirtithe an tábhacht a bhaineann leis an Dearbhú ar Chomhaontú TRIPS agus an tSláinte Phoiblí, arna ghlacadh an 14 Samhain 2001 ag Comhdháil Aireachta EDT in Doha (dá ngairtear ‘Dearbhú Doha’ anseo feasta). Agus na cearta agus na hoibleagáidí faoin gCaibidil seo á léirmhíniú agus á gcur chun feidhme, áiríteoidh na Páirtithe comhsheasmhacht le Dearbhú Doha.

2. Cuirfidh gach Páirtí Airteagal 31*bis* de Chomhaontú TRIPS chun feidhme, chomh maith leis an Iarscríbhinn agus an Fhoscríbhinn a ghabhann leis an Iarscríbhinn a ghabhann leis, a tháinig i bhfeidhm an 23 Eanáir 2017.

AIRTEAGAL 25.7

Ídiú

Ní chuirtear bac le haon ní sa Chomhaontú seo ar Pháirtí ó thaobh a chinneadh cé acu atá feidhm ag ídiú na gceart maoine intleachtúla faoina chóras dhlí, agus cé na coinníollacha faoina bhfuil feidhm ag an ídiú sin.

ROINN B

CAIGHDEÁIN MAIDIR LE CEARTA MAOINE INTLEACHTÚLA

FOROINN 1

CÓIPCHEART AGUS CEARTA GAOLMHARA

AIRTEAGAL 25.8

Comhaontuithe idirnáisiúnta

1. Dearbhaíonn gach Páirtí a ghealltanas i dtaobh na gCoinbhinsiún agus na gConarthaí seo a leanas agus comhlíonfaidh sé:
 - (a) Coinbhinsiún Bheirn;
 - (b) Coinbhinsiún na Róimhe;
 - (c) Conradh EDMÍ um Chóipcheart ('WCT') arna dhéanamh sa Ghinéiv an 20 Nollaig 1996;

- (d) Conradh EDMI um Thaibhithe agus Fónagraim (WPPT); agus
 - (e) Conradh Marrakech maidir le rochtain ar shaothair fhoilsithe a éascú do dhaoine dall, do dhaoine lagamhairc nó dóibh siúd atá faoi mhíchumas léitheoireachta cló ar aon bhealach eile, arna dhéanamh in Marrakech an 27 Meitheamh 2013.
2. Déanfaidh gach Páirtí iarracht réasúnach Conradh Bhéising maidir le Taibhithe Closamhairc, arna ghlacadh i mBéising an 24 Meitheamh 2012, a dhaingniú nó aontú dó.

AIRTEAGAL 25.9

Údair

Tabharfaidh gach Páirtí an ceart eisiach d'údair chun na nithe a leanas a údarú nó a thoirmeasc:

- (a) atáirgeadh díreach nó indíreach, sealadach nó buan ar aon mhodh agus in aon fhoirm, i bpáirt nó ina iomláine, ar a gcuid saothar;
- (b) aon chineál scaipeadh ar an bpobal tríd an leagan bunaidh dá gcuid saothar, nó cóipeanna de, a dhíol nó ar bhealach eile;

- (c) aon chumarsáid leis an bpobal maidir lena gcuid saothar trí shreang nó gan sreang, lena n-áirítear a gcuid saothar a chur ar fáil don phobal ar shlí a bhféadfaidh an pobal rochtain a fháil orthu ó áit agus ag am dá rogha féin; agus
- (d) bunleaganacha nó cóipeanna dá gcuid ríomhchlár nó saothar cineamatagraif a ligean ar cíós ar bhonn tráchtála don phobal.

AIRTEAGAL 25.10

Taibheoirí

Tabharfaidh gach Páirtí an ceart eisiach do thaibheoirí chun na nithe a leanas a údarú nó a thoirmeasc:

- (a) fosú a¹ dtaibhithe;
- (b) atáirgeadh díreach nó indíreach, sealadach nó buan ar aon mhodh agus in aon fhoirm, i bpáirt nó ina iomláine, ar fhosú a dtaibhithe;
- (c) fosú a dtaibhithe a scaipeadh ar an bpobal, trína ndíol nó ar shlí eile;

¹ Ciallaíonn an téarma ‘fosú’ corprú fuaimeanna, nó corprú léirithe orthu, óna bhféadtar iad a bhrath, a atáirgeadh nó a chur in iúl trí ghaireas.

- (d) fosú a dtaibhithe a scaipeadh ar an bpobal, trí shreang nó gan sreang, lena n-áirítear a gcuid saothar a chur ar fáil don phobal ar shlí a bhféadfaidh an pobal rochtain a fháil orthu ó áit agus ag am dá rogha féin; agus
- (e) a dtaibhithe a chraoladh ar mhodh gan sreang agus a chur in iúl don phobal, ach amháin i gcás inar taibhiú craolta cheana féin an taibhiú nó ina ndéantar é ó fhosú.

AIRTEAGAL 25.11

Táirgeoirí fónagram

Tabharfaidh gach Páirtí an ceart eisiach do tháirgeoirí fónagram chun na nithe a leanas a údarú nó a thoirmeasc:

- (a) atáirgeadh díreach nó indíreach, sealadach nó buan ar aon mhodh agus in aon fhoirm, i bpáirt nó ina iomláine, ar a gcuid fónagram;
- (b) dáileadh a gcuid fónagram ar an bpobal, trína ndíol nó trí aistriú úinéireachta eile, lena n- áirítear cóipeanna díobh;

- (c) a gcuid fónagram a scaipeadh ar an bpobal, trí shreang nó gan sreang, lena n-áirítear a gcuid saothar a chur ar fáil don phobal ar shlí a bhféadfaidh an pobal rochtain a fháil orthu ó áit agus ag am dá rogha féin; agus
- (d) a gcuid fónagram a ligean ar cíós ar bhonn tráchtála don phobal.

AIRTEAGAL 25.12

Eagraíochtaí craoltóireachta

Tabharfaidh gach Páirtí an ceart eisiach d’eagraíochtaí craoltóireachta chun na nithe a leanas a údarú nó a thoirmeasc:

- (a) fosú a gcraoltaí arna dtarchur trí mhodh gan sreang;
- (b) atáirgeadh fhosuithe a gcraoltaí arna dtarchur trí mhodh gan sreang, bíodh an atáirgeadh sin díreach nó indíreach, sealadach nó buan, ar aon mhodh agus in aon fhoirm, i bpáirt nó ina iomláine ; agus
- (c) a gcraoltaí a athchraoladh trí mheán gan sreang, chomh maith lena gcraoltaí a chur in iúl don phobal¹ má dhéantar an chumarsáid sin in áiteanna a bhfuil rochtain ag an bpobal orthu ar tháille iontrála a íoc.

¹ Ar mhaithe le cinnteacht níos fearr, níl aon ní sa mhír seo lena gcuirfear bac ar Pháirtí na coinníollacha a chinneadh faoinar féidir an ceart sin a fheidhmiú, i gcomhréir le hAirteagal 13(d) de Choinbhinsiún na Róimhe.

AIRTEAGAL 25.13

Fónagraim a foilsíodh ar chúiseanna tráchtála a chraoladh
agus a chur in iúl don phobal¹

1. Déanfaidh gach Páirtí foráil maidir le ceart chun a áirithiú go n- íocfaidh an t- úsáideoir luach saothair cothromasach aonair le taibhithe agus táirgeoirí fónagram, má úsáidtear fónagram a fhoilsítear chun críocha tráchtála, nó atáirgeadh ar fhónagram den sórt sin, le haghaidh craoladh nó cumarsáid leis an bpobal².
2. Áiritheoidh gach Páirtí go roinnfear an luach saothair cothromasach aonair dá dtagraítear i mír 1 idir na taibheoirí ábhartha agus na táirgeoirí fónagram. Féadfaidh gach Páirtí reachtaíocht a achtú a dhéanfaidh, in éagmais comhaontú idir taibheoirí agus táirgeoirí fónagram, na téarmaí a shocrú a gcomhroinnfidh taibheoirí agus táirgeoirí fónagram luach saothair cothromasach aonair den sórt sin dá réir.

¹ Féadfaidh gach Páirtí cearta níos fairsinge, i dtaca le fónagraim a foilsíodh ar chúiseanna tráchtála a chraoladh agus a chur in iúl don phobal, a dheonú do thaibheoirí agus do léiritheoirí fónagram.

² Chun críoch an Airteagail seo, ní áirítear le ‘cumarsáid leis an bpobal’ fónagram a chur ar fáil don phobal, trí shreang nó gan sreang, ar bhealach trína bhféadfaidh an pobal rochtain a fháil ar an bhfónagram ó áit agus ag am dá rogha féin ar bhonn aonarach.

AIRTEAGAL 25.14

Téarma cosanta

1. Mairfidh cearta údair i leith saothair ar feadh shaol an údair agus ar feadh tréimhse nach lú ná 70 bliain tar éis bhás an údair, gan beann ar an dáta a chuirtear an saothar ar fáil go dleathach don phobal¹.
2. I gcás saothar ag a bhfuil comhúdair, ríomhfar an téarma cosanta dá dtagraítear i mír 1 ó bhás an údair mharthanaigh deiridh.
3. I gcás saothair gan ainm nó a bhfuil ainm cleite leo, mairfidh an téarma cosanta nach lú ná 70 bliain tar éis an dáta ar a gcuirfear an saothar ar fáil go dlíthiúil don phobal. Mura bhfuil amhras ar bith ann, áfach, faoi chéannacht an údair a bhuí leis an ainm cleite a ghlac an t- údar, nó má nochtann an t- údar a chéannacht le linn na tréimhse dá dtagraítear sa chéad abairt, is é an téarma cosanta a bheidh infheidhme an téarma cosanta a leagtar síos i mír 1.
4. Rachaidh an téarma cosanta do shaothair chineamatagraif nó chlosamhaire in éag ar dháta nach luaithe ná 70 bliain tar éis dháta bhás an údair deiridh a mhair. Is faoi dhlíthe agus rialacháin na bPáirtithe a chinnfear na daoine a bheidh le meas mar údair saothair cineamatagraif nó closamhaire.

¹ Má sholáthraíonn Páirtí téarma cosanta speisialta i gcásanna ina n- ainmnítear duine breithiúnach mar shealbhóir an chirt, mairfidh an téarma cosanta ar feadh tréimhse nach lú ná 70 bliain tar éis don saothar a bheith curtha ar fáil go dleathach don phobal.

5. Rachaidh cearta eagraíochtaí craoltóireachta in éag 50 bliain tar éis an dáta a chraoltar craolachán den chéad uair.
6. Rachaidh cearta taibheoirí in éag ar dháta nach luaithe ná 50 bliain tar dháta fhosú an taibhithe; mar sin féin:
- (a) má dhéantar fosú an taibhithe a fhoilsiú go dleathach nó, i gcás ina bhforálann Páirtí dó sin, a chur in iúl go dleathach don phobal laistigh den tréimhse 50 bliain dá dtagraítear sa mhír seo, déanfar an tréimhse cosanta a ríomh ón dáta a foilsíodh den chéad uair é nó, i gcás ina bhforálann Páirtí dó sin, ón dáta a cuireadh in iúl don phobal den chéad uair é. I gcás ina ndéanann Páirtí foráil don dá fhéidearthacht, déanfar an tréimhse cosanta a ríomh ó pé tarlúint is túisce; agus
 - (b) má dhéantar fosú an taibhithe i bhfónagram a fhoilsiú go dleathach nó, i gcás ina bhforálann Páirtí dó sin, a chur in iúl go dleathach don phobal laistigh den tréimhse 50 bliain dá dtagraítear sa mhír seo, rachaidh an tréimhse cosanta in éag ar dháta nach luaithe ná 70 bliain tar éis an dáta a foilsíodh an fosú den chéad uair nó, i gcás ina bhforálann Páirtí dó sin, ón dáta a cuireadh in iúl don phobal den chéad uair é. I gcás ina ndéanann Páirtí foráil don dá fhéidearthacht, déanfar an tréimhse cosanta a ríomh ón tarlúint is túisce.

7. Rachaidh cearta táirgeoirí fónagram in éag ar dháta nach luaithe na 50 bliain tar éis don fhosú a bheith déanta. Má dhéantar an fónagram a fhoilsiú go dleathach, áfach, nó, i gcás ina bhforálann Páirtí dó sin, a chur in iúl go dleathach don phobal laistigh den tréimhse sin, rachaidh na cearta sin in éag ar dháta nach luaithe ná 70 bliain ó dháta an chéad fhoilsithe den sórt sin nó, i gcás ina bhforálann an Páirtí dó sin, ón dáta a cuireadh in iúl don phobal é. Féadfaidh na Páirtithe bearta éifeachtacha a ghlacadh nó a choinneáil ar bun lena áirithiú go ndéanfar an brabús a ghintear le linn 20 bliain cosanta tar éis 50 bliain a chomhroinnt go cothrom idir taibheoirí agus táirgeoirí fónagram.

AIRTEAGAL 25.15

Ceart athdhíola

1. Déanfaidh gach Páirtí foráil, ar mhaithe le húdar bunsaothair ealaíne grafaice nó plaistí, maidir le ‘ceart athdhíola’, a bheidh le sainmhíniú mar cheart doshannta, nach féidir a tharscaoileadh, fiú roimh ré, maidir le ríchíos a fháil bunaithe ar an bpraghas díola a fhaightear, ar aon athdhíol ar an obair sin, tar éis an chéad uair a d’aistrigh an t-údar an saothar¹.
2. Beidh feidhm ag an gceart athdhíola dá dtagraítear i mír 1 maidir leis na gníomhartha athdhíola uile lena bhfuil baint ag díoltóirí, ceannaitheoirí nó idirghabhálaithe, gairmithe sa mhargadh ealaíne, ar nós seomraí díolachán, dánlanna agus, go ginearálta, aon déileálaí i saothair ealaíne.

¹ D’ainneoin an Airteagail seo, maidir leis an tSile d’fhéadfadh feidhm a bheith ag an gcéad mhír d’Airteagal 36 de Dhlí Uimh. 17.366 an 28 Lúnasa 1970 i gcónaí, mar a leasaítear é le Dlí Uimh. 21.045 an 13 Deireadh Fómhair 2017 maidir le ríomh na ndleacht.

3. Féadfaidh gach Páirtí foráil a dhéanamh nach mbeidh feidhm ag an gceart athdhíola dá dtagraítear i mír 1 maidir le gníomhartha athdhíola ina bhfuair an díoltóir an saothar go díreach ón údar níos lú ná 3 bliana roimh an athdhíol sin agus nuair nach mó ná íosmhéid áirithe an praghas athdhíola.

AIRTEAGAL 25.16

Bainistiú ar chearta comhchoiteann

1. Cuirfidh na Páirtithe comhar chun cinn idir a n- eagraíochtaí bainistíochta comhchoitinne faoi seach chun infhaighteacht saothar agus ábhair chosanta eile i gcríocha na bPáirtithe a chothú agus aistriú ioncaim ó chearta idir na heagraíochtaí bainistíochta comhchoitinne faoi seach i dtaca le húsáid na saothar sin nó ábhair chosanta eile.
2. Cuirfidh na Páirtithe trédhearcacht eagraíochtaí bainistíochta comhchoitinne chun cinn, go háirithe i dtaca le cearta ioncaim a bhailíonn siad, asbhaintí a chuireann siad i bhfeidhm maidir le cearta ioncaim a bhailíonn siad, an úsáid a bhaintear as cearta ioncaim a bhailítear, an beartas leithdháilte agus a raon.
3. Áiritheoidh gach Páirtí, maidir le heagraíochtaí bainistíochta comhchoitinne atá bunaithe ina chríoch agus a dhéanann ionadaíocht ar eagraíocht bainistíochta comhchoitinne eile atá bunaithe i gcríoch an Pháirtí eile trí bhíthin comhaontú ionadaíochta, go ndéanfar na heagraíochtaí bainistíochta comhchoitinne sin a spreagadh chun na méideanna a íoc go cruinn, go tráthrialta agus go dícheallach leis an eagraíocht bainistíochta comhchoitinne a ndéantar ionadaíocht uirthi agus go ndéanfar iad a spreagadh chun an fhaisnéis a sholáthar don eagraíocht bainistíochta comhchoitinne a ndéantar ionadaíocht uirthi chomh maith le faisnéis faoin méid ceart ioncaim a bhailítear thar a ceann agus faoi aon asbhaintí ón ioncam sin ó chearta.

AIRTEAGAL 25.17

Teorainneacha agus eisceachtaí

Déanfaidh gach Páirtí foráil maidir le teorainneacha nó eisceachtaí i dtaobh na gceart a leagtar amach in Airteagail 25.9 go 25.13 i gcásanna speisialta áirithe nach bhfuil i gcoimhlint le gnáth- shaothrú na hoibre nó ábhair eile agus nach ndéantar dochar go neamhréasúnach leo do leasanna dlisteanacha shealbhóirí an chirt.

AIRTEAGAL 25.18

Bearta teicneolaíocha a chosaint

1. Cuirfidh gach Páirtí cosaint dlí leordhóthanach ar fáil in aghaidh imchéimniú aon bheart teicneolaíoch éifeachtach, imchéimniú a dhéanann an duine lena mbaineann agus a fhios aige, nó forais réasúnacha aige fios a bheith aige, go bhfuil sé ag gabháil don chuspóir sin.
2. Soláthróidh gach Páirtí cosaint dlí leordhóthanach ar ghairis, táirgí nó comhpháirteanna a mhonarú, a allmhairiú, a dháileadh, a dhíol, a ligean ar cíos, a fhógairt iad a bheith ar díol nó ar cíos, nó seilbh a fháil chun críoch tráchtála ar ghairis, táirgí nó comhpháirteanna, nó seirbhísí a sholáthar:
 - (a) a chuirtear chun cinn, a fhógraítear nó a mhargaítear ar mhaithe le dul timpeall ar aon bheart teicneolaíoch éifeachtach;

- (b) nach bhfuil ach cuspóir teoranta nó úsáid teoranta acu atá suntasach ó thaobh na tráchtála de seachas dul timpeall ar aon bheart éifeachtach teicneolaíoch; nó
- (c) a dearadh, a táirgeadh, a cuireadh in oiriúint nó a fheidhmítear chun dul timpeall a chumasú, nó a éascú, ar aon bheart teicneolaíoch éifeachtach.

3. Chun críocha na Foranna seo, ciallaíonn ‘beart teicneolaíochta’, aon teicneolaíocht, aon ghaireas, nó aon chomhpháirt a cheaptar, arna oibriú sa ghnáthchúrsa, chun gníomhartha a chosc nó a shrianadh, i leith saothar nó ábhair eile¹, nach bhfuil údaraithe ag sealbhóir cirt aon chóipchirt nó aon chirt ghaolmhair, dá bhforáiltear le dlí Páirtí. Measfar bearta teicneolaíocha a bheith éifeachtach i gcás ina rialaíonn na sealbhóirí cirt úsáid saothair faoi chosaint nó úsáid ábhair eile trí rialú rochtana nó próiseas cosanta a chur i bhfeidhm, amhail criptiú, scróhadh nó claochlú eile an tsaothair nó ábhair eile nó sásra um rialú cóipeanna, a bhaineann cuspóir na cosanta amach.

4. D’ainneoin na cosanta dlíthiúla dá bhforáiltear i mír 1 den Airteagal seo, in éagmais bearta deonacha arna ndéanamh ag na sealbhóirí cirt, féadfaidh gach Páirtí bearta iomchuí a dhéanamh, de réir mar is gá, lena áirithiú, maidir leis an gcosaint dhlíthiúil leordhóthanach ar dhul timpeall ar bhearta teicneolaíochta éifeachtacha dá bhforáiltear i gcomhréir leis an Airteagal seo, nach gcuirfidh sí cosc ar thairbhíthe eisceachtaí nó teorainneacha dá ndéantar foráil i gcomhréir le hAirteagal 25.17 leas a bhaint as eisceachtaí nó teorainneacha den sórt sin.

¹ Ar mhaithe le cinnteacht níos fearr, níl feidhm ag ‘saothair nó ábhair eile’ san abairt seo maidir le saothair nó ábhair eile a bhfuil an tréimhse cosanta ina leith tar éis dul in éag.

Oibleagáidí maidir le faisnéis faoi bhainistiú na gceart

1. Soláthróidh gach Páirtí cosaint dlí leordhóthanach in aghaidh aon duine a dhéanfaidh aon cheann de na gníomhartha seo a leanas go feasach, gan údarú, más eol do dhuine den sórt sin, nó má tá foras réasúnach aige chun a bheith ar an eolas go bhfuil sé, tríd an méid sin a dhéanamh, ag spreagadh, ag cumasú, ag éascú nó ag ceilt sárú ar aon chóipcheart nó aon chearta gaolmhara dá bhforáiltear i ndlíthe an Pháirtí sin:
 - (a) faisnéis leictreonach faoi bhainistiú na gceart a bhaint nó a choigeartú; agus
 - (b) saothair nó ábhar eile a chosnaítear faoin bhForoinn seo ar baineadh faisnéis leictreonach faoi bhainistiú na gceart díobh nó ar coigeartaíodh an fhaisnéis sin gan údarú, a dháileadh, nó a allmhairiú lena ndáileadh, a chraoladh, a chur in iúl nó a chur ar fáil don phobal.
2. Chun críocha an Airteagail seo, ciallaíonn ‘faisnéis faoi chearta a bhainistiú’ aon fhaisnéis a sholáthraíonn sealbhóirí cirt lena sainiú nítear an saothar nó an t-ábhar eile dá dtagraítear san Airteagal seo, an t-údar nó aon sealbhóir cirt eile, nó faisnéis faoi théarmaí agus coinníollacha úsáid an tsaothair nó an ábhair eile, agus aon uimhir nó cód lena léirítear an fhaisnéis sin.
3. Beidh feidhm ag mír 2 má bhíonn baint ag aon cheann de na hítimí faisnéise sin le cóip de shaothar, nó ábhar eile dá dtagraítear san Airteagal seo, nó má thagann sé chun cinn agus an saothar nó an t-ábhar sin á chur in iúl don phobal.

FOROINN 2

TRÁDMHARCANNA

AIRTEAGAL 25.20

Comhaontuithe idirnáisiúnta

Déanfaidh gach Páirtí:

- (a) an Prótacal a bhaineann le Comhaontú Mhaidrid maidir le Clárú Idirnáisiúnta Marcanna, arna ghlacadh i Maidrid an 27 Meitheamh 1989, arna leasú go deireanach an 12 Samhain 2007, a chomhlíonadh;
- (b) an Conradh um Dhlí Trádmhairc, arna dhéanamh sa Ghinéiv an 27 Deireadh Fómhair 1994, agus Comhaontú Nice a Bhaineann le hAicmiú Idirnáisiúnta Earraí agus Seirbhísí chun Críocha an Chláraithe Marcanna, an 15 Meitheamh 1957, arna leasú an 28 Meán Fómhair 1979, a chomhlíonadh; agus
- (c) gach iarracht réasúnach a dhéanamh aontú do Chonradh Shingapóir um an Dlí Trádmharcanna, arna dhéanamh i Singeapóir an 27 Márta 2006.

AIRTEAGAL 25.21

Na cearta a thugtar le trádmharc

Déanfaidh gach Páirtí foráil don cheart eisiach a bheith ag úinéir trádmhairc chláraithe cosc a chur ar thríú páirtithe, nach bhfuil toil an úinéara acu, úsáid a bhaint, le linn dóibh trádáil a dhéanamh, as comharthaí atá comhionann nó comhchosúil leo siúd a bhfuil an trádmharc cláraithe ina leith, i gcás inar dócha go mbeadh mearbhall ann de thoradh na húsáide sin. I gcás ina n-úsáidtear comhartha comhionann le haghaidh earraí nó seirbhísí comhionanna, déanfar talamh slán de gur dócha go mbeidh mearbhall ann.

AIRTEAGAL 25.22

Nós imeachta clárúcháin

1. Déanfaidh gach Páirtí foráil maidir le córas chun trádmharcanna a chlárú ina ndéanfar gach cinneadh críochnaitheach diúltach a dhéanann an riarachán trádmhairc ábhartha, lena n-áirítear diúltú páirteach chun clárú a dhéanamh, a réasúnú go hiomchuí agus a chur in iúl i scríbhinn don pháirtí ábhartha.
2. Déanfaidh gach Páirtí foráil maidir leis an bhféidearthacht a bheith ag tríú páirtithe cur in aghaidh iarratais ar thrádmharc nó, i gcás inarb iomchuí faoin dlí dá chuid, in aghaidh clárúcháin trádmhairc. Beidh na himeachtaí freasúracha sin ina n-imeachtaí sáraíochta.

3. Cuirfidh gach Páirtí bunachar sonraí leictreonach ar fáil go poiblí ina bhfuil iarratais ar thrádmharc agus clárúcháin trádmhaire.

AIRTEAGAL 25.23

Trádmharcanna aitheanta

Chun críocha éifeacht a thabhairt do chosaint trádmharcanna aitheanta, dá dtagraítear in Airteagal 6*bis* de Choinbhinsiún Pháras agus Airteagal 16(2) agus (3) de Chomhaontú TRIPS, dearbhaíonn na Páirtithe an tábhacht a bhaineann leis an Moladh Comhpháirteach maidir le Forálacha i ndáil le Cosaint Marcanna Aitheanta, a ghlac Comhthionól Aontas Pháras chun Maoin Tionscail a Chosaint agus Comhthionól Ginearálta EDMÍ ag an 34ú Sraith de Chruinnithe Chomhthionóil Bhallstáit EDMÍ ón 20 go dtí an 29 Meán Fómhair 1999.

AIRTEAGAL 25.24

Eisceachtaí ar na cearta a thugtar le trádmharc

1. Déanfaidh gach Páirtí:
 - (a) foráil maidir le húsáid chóir téarmaí tuairisciúla mar eisceacht theoranta ó na cearta a thugtar le trádmharcanna; agus

(b) foráil maidir le heisceachtaí teoranta eile.

2. Beidh feidhm ag mír 1 ar choinníoll go gcuirfear san áireamh sna heisceachtaí leasanna dlisteanacha úinéirí na dtrádmharcanna agus na dtríú páirtithe.

3. Ní bheidh an dílseánach i dteideal, mar gheall ar an trádmharc, toirmeasc a chur ar thríú páirtí úsáid a bhaint as an méid seo a leanas i gcúrsa trádála:

(a) a ainm nó a sheoladh féin;

(b) tásca a bhaineann le cineál, cáilíocht, cainníocht, úsáid bheartaithe, luach, tionscnamh geografach, tráth táirgthe earraí nó déanamh seirbhíse, nó saintréithe eile earraí nó seirbhísí; nó

(c) an trádmharc, i gcás ina bhfuil gá le cuspóir beartaithe earra nó seirbhíse a chur in iúl, go háirithe mar ghabhálaí nó páirteanna spártha.

4. Beidh feidhm ag mír 2 i gcás ina bhfuil an úsáid a bhaineann an tríú páirtí as i gcomhréir le cleachtais mhacánta in ábhair thionsclaíocha nó thráchtála¹.

¹ Mar mhalairt air sin, féadfaidh Páirtí úsáid den sórt sin a bhaint ach faoi réir í a dhéanamh sa chaoi nach gcuirfí an pobal amú mar gheall uirthi nó nach mbeadh sí ina cúis le mearbhall a chruthú i measc cuid ábhartha den phobal.

5. Féadfaidh Páirtí foráil a dhéanamh ionas nach dtabharfar teidlíocht don dílseánach, leis an trádmharc sin, toirmeasc a chur ar thríú páirtí ceart a bhí aige cheana a úsáid le linn trádála, ar ceart é nach bhfuil feidhm aige ach amháin i limistéar áirithe, má tá an ceart sin aitheanta i ndlí an Pháirtí sin agus laistigh de theorainneacha na críche ina n- aithnítear é.

AIRTEAGAL 25.25

Forais le cúlghairm a dhéanamh

1. Déanfaidh gach Páirtí a fhoráil go ndlífear trádmharc a chúlghairm, más rud é, laistigh de thréimhse leanúnach 5 bliana, nár baineadh fíorúsáid as an trádmharc sa chríoch ábhartha i ndáil leis na hearraí nó na seirbhísí a bhfuil sé cláraithe ina leith, agus nach ann do chúiseanna cuí maidir le neamh-úsáid. Féadfaidh Páirtí foráil a dhéanamh, áfach, ionas nach bhféadfaidh aon duine a mhaíomh gur cheart cearta dílseánaigh i dtrádmharc a chúlghairm i gcás inar tosaíodh nó inar atosáíodh ar úsáid fhírinneach a bhaint as an trádmharc le linn na hidirlinne idir dul in éag na tréimhse 5 bliana agus comhdú an iarratais ar chúlghairm. Tabharfar neamhaird, áfach, ar thosú nó atosú úsáide laistigh de thréimhse 3 mhí roimh chomhdú an iarratais ar chúlghairm, a thosaigh ar a luaithe tráth dhul in éag na tréimhse leanúnaí 5 bliana neamhúsáide, mura tharla na hullmhúcháin don tosú nó don atosú go dtí tar éis don dílseánach teacht ar an eolas go bhféadfaí an t- iarratas ar chúlghairm a chomhdú.

2. D'fhéadfadh sé go ndéanfaí trádmarc a chúlghairm freisin más rud é, tar éis an dáta a cláraíodh é, mar thoradh ar ghníomhartha nó neamhghníomhaíocht an dílseánaigh, gur éirigh an trádmarc ina ghnáthainm sa trádáil ar tháirge nó ar sheirbhís a bhfuil sé cláraithe ina leith¹.

AIRTEAGAL 25.26

Iarratais de mheon mímhacánta

Féadfar trádmarc a dhearbhu a bheith neamhbhailí más de mheon mímhacánta a rinne an t- iarratasóir an t- iarratas ar an trádmarc a chlárú. Féadfaidh gach Páirtí foráil a dhéanamh freisin nach ndéanfar trádmarc den sórt sin a chlárú.

¹ D'fhéadfadh sé go ndéanfaí trádmarc a chúlghairm freisin más rud é, tar éis an dáta a cláraíodh é, mar thoradh ar an úsáid a bhain dílseánach an trádmhairc as nó mar thoradh ar an úsáid a baineadh as le toiliú an dílseánaigh i ndáil leis na hearraí nó na seirbhísí a bhfuil sé cláraithe ina leith, go bhféadfadh sé go gcuirfí an pobal amú, go háirithe maidir le cineál, cáilíocht nó tionscnamh geografach na n- earraí nó na seirbhísí sin.

FOROINN 3

DEARAÍ¹

AIRTEAGAL 25.27

Comhaontuithe idirnáisiúnta

Déanfaidh gach Páirtí gach iarracht réasúnach chun aontú d'Ionstraim na Ginéive de Chomhaontú na Háige i dtaca le Clárú Idirnáisiúnta Dearaí Tionscail, arna ghlacadh sa Ghinéiv an 2 Iúil 1999.

AIRTEAGAL 25.28

Cosaint dearaí cláraithe²

1. Déanfaidh gach Páirtí foráil maidir le cosaint dearaí nua nó bunaidh a cruthaíodh go neamhspleách³. Is le clárú a sholáthrófar an chosaint sin agus a bhronnfar ceart eisiach ar a sealbhóir i gcomhréir le forálacha an Airteagail seo.

¹ Tagairtí do dhearaí sa Chaibidil seo, is tagairtí do dhearaí tionscail iad.

² Deonaíonn an tAontas cosaint don dearadh neamhchláraithe freisin i gcás ina gcomhlíonann sé ceanglais Rialachán (CE) Uimh. 6/2002 ón gComhairle an 12 Nollaig 2001 maidir le dearaí Comhphobail (IO AE L 3, 5.1.2002, lch. 1).

³ Féadfaidh Páirtí foráil a dhéanamh ina chuid dlíthe ionas gur féidir gné shainiúil a cheangal freisin i ndáil le dearaí. Measann an tAontas Eorpach go mbíonn gné shainiúil ag roinnt le dearadh más rud é nach ionann an léiriú foriomlán a thugtar don úsáideoir eolach leis agus an léiriú foriomlán a thugtar d'úsáideoir den sórt sin le haon dearadh atá curtha ar fáil don phobal.

2. Beidh an ceart ag sealbhóir dearaidh chláraithe cosc a chur ar thríú páirtithe, nach bhfuil toiliú an tsealbhóra ar a laghad acu, an táirge ar a bhfuil an dearadh atá faoi chosaint agus ina n- ionchorpraítear é a dhéanamh, a dhíol, a allmhairiú, a onnmhairiú, nó úsáid a bhaint as earraí ar a bhfuil an dearadh atá faoi chosaint agus ina n- ionchorpraítear é i gcás ina ndéantar na gníomhartha sin chun críocha tráchtála, ina ndéantar dochar go mícheart do ghnáth- shaothrú an dearaidh mar gheall orthu, nó nach bhfuil siad comhoiriúnach le cleachtas na trádála córa.
3. Maidir le dearadh a úsáidtear ar tháirge nó a ionchorpraítear ann arb é atá ann comhpháirt de tháirge casta, ní mheasfar gur táirge nua nó bunaidh é:
- (a) ach amháin má bhíonn an chomhpháirt, tar éis í a chur isteach sa táirge ilchasta, fós le feiceáil le linn gnáthúsáid an táirge ilchasta sin, agus
 - (b) a mhéid a chomhlíonann na gnéithe infheicthe sin den chomhpháirt dá dtagraítear i bhfomhír (a) iontu féin na ceanglais úrnuachta agus bunúlachta.
4. Chun críocha fhomhír (a) de mhír 3, ciallaíonn ‘gnáthúsáid’ an úsáid a bhaineann an t- úsáideoir deiridh as comhpháirt, gan cothabháil, seirbhísiú nó obair dheisiúcháin a áireamh.

AIRTEAGAL 25.29

Fad na cosanta

Téarma iomlán 15 bliana ar a laghad ó dháta chomhdú an iarratais a bheidh i gceist le fad na cosanta a bheidh ar fáil.

AIRTEAGAL 25.30

Eisceachtaí agus eisiaimh

1. Féadfaidh gach Páirtí foráil a dhéanamh maidir le heisceachtaí teoranta ó chosaint dearaí, ar choinníoll nach bhfuil na dearaí sin ar neamhréir go míréasúnta le gnáthshaothrú dearaí cosanta agus nach ndéantar leo dochar míréasúnta do leasanna dlisteanacha shealbhóir an dearaidh chosanta, agus leasanna dlisteanacha tríú páirtithe á gcur san áireamh.
2. Ní leathnófar cosaint dearaidh chun dearaí a chumhdach ar faoi réir gnéithe teicniúla nó feidhmiúla a leagtar síos iad tríd is tríd.

3. Ní bhronnfar le dearadh i ndáil le gnéithe den chuma is gá a atáirgeadh go cruinn ó thaobh déanaimh agus toisí de ionas gur féidir leis an táirge a bhfuil an dearadh ionchorpraithe ann, nó a bhfuil sé le cur i bhfeidhm air, a cheangal go meicniúil le táirge eile, nó a chur isteach i dtáirge eile, nó timpeall air, nó ina choinne, ionas gur féidir le ceachtar den dá tháirge a fheidhm féin a chur de.

4. De mhaolú ar mhír 3, d'fhéadfadh ceart i leith dearaidh a bheith ar marthain i ndearadh a bhfuil de chuspóir aige táirgí comh- inmhálartaithe a chur le chéile nó a cheangal le chéile go hiolrach laistigh de chóras modúlach.

AIRTEAGAL 25.31

Nasc le cóipcheart

Beidh dearadh incháilithe do chosaint faoi dhlí an chóipchirt de chuid Páirtí freisin amhail ón dáta a cruthaíodh nó a fosaíodh an dearadh in aon fhoirm. Cinnfidh gach Páirtí a mhéid a thabharfar cosaint den sórt sin, lena n- áirítear an leibhéal úrnuachta is gá, agus na coinníollacha faoina dtabharfar cosaint den sórt sin.

FOROINN 4

TÁSCA GEOGRAFACHA

AIRTEAGAL 25.32

Sainmhíniú agus raon feidhme

1. Chun críocha an Chomhaontaithe seo ciallaíonn ‘tásc geografach’ tásc lena sainaithear earra mar earra de thionscnamh críche Páirtí, nó de thionscnamh réigiúin nó ceantair ina chríoch, i gcás ina mbeidh cáilíocht, clú nó saintréith eile áirithe den earra sin inchurtha go bunúsach i leith a thionscnaimh gheografaigh.
2. Tá feidhm ag an bhForoinn seo maidir le tásca geografacha lena sainaithear táirgí a liostaítear in Iarscríbhinn 25- C.
3. Comhaontaíonn na Páirtithe go ndéanfaidh siad a machnamh, tar éis theacht i bhfeidhm an Chomhaontaithe seo, ar raon feidhme tásc geografach a chumhdaítear san Fhoroinn seo a leathnú ionas go gcumhdófar cineálacha eile táirgí nach bhfuil cumhdaithe le mír 2, agus i gcás lámhcheirdeanna áirithe, trí fhorbairtí reachtacha a bhaineann leis na Páirtithe a chur san áireamh.

4. Déanfaidh Páirtí tásca geografacha an Pháirtí eile a chosaint, i gcomhréir leis an bhForoinn seo, má tá na tásca geografacha sin faoi chosaint mar sin sa tír thionscnaimh.

AIRTEAGAL 25.33

Tásca geografacha a liostaítear

Agus scrúdú déanta ag gach Páirtí ar reachtaíocht an Pháirtí eile dá dtagraítear in Iarscríbhinn 25-A agus ar thásca geografacha an Pháirtí eile a liostaítear in Iarscríbhinn 25-C, agus bearta poiblíochta iomchuí déanta aige, i gcomhréir leis na dlíthe agus na cleachtais dá chuid, déanfaidh gach Páirtí tásca geografacha an Pháirtí eile a liostaítear in Iarscríbhinn 25-C a chosaint, i gcomhréir leis an leibhéal cosanta a leagtar síos san Fhoroinn seo.

AIRTEAGAL 25.34

Leasú ar liosta na dtásc geografach

1. Comhaontaíonn na Páirtithe maidir leis an bhféidearthacht an liosta de thásca geografacha a leasú dá dtagraítear in Airteagal 25.33, de bhun Airteagal 25.40(1). Maidir le haon tásca geografacha a bheith á gcur leis an liosta in Iarscríbhinn 25- C ag Páirtí, ní shárófar 45 thásc gheografacha gach 3 bliana tar éis dháta theacht i bhfeidhm an Chomhaontaithe seo. Cuirfidh na Páirtithe tásca geografacha nua leis an liosta tar éis don nós imeachta freasúra a bheith tugtha chun críche i gcomhréir leis na critéir a leagtar amach in Iarscríbhinn 25-B agus tar éis dóibh scrúdú a dhéanamh ar na tásca geografacha, chun sástacht an dá Pháirtí.
2. Nuair a bhaineann leasú an táisc gheografaigh a liostaítear in Iarscríbhinn 25-C le mionathrú atá gaolmhar le litriú táisc gheografaigh nó leis an tagairt d'ainmniú an limistéir gheografaigh a bhfuil sé inchurtha ina leith, beidh feidhm ag an nós imeachta dá dtagraítear in Airteagal 25.40(4).
3. Déanfar tásc geografach de bhun mhíreanna 1 agus 2 a liostú le toil frithpháirteach na bPáirtithe.

AIRTEAGAL 25.35

Raon feidhme chosaint na dtásc geografach

1. Déanfar na tásca geografacha a liostaítear in Iarscríbhinn 25- C a chosaint ar an méid seo a leanas chomh maith leis na tásca geografacha arna gcur isteach de bhun Airteagal 25.34:

- (a) aon úsáid tráchtála a bhaintear as tásc geografach, maidir le táirge arb é den chineál céanna é agus ar fíor an méid seo a leanas ina leith:
 - (i) ní de thionscnamh na háite tionscnaimh a shonraítear in Iarscríbhinn 25- C i leith an táisc gheografaigh sin é; nó
 - (ii) is de thionscnamh na háite tionscnaimh a shonraítear in Iarscríbhinn 25- C i leith an táisc gheografaigh sin é ach níor táirgeadh nó níor monaraíodh é i gcomhréir le sonraíocht táirge an ainm chosanta, fiú amháin i gcás ina ngabhann téarmaí amhail ‘cineál’, ‘saghas’, ‘stíl’, ‘blas’ nó léirithe eile den sórt sin leis an ainm;
- (b) úsáid aon mhodha chun táirge a ainmniú nó a chur i láthair lena léirítear nó lena dtugtar le fios go bhfuil an táirge atá i gceist de thionscnamh limistéir gheografaigh seachas de thionscnamh na háite iarbhír, ar ainmniú nó cur i láthair é a dhéantar ar bhealach a ngabhann an baol leis go gcuirfí an pobal amú maidir le tionscnamh geografach an táirge;

- (c) aon úsáid arb ionann í agus gníomh iomaíochta éagóraí de réir bhrí Airteagal 10*bis* de Choinbhinsiún Pháras, lena n-áirítear clú táisc gheografaigh a shaothrú nó aon fhaisnéis bhréagach nó mhíthreorach eile faoi fhoinsé, tionscnamh, cineál nó cáilíochtaí bunúsacha an táirge, ar an bpacáistiú laistigh nó ar an bpacáistiú lasmuigh, ar an ábhar fógraíochta nó ar na doiciméid a bhaineann leis na hearraí iad féin, agus aon chleachtas lena bhféadfaí an tomhaltóir a chur amú i ndáil le tionscnamh iarbhír an táirge.
2. Na tásca geografacha a chosnaítear, ní bheidh siad ina dtásca geografacha cineálacha i gcríocha na bPáirtithe.
3. Ní bheidh aon oibleagáid faoin bhForoinn seo tásca geografacha a chosaint nach bhfuil cosanta ina gcríoch thionscnaimh féin, nó a dtagann deireadh leis an gcosaint a bhí acu inti.
4. Ní choiscfidh Páirtí an fhéidearthacht go ndéanfaidh na húdaráis inniúla i gcríoch a thionscnaimh cosaint ná aithint táisc gheografaigh a chealú ar an mbonn nach gcomhlíonann an téarma atá cosanta nó aitheanta na coinníollacha a thuilleadh faoinar deonaíodh an chosaint nó an t-aitheantas i gcríoch thionscnaimh an téarma i gcéaduaire.
5. Tabharfaidh gach Páirtí fógra don Pháirtí eile má scoireann tasc geografach de bheith cosanta ina chríoch thionscnaimh. Tabharfar fógra den sórt sin i gcomhréir leis na nósanna imeachta a leagtar síos in Airteagal 25.40.

6. Ní dhéanfaidh aon rud san Fhoroinn seo dochar do cheart aon duine úsáid a bhaint, i gcúrsa na trádála, as ainm an duine sin nó ainm réamhtheachtaí an duine sin sa ghnó, ach amháin má úsáidtear an t- ainm sin chun críche an pobal a chur amú.

7. Beidh feidhm ag an gcosaint a sholáthraítear faoin bhForoinn seo maidir leis an aistriúchán ar na tásca geografacha a liostaítear in Iarscríbhinn 25-C, má ghabhann an baol le húsáid an aistriúcháin sin go gcuirfear an pobal amú.

8. Má tá aistriúchán ar thasc geografach comhionann le téarmaí cineálacha nó tuairisciúla, lena n- áirítear ainmfhocail nó aidiachtaí, nó téarmaí is gnách sa teanga chomónta mar an t- ainm comónta ar táirge i gcríoch Páirtí, nó más ann do na téarmaí sin san aistriúchán, nó mura bhfuil tasc geografach comhionann le téarma den sórt sin, ach go gcuimsítear ann téarma den sórt sin, ní dhéanfaidh forálacha na Foroinne seo dochar do cheart aon duine an téarma sin a úsáid i ndáil leis an táirge sin.

9. Níl feidhm ag an gcosaint dá bhforáiltear faoin bhForoinn seo maidir le comhpháirt shainiúil de théarma a bhfuil comhpháirteanna iolracha aige atá cosanta mar thasc geografach a liostaítear i bhFoscríbhinn 25-C-1, más téarma é an chomhpháirt shainiúil¹ sa teanga chomónta mar an t- ainm comónta atá ar an táirge lena mbaineann.

¹ I gcomhréir le Foscríbhinn 25-C-1, ina bhfuil téarmaí nach n- iarrtar cosaint ina leith.

10. Níl aon ní san Fhoroinn seo lena gcuirfear cosc, i gcríoch Páirtí, ar aon táirge, ainm cineáil planda nó póir ainmhí a úsáid¹.

11. Maidir le tásca geografacha nua a bheidh le cur isteach i gcomhréir le hAirteagal 25.34, ní cheanglófar ar Pháirtí le haon ní tasc geografach a chosaint atá comhionann leis an téarma is gnách sa teanga chomónta mar an t- ainm comónta ar an táirge lena mbaineann i gcríoch an Pháirtí sin².

AIRTEAGAL 25.36

Ceart úsáide na dtasc geografach

1. Aon oibreoir a chuireann táirge ar an margadh atá i gcomhréir leis an tsonraíocht chomhfhreagrach, féadfaidh sé ainm atá faoi chosaint faoin bhForoinn seo a úsáid mar thasc geografach.

2. Ní bheidh ainm atá faoi chosaint faoin bhForoinn seo mar thasc geografach faoi réir aon chlárúchán úsáideoirí ná aon mhuirir bhreise.

¹ I nótaí míniúcháin in Iarscríbhinn 25- C sainmhínítear na cineálacha plandaí agus na póirtha ainmhí nach gcuirfear cosc ar iad a úsáid.

² Agus cinneadh á dhéanamh maidir le tásca geografacha nua a bheidh le cur isteach, is cuma más téarma é is gnách sa teanga chomónta mar an t- ainm comónta ar an earra ábhartha ina chríoch, beidh an t- údar ag údaráis Páirtí an bealach a thuigeann tomhaltóirí an téarma sin i gcríoch an Pháirtí sin a chur san áireamh. D'fhéadfaí tosca atá ábhartha maidir leis an tuiscint sin i measc tomhaltóirí a áireamh leis an méid seo a leanas: (a) cé acu a úsáidtear nó nach n- úsáidtear an téarma chun tagairt don chineál táirge i gceist, mar a léirítear le foinsí inniúla amhail foclóirí, nuachtáin agus suíomhanna gréasáin ábhartha; nó (b) an chaoi a ndéantar an táirgeadh dá dtagraíonn an téarma a chur ar an margadh agus a úsáid i dtrádáil i gcríoch an Pháirtí sin.

AIRTEAGAL 25.37

An gaol idir trádmharcanna agus tásca geografacha

1. Diúltóidh na Páirtithe do thrádmharc a chlárú a mbeadh a úsáid ag sárú Airteagal 25.35 agus a bhaineann leis an gcineál céanna táirge, ar choinníoll go gcuirtear isteach an t- iarratas ar an trádmharc sin a chlárú tar éis an dáta a cuireadh isteach an t- iarratas ar an tasc geografach a chosaint i gcríoch an Pháirtí lena mbaineann.
2. Maidir le trádmharcanna a chláraítear de shárú ar mhír 1, déanfar iad a neamh- bhailíochtú, *ex officio* nó arna iarraidh sin do pháirtí leasmhar, i gcomhréir le dlí agus cleachtas na bPáirtithe.
3. Maidir le tásca geografacha dá dtagraítear in Airteagal 25.33, is é a bheidh sa dáta a chuirfear isteach an t- iarratas ar chosaint dá dtagraítear i míreanna 1 agus 2 an 1 Samhain 2022.
4. Maidir le tásca geografacha a chuirfear isteach in Iarscríbhinn 25-C i gcomhréir le hAirteagal 25.34, is é a bheidh sa dáta a chuirfear isteach an t- iarratas ar chosaint an dáta a tharchuirfear iarraidh chuig an bPáirtí eile ar thasc geografach a chosaint faoi réir thabhairt i gcrích faoi rathúil an phróisis chun leasú a dhéanamh ar an liosta de thásca geografacha faoi chosaint dá dtagraítear in Airteagal 25.34.

5. Déanfaidh na Páirtithe tásca geografacha a chosaint i gcás inarb ann do réamh- thrádmharc freisin. Is féidir trádmharcanna a bhí ann roimhe a chlárú de mheon macánta agus is féidir iad a bheith faoi réir éagsúlaithe lena gceanglaítear iarratais nua ar thrádmharc a chur isteach, ar choinníoll nach mbaintear an bonn de chosaint tásc geografach mar gheall ar an éagsúlú sin agus nach ann d'aon fhoras leis an trádmharc a neamh- bhailíochtú faoi dhlí na bPáirtithe.

6. Chun críocha mhír 5 den Airteagal seo, ciallaíonn 'réamh- thrádmharc' trádmharc a sáraítear Airteagal 25.35 trína úsáid, agus ar trádmharc é ar cuireadh iarratas isteach air nó ar bunaíodh é trí úsáid, má dhéantar foráil maidir leis an bhféidearthacht sin leis an reachtaíocht lena mbaineann, de mheon macánta i gcríoch Páirtí amháin, roimh dháta chur isteach an iarratais ar chosaint an táisc gheografaigh ag an bPáirtí eile faoin gComhaontú seo.

AIRTEAGAL 25.38

An chosaint a fhorfheidhmiú

Déanfaidh gach Páirtí an chosaint dá ndéantar foráil in Airteagail 25.35, 25.36 agus 25.37 a fhorfheidhmiú trí ghníomhaíocht riaracháin arna iarraidh sin do pháirtí leasmhar. Déanfaidh gach Páirtí foráil, faoin dlí agus faoin gcleachtas dá chuid, maidir le céimeanna breise riaracháin agus breithiúnacha chun úsáid mhídhleathach tásc geografach faoi chosaint a chosc nó a stopadh.

AIRTEAGAL 25.39

Rialacha ginearálta

1. Ní cheanglófar ar Pháirtí ainm a chosaint mar thásc geografach faoin bhForoinn seo, i gcás ina mbeadh an t- ainm sin ar neamhréir le hainm cineál planda nó pór ainmhí agus inar dócha go ndéanfaidh an t- ainm, dá dheasca sin, an tomhaltóir a chur amú maidir le fíorchéannacht an táirge.
2. Má tá tásca geografacha na bPáirtithe comhainmneach, deonóidh an Páirtí eile cosaint do gach tásca geografach, ar choinníoll go bhfuil idirdhealú leordhóthanach i gcleachtas idir coinníollacha úsáide agus cur i láthair na n- ainmneacha ionas nach gcuirfear an tomhaltóir amú.
3. Más rud é go mbeartaíonn Páirtí, i gcomhthéacs na gcaibidlíochtaí déthaobhacha le tríú tír, cosaint a thabhairt do thásc geografach den tríú tír sin atá comhainmneach le tásca geografach de chuid an Pháirtí eile, cuirfidh sé an Páirtí eile ar an eolas, agus tabharfaidh sé deis dó barúil a thabhairt sula gcosnófar an tásca geografach sin.
4. Táirgí atá comhfhreagrach leis na tásca geografacha dá dtagraítear in Iarscríbhinn 25- C, déanfar iad a allmhairiú, a onnmhairsiú agus a mhargú i gcomhréir leis na dlíthe agus na rialacháin is infheidhme i gcríoch an Pháirtí ina gcuirtear na táirgí ar an margadh.
5. Aon ábhar a thiocfaidh as sonraíochtaí táirge de thásca geografacha faoi chosaint, is é an Fochoiste dá dtagraítear in Airteagal 25.40 a bheidh ag plé leis.

6. Is é Páirtí áit tionscnaimh an táirge agus é sin amháin a fhéadfaidh tásca geografacha atá faoi chosaint faoin bhForoinn seo a chealú. Tabharfaidh Páirtí fógra don Pháirtí eile má thagann deireadh le cosaint táisc gheografaigh ina chríoch a liostaítear in Iarscríbhinn 25- C. Déanfar Iarscríbhinn 25-C a leasú de bhun Airteagal 25.40(3).

7. Is éard a bheidh i sonraíocht táirge dá dtagraítear san Fhoroinn seo an tsonraíocht táirge a fhorghnófaidh údarais an Pháirtí, lena n- áirítear aon leasú a bheidh formheasta freisin, sa chríoch óna dtionscnaíonn an táirge.

AIRTEAGAL 25.40

An Fochoiste, comhar agus trédhearcacht

1. Chun críocha na Foroinne seo, féadfaidh an Fochoiste dá dtagraítear in Airteagal 25.66 a mholadh don Chomhairle Trádála leasú a dhéanamh, de bhun fhomhír (a) d'Airteagal 33.1(6) ar:

- (a) Iarscríbhinn 25- A a mhéid a bhaineann leis na tagairtí don dlí is infheidhme sna Páirtithe;
- (b) Iarscríbhinn 25- B a mhéid a bhaineann leis na critéir a bheidh le háireamh sa nós imeachta freasúra; agus
- (c) Iarscríbhinn 25- C a mhéid a bhaineann leis na tásca geografacha.

2. Chun críocha na Foroinne seo, beidh an Fochoiste dá dtagraítear in Airteagal 25.66 freagrach as faisnéis a mhalartú faoin méid seo a leanas:

- (a) forbairtí reachtaíochta agus beartais maidir le tásca geografacha;
- (b) tásca geografacha chun críche a gcosaint a mheas i gcomhréir leis an bhForoinn seo; agus
- (c) aon ábhar leasa choitinn eile i réimse na dtásc geografach.

3. Tar éis an fhógra dá dtagraítear in Airteagal 25.39(6), molfaidh an Fochoiste don Chomhairle um Thrádáil Iarscríbhinn 25-C a leasú i gcomhréir le fomhír (c) de mhír 1 den Airteagal seo chun deireadh a chur leis an gcosaint faoin gComhaontú seo.

4. I gcás inar ann do mhionathrú a bhaineann le litriú táisc gheografaigh atá ar an liosta nó leis an tagairt d'ainmniú an limistéir gheografaigh lena bhfuil an mionathrú inchurtha, tabharfaidh Páirtí fógra don Pháirtí eile san Fhochoiste faoin athrú sin mar aon le míniúchán maidir leis. Molfaidh an Fo-choiste don Chomhairle um Thrádáil leasú a dhéanamh ar Iarscríbhinn 25-C, de bhun fhomhír (a) d'Airteagal 33.1(6), de bhíthin an mhionathraithe sin.

5. Maidir le gach ábhar a bhaineann le cur chun feidhme agus feidhmiú na Foroinne seo, coinneoidh na Páirtithe teagmháil ar bun, go díreach nó tríd an bhFochoiste. Go háirithe, féadfaidh Páirtí faisnéis faoi shonraíochtaí táirge agus faoi leasuithe orthu a iarraidh ar an bPáirtí eile, chomh maith le pointí teagmhála le haghaidh forfheidhmiú riaracháin.
6. Féadfaidh na Páirtithe sonraíochtaí táirgí, nó achoimre orthu, a chur ar fáil go poiblí, agus pointí teagmhála le haghaidh forfheidhmiú riaracháin atá comhfhreagrach do thásca geografacha an Pháirtí eile a gcosnaítear iad de bhun na Foroinne seo.

AIRTEAGAL 25.41

Cosaint eile

1. Beidh feidhm ag an bhForoinn seo gan dochar do chearta agus oibleagáidí na bPáirtithe i gcomhréir le Comhaontú EDT, nó le haon chomhaontú iltaobhach eile maidir le dlí na maoine intleachtúla a bhfuil an tAontas Eorpach agus an tSile ina bpáirtithe iontu.
2. Tá an Fhoroinn seo gan dochar don cheart féachaint le haitheantas agus cosaint a fháil le haghaidh tásc geografach faoi reachtaíocht ábhartha na bPáirtithe.

FOROINN 5

PAITINNÍ

AIRTEAGAL 25.42

Comhaontuithe idirnáisiúnta

Comhlíonfaidh gach Páirtí¹ an Conradh Comhair Paitinní, arna dhéanamh in Washington an 19 Meitheamh 1970, arna leasú an 28 Meán Fómhair 1979, arna leasú go deireanach an 3 Deireadh Fómhair 2001.

AIRTEAGAL 25.43

Cosaint fhorlíontach i gcás moilleanna ar fhormheas margaíochta le haghaidh táirgí cógaisíochta

1. Aithníonn na Páirtithe go bhféadfaidh táirgí cógaisíochta a chosnaítear le paitinn ina gcríoch faoi seach a bheith faoi réir formheas margaíochta nó nós imeachta um cheadúnas sláintíochta sula gcuirfear ar an margadh iad.

¹ Maidir leis an Aontas Eorpach, comhlíonann na Ballstáit an oibleagáid faoin Airteagal seo.

2. Déanfaidh gach Páirtí foráil maidir le sásra leormhaith éifeachtach lena soláthrófar téarma breise cosanta chun úinéir na paitinne a chúiteamh as an laghdú ar chosaint éifeachtach na paitinne mar thoradh ar mhoilleanna míréasúnta¹ ar an gcéad fhormheas margaíochta nó ceadúnas sláintíochta a dheonú ina chríoch. Ní mhairfidh an téarma breise cosanta níos faide ná 5 bliana.
3. D'ainneoin mhír 2, féadfaidh Páirtí foráil a dhéanamh maidir le tuilleadh cosanta, i gcomhréir lena dhlíthe agus a rialacháin, le haghaidh táirge atá faoi chosaint paitinne agus a bhí faoi réir nós imeachta formheasa margaíochta nó ceadúnais sláintíochta, chun cúiteamh a thabhairt don sealbhóir paitinne i ngeall ar laghdú ar chosaint éifeachtach na paitinne. Ní mhairfidh an chosaint bhreise sin níos faide ná 5 bliana².
4. Ar mhaithe le cinnteacht níos fearr, agus oibleagáidí an Airteagail seo á gcur chun feidhme aige, féadfaidh gach Páirtí foráil a dhéanamh maidir le coinníollacha agus teorainneacha, ar choinníoll go leanfaidh an Páirtí d'éifeacht a thabhairt don Airteagal seo.

¹ Chun críocha an Airteagail seo, áirítear le moill mhíréasúnta moill de bhreis ar 2 bhliain ar a laghad ar an gcéad fhreagairt shubstainteach chuig an iarratasóir tar éis an dáta a comhdaíodh an t- iarratas ar fhormheas margaíochta nó ar cheadúnas sláintíochta. Aon mhoill a thagann ar dheonú formheasa margaíochta nó ceadúnais sláintíochta de bharr tréimhsí is inchurtha i leith an iarratasóra nó aon tréimhse nach bhfuil smacht ag an údarás a phróiseálann an t- iarratas ar mhaithe le formheas margaíocht uirthi nó ag an údarás cláraithe sláintíochta, ní gá iad a chur san áireamh agus moill den sórt sin á cinneadh.

² Tá an uastréimhse sin gan dochar do shíneadh eile a d'fhéadfaí a chur ar an tréimhse cosanta i gcás táirgí íocshláinte a bhfuil staidéir phéidiatraiceacha déanta ina leith, agus léirítear torthaí na staidéar sin san fhaisnéis faoin táirge.

5. Déanfaidh gach Páirtí a dhícheall iarratais ar fhormheas margaíochta nó clárú sláintíochta táirgí cógasáíochta a phróiseáil ar bhealach éifeachtúil tráthúil, d'fhonn moilleanna míchuí nó moilleanna gan ghá a sheachaint. Agus é de chuspóir leis sin moilleanna míreasúnta a sheachaint, féadfaidh Páirtí nósanna imeachta a ghlacadh nó a choinneáil ar bun lena mbrostaítear an phróiseáil ar iarratais ar fhormheas margaíochta nó ar cheadúnas sláintíochta.

FOROINN 6

COSAINT FAISNÉISE NEAMHNOCHTA

AIRTEAGAL 25.44

Raon feidhme cosanta na rún ceirde

1. Agus a oibleagáid maidir le Comhaontú TRIPS á comhlíonadh, agus go háirithe míreanna 1 agus 2 d'Airteagal 39 de Chomhaontú TRIPS á chomhlíonadh aige, déanfaidh gach Páirtí foráil maidir le nósanna imeachta breithiúnacha sibhialta agus leigheasanna iomchuí le haghaidh aon sealbhóra rúin ceirde chun cosc a chur ar rún ceirde a éadáil, a úsáid nó a nochtadh aon uair a dhéantar sin ar neamhréir le cleachtais tráchtála mhacánta, agus sásamh a fháil ina leith sin.

2. Chun críocha na Foroinne seo:

(a) ciallaíonn ‘rún ceirde’ faisnéis:

(i) ar rún í sa chiall nach bhfuil daoine laistigh de na ciorcail a dhéileálann de ghnáth leis an gcineál faisnéise i gceist ar an eolas go ginearálta fúithi ná nach bhfuil rochtain acu uirthi, ina hiomláine nó i gcumraíocht agus cóimeáil bheacht a comhpháirteanna;

(ii) a bhfuil luach tráchtála uirthi toisc gur rún í; agus

(iii) atá faoi réir bearta réasúnacha, sa chás sin, a rinne an duine a bhí i gceannas go dleathach ar an bhfaisnéis chun í a choinneáil faoi rún;

(b) ciallaíonn ‘sealbhóir rúin ceirde’ aon duine nádúrtha nó dlítheanach a rialaíonn rún ceirde go dleathach.

3. Chun críocha na Foroinne seo, measfar na hiompraíochtaí seo a leanas a bheith ar neamhréir le cleachtais tráchtála mhacánta:

(a) rún ceirde a fháil gan toiliú an tsealbhóra rúin ceirde, aon uair a dhéantar é le rochtain neamhúdaraíthe ar aon doiciméad, earra, ábhar, substaint, nó comhad leictreonach, nó iad a leithreasú nó a chóipeáil, is é sin doiciméid, earraí, ábhair, substaintí, nó comhaid leictreonacha atá go dleathach faoi rialú an tsealbhóra rúin ceirde, ina bhfuil an rún ceirde nó ónar féidir an rún ceirde a oibriú amach;

- (b) rún ceirde a úsáid nó a nochtadh aon uair a dhéanann duine é, gan toiliú an tsealbhóra rúin ceirde, ag duine a bhfaightear amach ina leith go gcomhlíonann sé aon cheann de na coinníollacha seo a leanas:
- (i) a bhfuil an rún ceirde faighte aige ar bhealach dá dtagraítear i bhfomhír (a);
 - (ii) a bhfuil aon chomhaontú rúndachta sáraithe aige nó aon dualgas gan an rún ceirde a nochtadh; nó
 - (iii) a bhfuil aon dualgas conarthach sáraithe aige nó aon dualgas eile maidir le húsáid an rúin ceirde a theorannú;
- (c) fáil, úsáid nó nochtadh rún ceirde aon uair a dhéanann duine é arbh eol dó, ag an am a rinneadh an rún ceirde a fháil, a úsáid nó nochtadh, nó go mba cheart gurbh eol dó, sna cásanna sin, go bhfuarthas an rún ceirde go díreach nó go neamhdhíreach ó dhuine eile a bhí ag úsáid nó ag nochtadh an rún ceirde go neamhdhleathach de réir bhrí fhomhír (b).
4. Níl aon ní san Fhoroinn seo a dtuigfear go gceanglaíonn sé ar cheachtar Páirtí a bhreith go bhfuil aon cheann de na hiompraíochtaí sin ina shárú ar chleachtais tráchtála mhacánta:
- (a) fionnachtain nó cruthú neamhspleách na faisnéise ábhartha ag duine;
 - (b) ais- innealtóireacht ar tháirge ag duine a bhfuil an táirge ina sheilbh aige go dleathach agus atá saor ó aon dualgas atá bailí go dlíthiúil chun teorainn a chur le fáil na faisnéise ábhartha;

- (c) fáil, úsáid nó nochtadh na faisnéise a cheanglaítear nó a cheadaítear faoi dhlí an Pháirtí sin; nó
 - (d) úsáid a bheith á baint ag fostaithe as an taithí agus na scileanna a fuair siad go macánta i ngnáthchúrsa a bhfostaíochta.
5. Níl aon ní san Fhoroinn seo a thuigfear mar shríon a chur ar an tsaoirse chun tuairimí a nochtadh agus faisnéis a fháil, lena n- áirítear saoirse na meán, mar a chosnaítear i ngach Páirtí.

AIRTEAGAL 25.45

Nósanna imeachta breithiúnacha sibhialta agus leigheasanna ar rúin trádála

1. Áiritheoidh gach Páirtí, maidir le haon duine atá rannpháirteach sna himeachtaí breithiúnacha sibhialta dá dtagraítear in Airteagal 25.44 nó a bhfuil rochtain aige ar dhoiciméid ar cuid de na himeachtaí dlí sin iad, nach gceadófar don duine sin aon rún ceirde nó rún ceirde líomhainte a úsáid nó a nochtadh atá sainaitheanta mar rúnda ag na húdaráis bhreithiúnacha inniúla mar fhreagairt ar iarratas atá réasúnaithe go cuí ó pháirtí leasmhar, agus a bhfuil eolas orthu faighte ag an duine sin de bharr na rannpháirtíochta nó na rochtana sin.

2. Sna himeachtaí breithiúnacha sibhialta dá dtagraítear in Airteagal 25.44, déanfaidh gach Páirtí foráil go mbeidh údarás ag a údaráis bhreithiúnacha an méid seo a leanas a dhéanamh ar a laghad:

- (a) bearta sealadacha a ordú, i gcomhréir le dlíthe agus rialacháin Páirtí, chun cosc a chur ar fháil, úsáid nó nochtadh an rúin ceirde ar bhealach a bheadh ar neamhréir le cleachtais tráchtála mhacánta;
- (b) faoiseamh urghaire a ordú chun cosc a chur ar fháil, úsáid nó nochtadh an rúin ceirde ar bhealach a bheadh ar neamhréir le cleachtais tráchtála mhacánta;
- (c) ordú a thabhairt don duine arbh eol dóibh nó ar cheart gurbh eol dóibh go raibh rún ceirde á fháil, á úsáid nó á nochtadh aige ar bhealach a bheadh ar neamhréir le cleachtais tráchtála mhacánta chun damáistí iomchuí a íoc leis an sealbhóir rúin ceirde a oireann don dochar iarbhir a d'fhulaing sé de thoradh fháil, úsáid nó nochtadh an rúin ceirde;
- (d) bearta sonracha a dhéanamh chun rúndacht aon rún ceirde nó aon rún ceirde líomhainte arna chur i láthair in imeachtaí sibhialta a chaomhnú ar rún ceirde nó rún ceirde líomhainte é a bhaineann le fáil, úsáid agus nochtadh rúin ceirde líomhainte ar bhealach a bheadh ar neamhréir le cleachtais tráchtála mhacánta; d'fhéadfaí a bheith san áireamh le bearta sonracha den sórt sin, i gcomhréir le dlí an Pháirtí lena mbaineann, an fhéidearthacht go ndéanfaí:
 - (i) srian a chur le rochtain ar dhoiciméid áirithe go hiomlán nó go páirteach;
 - (ii) srian a chur le rochtain ar éisteachtaí agus ar a dtaifid chomhfhreagracha nó a dtras- scríbhinní;

(iii) leagan neamhrúnda den chinneadh breithiúnach a chur ar fáil ina bhfuil na sleachta maidir le rúin ceirde bainte amach nó folaithe;

(e) smachtbhannaí a fhorchur ar pháirtithe nó ar aon daoine eile atá rannpháirteach sna himeachtaí dlí agus nach ndéanann nó a dhiúltaíonn orduithe ó údaráis bhreithiúnacha inniúla a chomhlíonadh a bhaineann le cosaint an rúin ceirde nó an rúin ceirde líomhainte.

3. Áiritheoidh gach Páirtí nach mbeidh ar a údaráis bhreithiúnacha na nósanna imeachta breithiúnacha agus na leigheasanna dá dtagraítear in Airteagal 25.44 a chur i bhfeidhm má dhéantar an iompraíocht atá ar neamhréir le cleachtais tráchtála mhacánta, i gcomhréir lena dhlí, chun mí- iompar, éagóiritheoireacht nó gníomhaíocht neamhdhleathach a nochtadh nó chun críche leas dlísteanach a aithnítear le dlí an Pháirtí sin a chosaint.

AIRTEAGAL 25.46

Cosaint sonraí neamhnocht a bhaineann le táirgí cógaisíochta

1. Má cheanglaíonn Páirtí, mar choinníoll a ghabhann le formheas margaíochta nó ceadúnas sláintíochta le haghaidh táirge cógaisíochta a n- úsáidtear eintiteas ceimiceach i ndáil leis nach bhfuarthas formheas ina leith cheana, go gcuirfear isteach tástáil neamhnocht nó sonraí eile a bhfuil gá leo le cinneadh cé acu an bhfuil nó nach bhfuil sé sábháilte agus éifeachtach an táirge sin a úsáid, déanfaidh an Páirtí na sonraí sin a chosaint ar nochtadh do thríú páirtithe, más rud é go bhfuil iarracht nach beag i gceist le sonraí den sórt sin a thionscnamh, ach amháin i gcás ina mbeidh an nochtadh riachtanach ar mhaithe le leas poiblí sáraitheach nó mura ndéantar bearta lena áirithiú go gcosnófar na sonraí ar úsáid tráchtála éagórach.

2. Áiritheoidh gach Páirtí, ar feadh 5 bliana ar a laghad ó dháta an chéad fhormheasa margaíochta nó an chéad cheadúnais sláintíochta sa Pháirtí lena mbaineann, nach gcuirfear táirge cógasaíochta ar an margadh a fhormheastar ina dhiaidh sin ar bhonn torthaí tástálacha réamhchliniciúla agus trialacha cliniciúla a cuireadh isteach san iarratas ar an gcéad fhormheas margaíochta nó ar an gcéad cheadúnas sláintíochta, gan comhthoiliú sainráite shealbhóir an chéad fhormheasa margaíochta nó an chéad cheadúnais sláintíochta.
3. Ní bheidh aon teorannú ar cheachtar Páirtí i dtaobh nósanna imeachta údaráithe giorraithe a chur chun feidhme le haghaidh táirgí cógaisíochta ar bhonn staidéir bhithchoibhéise agus bhith- infhaighteachta.
4. Féadfaidh gach Páirtí foráil a dhéanamh maidir le coinníollacha agus teorainneacha i gcur chun feidhme oibleagáidí an Airteagail seo, ar choinníoll go leanfaidh an Páirtí d'éifeacht a thabhairt don Airteagal seo.

AIRTEAGAL 25.47

Sonraí a bhaineann le táirgí agraiceimiceáin a chosaint

1. Má cheanglaíonn Páirtí, mar choinníoll i dtaca le formheas margaíochta a dheonú le haghaidh táirge ceimiceáin a n- úsáidtear eintiteas nua lena aghaidh, go gcuirfear isteach tuarascálacha ar thástálacha nó ar staidéar a bhaineann le sábháilteacht agus éifeachtúlacht an táirge sin, ní dheonóidh an Páirtí sin an t- údarú le haghaidh táirge eile ar bhonn na dtuarascálacha ar na tástálacha nó an staidéir sin gan comhthoiliú an duine a chuir isteach iad cheana, le haghaidh tréimhse 10 mbliana ar a laghad tar éis dháta an fhormheasa margaíochta don táirge ceimiceáin.

2. Féadfaidh Páirtí teorainn a chur leis an gcosaint faoin Airteagal seo a thugtar do thuarascálacha ar thástálacha nó ar staidéar lena gcomhlíontar na coinníollacha seo a leanas:

- (a) is gá iad chun údarú a fháil nó chun údarú a leasú le go gceadófaí iad a úsáid ar bharra eile; agus
- (b) deimhníodh gur thuarascálacha iad a chomhlíon prionsabail an dea- chleachtais saotharlainne nó an dea- chleachtais thurgnamhaigh.

3. Féadfaidh gach Páirtí rialacha a shuí chun tástáil dhúblach ar ainmhithe veirteabracha a sheachaint.

4. Agus oibleagáidí an Airteagail seo á gcur chun feidhme aige, féadfaidh gach Páirtí foráil a dhéanamh maidir le coinníollacha agus teorainneacha, ar choinníoll go leanfaidh an Páirtí d'éifeacht a thabhairt don Airteagal seo.

FOROINN 7

CINEÁLACHA PLANDAÍ

AIRTEAGAL 25.48

Cearta chun cineálacha plandaí a chosaint

Déanfaidh na Páirtí cearta maidir le cineálacha plandaí a chosaint, i gcomhréir leis an gCoinbhinsiún Idirnáisiúnta an 2 Nollaig 1961 do Chosaint Cineálacha Nua Plandaí, arna athbhreithniú go deireanach sa Ghinéiv an 19 Márta 1991 ('Coinbhinsiún UPOV'), lena n- áirítear na heisceachtaí ar cheart an phóraitheora dá dtagraítear in Airteagal 15 de Choinbhinsiún UPOV, agus oibreoidh siad i gcomhar chun na cearta sin a chur chun cinn agus a fhorfheidhmiú.

ROINN C

CEARTA MAOINE INTLEACTÚLA A FHORFHEIDHMIÚ

FOROINN 1

FORFHEIDHMIÚ SIBHIALTA AGUS RIARACHÁIN

AIRTEAGAL 25.49

Oibleagáidí ginearálta

1. Athdhearbhaíonn gach Páirtí a ghealltanais faoi Chomhaontú TRIPS agus áiritheoidh sé go gcuirfear cearta maoine intleachtúla chun feidhme i gcomhréir lena dhlí agus lena chleachtas. Déanfaidh na Páirtithe foráil maidir leis na bearta, na nósanna imeachta agus na leigheasanna dá bhforáiltear faoin bhForoinn seo.
2. Ní bheidh feidhm ag an Roinn seo maidir leis na cearta a chumhdaítear le Foroinn 6 de Roinn B.
3. Déanfaidh Páirtí foráil maidir le bearta, nósanna imeachta agus leigheasanna a bheidh cóir agus cothromasach, agus ní bheidh castacht ná costas gan ghá ag baint leo, ná ní bheidh teorainneacha ama míréasúnta ná moilleanna gan údar i gceist leo.

4. Ina theannta sin, beidh na bearta, na nósanna imeachta agus na leigheasanna sin éifeachtach, comhréireach agus athchomhairleach agus cuirfear i bhfeidhm iad ar bhealach lena seachnófar bacainní a chur ar thrádáil dhlísteanach agus lena ndéanfar foráil maidir le coimircí i gcoinne a mí-úsáide.

5. Níl aon ní sa Roinn seo lena gcruthaítear oibleagáid ar cheachtar Páirtí an méid seo a leanas a dhéanamh:

- (a) córas breithiúnach a chur i bhfeidhm chun cearta maoine intleachtúla a fhorghníomhú a bheadh difriúil leis an gcóras chun an dlí i gcoitinne a fhorfheidhmiú; nó
- (b) maidir le dáileadh acmhainní idir forfheidhmiú ceart maoine intleachtúla agus forfheidhmiú an dlí i gcoitinne.

AIRTEAGAL 25.50

Daoine atá i dteideal a iarraidh go gcuirfear bearta forfheidhmithe, nósanna imeachta agus leigheasanna i bhfeidhm

Aithneoidh gach Páirtí na daoine seo a leanas mar dhaoine atá i dteideal a lorg go gcuirfear i bhfeidhm na bearta, na nósanna imeachta agus na leigheasanna dá dtagraítear sa Roinn seo agus i gCuid III de Chomhaontú TRIPS:

- (a) sealbhóirí ceart maoine intleachtúla i gcomhréir le dlí gach Páirtí;
- (b) gach duine eile atá údaraithe chun na cearta sin a úsáid, ceadúnaithe go háirithe, a mhéid a cheadaítear é sin le dlí gach Páirtí agus i gcomhréir leis na dlíthe sin;

- (c) comhlachtaí bainistíochta ceart comhchoiteann maoine intleachtúla a aithnítear go tráthrialta go bhfuil sé de cheart acu ionadaíocht a dhéanamh ar shealbhóirí ceart maoine intleachtúla, a mhéid a cheadaítear le dlí gach Páirtí agus i gcomhréir leis na dlíthe sin;
- (d) eintitis¹ a aithnítear go tráthrialta go bhfuil sé de cheart acu ionadaíocht a dhéanamh ar shealbhóirí ceart maoine intleachtúla, a mhéid a cheadaítear le dlí gach Pháirtí agus i gcomhréir leis na dlíthe sin;.

AIRTEAGAL 25.51

Fianaise

1. Áiritheoidh gach Páirtí go bhféadfaidh na húdaráis bhreithiúnacha inniúla, fiú roimh thosach feidhme na n- imeachtaí ar fhiúntais an cháis, ar iarratas ó pháirtí a chuir i láthair fianaise atá ar fáil go réasúnta chun tacú lena mhaíomh go ndearnadh sárú ar a cheart maoine intleachtúla nó go bhfuil an ceart sin ar tí a shárú, a ordú go ndéanfar bearta sealadacha atá pras agus éifeachtach chun fianaise ábhartha a chaomhnú i leith an tsáraithe a líomhnaítear, faoi réir cosaint faisnéise faoi rún faoi dhlí an Pháirtí sin. Agus bearta sealadacha á n- ordú acu, cuirfidh na húdaráis bhreithiúnacha san áireamh leasanna dlisteanacha an tsáraitheora líomhainte.

¹ Maidir leis an tSile, ciallaíonn an téarma ‘eintitis’ ‘cónaidhmeanna agus comhlachais’. Maidir leis an Aontas Eorpach, ciallaíonn an téarma ‘eintitis’ ‘comhlachtaí cosanta gairmiúla’.

2. D'fhéadfaí go n- áireofaí leis na bearta sealadacha dá dtagraítear i mír 1 tuairisc mhionsonraithe, agus samplaí á dtógáil nó gan iad á dtógáil, ar na hearraí a líomhnaítear gur earraí sáraitheacha iad, nó iad a urghabháil go fisiceach, agus, i gcásanna iomchuí, tuairisc mhionsonraithe a thabhairt ar na hábhair agus na huirlisí a úsáideadh go príomha chun na hearraí sin a tháirgeadh nó a dháileadh agus na doiciméid a bhaineann leo.

3. Déanfaidh gach Páirtí na bearta is gá, i gcás sárú líomhainte ar cheart maoine intleachtúla arna dhéanamh ar scála tráchtála, lena chur ar chumas na n- údarás breithiúnach inniúla a ordú, más iomchuí agus ar iarratais ó pháirtí, cur in iúl doiciméad baincéireachta, airgeadais nó tráchtála atá faoi rialú an duine freasúra, faoi réir chosaint na faisnéise faoi rún.

AIRTEAGAL 25.52

An ceart chun faisnéise

1. Áiritheoidh gach Páirtí, le linn imeachtaí sibhialta a bhaineann le sárú ar cheart maoine intleachtúla agus mar fhreagairt ar iarraidh chuí- údaraithe, chomhréireach ón éilitheoir, go bhféadfaidh na húdaráis bhreithiúnacha inniúla a ordú don duine a rinne an sárú, nó aon duine eile, faisnéis maidir le tionscnamh agus líonraí dáileacháin na n- earraí nó na seirbhísí lena ndéantar sárú ar cheart maoine intleachtúla a sholáthar.

2. Chun críocha mhír 1, ciallaíonn ‘aon duine eile’ ar a laghad duine:
 - (a) a fuarthas agus na hearraí sáraitheacha ar seilbh aige ar scála tráchtála;
 - (b) a fuarthas go raibh na seirbhísí sáraitheacha á n- úsáid aige ar scála tráchtála;
 - (c) a fuarthas go raibh seirbhísí arna n- úsáid i ngníomhaíochtaí sáraitheacha á soláthar aige ar scála tráchtála; nó
 - (d) ar chuir an duine dá dtagraítear san fhomhír seo in iúl go raibh sé páirteach i dtáirgeadh, monarú nó dáileadh na n- earraí sáraitheacha nó i soláthar na seirbhísí sáraitheacha.
3. D’fhéadfaí a chuimsiú san fhaisnéis dá dtagraítear i mír 1, de réir mar is iomchuí, an méid a leanas:
 - (a) ainmneacha agus seoltaí tháirgeoirí, mhonaróirí, dháileoirí, sholáthróirí agus shealbhóirí eile roimhe sin na n- earraí nó na seirbhísí, chomh maith leis na mórdhíoltóirí agus na miondhíoltóirí atá beartaithe; agus
 - (b) faisnéis ar na cainníochtaí a táirgeadh, a monaraíodh, a seachadadh, a fuarthas nó a ordaíodh, chomh maith leis an bpraghas a fuarthas ar na hearraí nó na seirbhísí atá i gceist.
4. Beidh feidhm ag an Airteagal seo gan dochar do dhlíthe eile de chuid Páirtí:
 - (a) lena ndeonaítear don sealbhóir cirt cearta chun faisnéis níos iomláine a fháil;

- (b) lena rialaítear úsáid na faisnéise a cuireadh in iúl de bhun an Airteagail seo in imeachtaí sibhialta;
- (c) lena rialaítear an fhreagracht as mí- úsáid an chirt chun faisnéise;
- (d) lena dtugtar an deis chun diúltú faisnéis a sholáthar lena gcuirfí iallach ar an duine dá dtagraítear i mír 1 a admháil go raibh sé féin nó garghaolta leis rannpháirteach i sárú ar cheart maoine intleachtúla; nó
- (e) lena rialaítear cosaint rúndachta foinsí faisnéise nó próiseáil sonraí pearsanta.

Bearta sealadacha agus bearta réamhchúraim

1. Áiritheoidh gach Páirtí go bhféadfaidh na húdaráis bhreithiúnacha, arna iarraidh sin don iarratasóir, urghaire idirbhreitheach a eisiúint in aghaidh an tsáraitheora líomhainte lena mbeartaítear cosc a chur ar aon sárú atáthar ar tí a dhéanamh ar cheart maoine intleachtúla, nó a thoirmeasc, ar bhonn sealadach agus faoi réir, i gcás inarb iomchuí, íocaíocht pionóis athfhillteach má dhéantar foráil maidir leis sin i ndlí an Pháirtí sin, go leanfar ar aghaidh leis na sáruithe líomhainte ar an gceart sin, nó leanúint ar aghaidh amhlaidh a chur faoi réir ráthaíochtaí a thaisceadh atá beartaithe lena áirithiú go ndéanfar an sealbhóir cirt a chúiteamh. Féadfar urghaire idirbhreitheach a eisiúint freisin, faoi na coinníollacha céanna, i gcás inarb iomchuí, in aghaidh tríú páirtí¹ a bhfeidhmíonn an t- údarás breithiúnach ábhartha dlínse os a chionn agus a bhfuil a chuid seirbhísí á n- úsáid chun ceart maoine intleachtúla a shárú.

2. Déanfaidh gach Páirtí a fhoráil go mbeidh sé d'údarás ag a údaráis bhreithiúnacha, arna iarraidh sin don iarratasóir, a ordú go ndéanfar na hearraí a bhfuil amhras fúthu go sáraíonn siad ceart maoine intleachtúla a urghabháil nó a chur faoi choimeád ar shlí eile² lena chosc go rachaidh siad isteach chuig na bealaí tráchtála nó go mbeidh siad ar gluaiseacht iontu.

¹ Chun críocha an Airteagail seo, féadfaidh Páirtí foráil a dhéanamh go n- áirítear idirghabhálal le 'tríú páirtí'.

² Féadfaidh Páirtí rogha a dhéanamh idir urghabháil agus cur faoi choimeád chun an mhír seo a chur chun feidhme.

3. I gcás sárú líomhainte arna dhéanamh ar scála tráchtála, áiritheoidh gach Páirtí, má léiríonn an t- iarratasóir gur ann do chúinsí a fhágann gur dócha go gcuirfear i mbaol aisghabháil na ndamáistí, go bhféadfaidh na húdaráis bhreithiúnacha a ordú go ndéanfar urghabháil réamhchúraim ar mhaoin shochorraithe agus dhochorraithe an tsáraitheora líomhainte, lena n- áirítear a chuid cuntas bainc agus sócmhainní eile dá chuid a bhlocáil. Chun na gcríoch sin, féadfaidh na húdaráis inniúla a ordú go gcuirfear doiciméid bhainc, airgeadais nó tráchtála in iúl, nó go dtabharfar rochtain iomchuí ar an bhfaisnéis ábhartha.

AIRTEAGAL 25.54

Leigheasanna

1. Áiritheoidh gach Páirtí go mbeidh sé d'údarás ag na húdaráis bhreithiúnacha a ordú, ar iarraidh ón iarratasóir agus gan dochar d'aon damáistí atá dlite don sealbhóir cirt mar gheall ar an sárú, agus gan cúiteamh d'aon sórt, go ndéanfaí earraí a dhíothú nó a bhaint go cinntitheach as na bealaí tráchtála earraí ar chinn siad a bhfuil sárú á dhéanamh acu ar cheart maoine intleachtúla. Féadfaidh na húdaráis bhreithiúnacha a ordú, más iomchuí, go ndíothófar ábhair agus uirlisí a úsáidtear go príomha chun na hearraí sin a chruthú nó a mhonarú.
2. Beidh an t- údarás ag údaráis bhreithiúnacha gach Páirtí ordú a thabhairt go ndéanfar na bearta sin a chur i gcrích ar speansais an duine a dhéanann an sárú, mura ndéanfar cúiseanna ar leith a agairt gan é sin a dhéanamh.
3. Agus iarraidh ar leigheasanna á meas, cuirfear san áireamh an gá atá le comhréireacht idir tromchúis an tsáraithe agus na leigheasanna a ordófar, chomh maith le leasanna tríú páirtithe.

AIRTEAGAL 25.55

Urghairí

Áiritheoidh gach Páirtí, i gcás ina ndéantar cinneadh breithiúnach lena gcinntear gurb ann do shárú ar cheart maoinne intleachtúla, go bhféadfaidh na húdaráis bhreithiúnacha urghaire arb é is aidhm léi toirmeasc a chur ar leanúint den sárú a eisiúint in aghaidh an tsáraitheora agus, más iomchuí, in aghaidh tríú páirtí¹ ar a bhfeidhmíonn údarás breithiúnach ábhartha dlínse agus a bhfuil a sheirbhísí á n-úsáid ag tríú páirtí chun sárú a dhéanamh ar cheart maoinne intleachtúla.

AIRTEAGAL 25.56

Bearta malartacha

Féadfaidh gach Páirtí a fhoráil, i gcásanna iomchuí agus arna iarraidh don duine a d'fhéadfaí a chur faoi réir na mbearta dá bhforáiltear in Airteagal 25.54 nó 25.55, go bhféadfaidh húdaráis bhreithiúnacha inniúla a ordú go n-íocfar cúiteamh airgid leis an bpáirtí díobhálaíthe seachas na bearta dá bhforáiltear in Airteagal 25.54 nó 25.55 a chur i bhfeidhm, más rud é gur ghníomhaigh an duine go neamhbheartaithe agus gan faillí, dá mba rud é go ndéanfadh forfheidhmiú na mbearta atá i gceist dochar doleigheasta dó agus dá ndealródh sé go mbeadh cúiteamh airgid don pháirtí díobhálaíthe réasúnta sásúil.

¹ Chun críocha an Airteagail seo, féadfaidh Páirtí foráil a dhéanamh go n-áirítear idirghabhálal le 'tríú páirtí'.

Damáistí

1. Áiritheoidh gach Páirtí go n- ordóidh na húdaráis bhreithiúnacha ar iarratas ón bpáirtí díobhálaíthe, don sáraitheoir a bhí ag gabháil go feasach do ghníomhaíocht sháraitheach nó a bhí ag gabháil di agus forais réasúnacha aige a bheith feasach ina leith, damáistí a íoc leis an sealbhóir cirt ar damáistí iad is leordhóthanach don díobháil iarbhír a d'fhulaing sé mar gheall ar an sárú.

2. Nuair a bheidh méid na ndamáistí á chinneadh faoi mhír 1, beidh sé d'údarás ag údaráis bhreithiúnacha gach Páirtí, *inter alia*, aon bheart dlisteanach luacha a chuireann an sealbhóir cirt isteach a bhreithniú, lena n- áirítear brabúis chaillte, luach na n- earraí nó na seirbhísí arna dtomhas de réir an mhargadhphraghais, nó an phraghais miondíola mholta¹. Ar a laghad i gcásanna sárú ar chóipcheart nó ar chearta gaolmhara agus góchumadh trádmhairc, déanfaidh gach Páirtí foráil, in imeachtaí breithiúnacha sibhialta, go mbeidh sé d'údarás ag a údaráis bhreithiúnacha ordú a thabhairt don sáraitheoir brabúis an tsáraitheora atá inchurtha i leith an tsáraithe a íoc leis an sealbhóir cirt, bídis mar mhalairt ar dhamáistí, ina dteannta nó mar chuid de na damáistí.

3. Mar mhalairt ar mhír 2, féadfaidh gach Páirtí foráil a dhéanamh de go bhfuil údarás ag a údaráis bhreithiúnacha, i gcásanna iomchuí, na damáistí a shocrú mar chnapshuim ar bhonn gnéithe amhail ar a laghad méid na ríchíosanna nó na dtáillí a bheadh dlite dá mba rud é gur iarr an duine a rinne an sárú údarú chun leas a bhaint as an gceart maoine intleachtúla a bhí i gceist.

¹ Maidir leis an Aontas Eorpach, d'áireofaí ansin freisin, de réir mar is iomchuí, eilimintí seachas tosca eacnamaíocha, amhail an dochar morálta a rinneadh don sealbhóir cirt de bharr an tsáraithe.

4. Ní chuireann aon ní san Airteagal seo cosc ar cheachtar Páirtí ó fhoráil a dhéanamh, mura ndearna an sáraitheoir go feasach, nó le forais réasúnacha le fios a bheith acu, tabhairt faoi ghníomhaíocht sháraitheach, go mbeidh a údaráis bhreithiúnacha in ann a ordú i bhfabhar an pháirtí dhíobhálaíthe, go ndéanfaí brabús a aisghabháil nó damáistí a d'fhéadfadh a bheith réamhbhunaithe a íoc.

AIRTEAGAL 25.58

Costais dlí

Déanfaidh gach Páirtí a fhoráil go mbeidh sé d'údarás ag a údaráis bhreithiúnacha, i gcás inarb iomchuí, a ordú, ag deireadh imeachtaí breithiúnacha sibhialta maidir le cearta maoinne intleachtúla a fhorfheidhmiú, go ndeonófar don pháirtí a bhuafaidh go n- íocfaidh an páirtí a chaillfidh costais dlí agus costais eile leis, amhail dá bhforáiltear faoi dhlí an Pháirtí lena mbaineann.

AIRTEAGAL 25.59

Cinntí breithiúnacha a fhoilsiú

Áiritheoidh gach Páirtí, in imeachtaí dlí arna dtionscnamh as sárú a dhéanamh ar cheart maoinne intleachtúla, go bhféadfaidh na húdaráis bhreithiúnacha, ar iarraidh ón iarratasóir agus ar chostas an duine a rinne an sárú, bearta iomchuí a ordú chun an fhaisnéis a bhaineann leis an gcinneadh a scaipeadh, lena n- áirítear an cinneadh a chur ar taispeáint agus é a fhoilsiú go hiomlán nó go páirteach.

AIRTEAGAL 25.60

Toimhde i dtaobh an údair nó an úinéara

Aithneoidh na Páirtithe, ar mhaithe leis na bearta, nósanna imeachta agus na leigheasanna dá bhforáiltear sa Roinn seo a chur i bhfeidhm:

- (a) i gcás údar saothair litríochta nó ealaíne, in éagmais cruthúnas ar a mhalairt, gur leor ainm an údair a bheith le feiceáil ar an saothar ar an ngnáthbhealach ionas go measfar gurb é an t-údar é agus dá dhroim sin go mbeidh sé i dteideal imeachtaí sáraithe a thionscnamh; agus
- (b) beidh feidhm ag fomhír (a) *mutatis mutandis* maidir le sealbhóirí ceart a bhaineann le cóipcheart i ndáil leis an ábhar dá gcuid atá faoi chosaint.

AIRTEAGAL 25.61

Nósanna imeachta riaracháin

A mhéid is féidir aon leigheas sibhialta a ordú de bharr imeachtaí riaracháin ar fhiúntais cháis, beidh na himeachtaí sin i gcomhréir le prionsabail atá coibhéiseach ó thaobh substainte de leis na prionsabail a leagtar amach sna forálacha ábhartha den Fhoroinn seo.

FOROINN 2

FORFHEIDHMIÚ TEORANN

AIRTEAGAL 25.62

Bearta teorann

1. I dtaca leis na hearraí faoi rialú custaim, déanfaidh gach Páirtí nósanna imeachta a ghlacadh, nó a choinneáil ar bun, faoinar féidir le sealbhóir cirt iarratais a chur isteach lena n- iarrtar ar údaráis inniúla scaoileadh earraí amhrasta a chur ar fionraí nó na hearraí sin a choimeád. Chun críocha na Foroinne seo, ciallaíonn ‘earraí faoi amhras’ earraí a bhfuil a bhfuil amhras fúthu go sáraíonn siad trádhmharcanna, cóipchirt, agus cearta gaolmhara, táscairí geografacha, paitinní, deartha tionsclaíocha agus topagrafaíochtaí ciorcad comhtháite.
2. Beidh córais leictreonacha ar bun ag gach Páirtí ionas go ndéanfaidh na húdaráis inniúla na hiarratais a dheonófar nó a thaifeadfár a bhainistiú.
3. Áiritheoidh gach Páirtí nach ngearrfaidh a údaráis inniúla táille chun na costais riaracháin a eascraíonn as próiseáil iarratais nó as taifead a chumhdach.
4. Áiritheoidh gach Páirtí go ndéanfaidh a údaráis inniúla cinneadh maidir le hiarratais a dheonú nó a thaifeadadh laistigh de thréimhse réasúnach ama.

5. Áiritheoidh gach Páirtí go bhfuil feidhm ag an iarratas a deonaíodh nó a taifeadadh maidir le hil- lastais.
6. I dtaca leis na hearraí faoi rialú custaim, áiritheoidh gach Páirtí go bhféadfaidh a údaráis chustaim gníomhú ar a thionscnamh féin chun scaoileadh earraí a bhfuil amhras fúthu maidir le trádmharcanna nó cóipcheart a shárú a chur ar fionraí nó iad a choinneáil.
7. Úsáidfídh údaráis chustaim anailís riosca chun earraí a bhfuil amhras fúthu maidir le cearta maoinne intleachtúla a shárú a shainaithint. Cuirfidh gach Páirtí an mhír seo chun feidhme i gcomhréir lena dhlí.
8. Féadfaidh nósanna imeachta a bheith i bhfeidhm ag gach Páirtí lena gceadófar earraí a bhfuil amhras fúthu maidir le cearta maoinne intleachtúla a shárú a scríosadh, gan an gá roimh ré le himeachtaí riaracháin nó breithiúnacha chun na sáruithe a chinneadh go foirmiúil, i gcásanna ina gcomhthoilíonn na daoine i gceist leis an scríosadh nó nach bhfuil siad ina choinne. Mura ndéantar earraí den sórt sin a dhíothú, áiritheoidh gach Páirtí, ach amháin in imthosca eisceachtúla, go ndiúscrófar earraí den sórt sin lasmuigh den bhealach tráchtála, ar bhealach lena seachnófar aon díobháil don sealbhóir cirt.
9. Féadfaidh gach Páirtí nósanna imeachta a bheith i bhfeidhm aige lena gceadaítear trádmharc góchumtha agus earraí bradacha a sheoltar trí choinsíneachtaí poist nó mearchúiréirí a scríosadh go pras.
10. Féadfaidh gach Páirtí a chinneadh gan an tAirteagal seo a chur i bhfeidhm maidir le hallmhairiú earraí a chuirtear ar an margadh i dtríú tír ag na sealbhóirí cirt nó lena dtoiliú. Féadfaidh Páirtí cinneadh a dhéanamh gan an tAirteagal seo a chur chun feidhme ar earraí de chineál neamhthráchtála i mbagáiste pearsanta daoine atá ag taisteal.

11. Coinneoidh údaráis chustaim na bPáirtithe idirphlé tráthrialta ar bun agus cuirfidh siad comhar chun cinn leis na páirtithe leasmhara ábhartha agus le húdaráis eile a bhfuil baint acu le cearta maoine intleachtúla a fhorfheidhmiú.

12. Oibreoidh na Páirtithe i gcomhar le chéile maidir le trádáil idirnáisiúnta in earraí faoi amhras. Go háirithe, a mhéid is féidir, malartóidh na Páirtithe faisnéis maidir le trádáil in earraí faoi amhras a dhéanann difear don Pháirtí eile.

13. Gan dochar do chineálacha comhair eile, beidh feidhm ag an bPrótacal a ghabhann leis an gComhaontú seo maidir le Cúnamh Riaracháin Frithpháirteach in Ábhair Chustaim i dtaca le sárúithe ar reachtaíocht maidir le cearta maoine intleachtúla a bhfuil údaráis chustaim Páirtí inniúil chun iad a fhorfheidhmiú i gcomhréir leis an Airteagal seo.

AIRTEAGAL 25.63

Comhsheasmhacht le Comhaontú GATT agus TRIPS

Agus bearta teorann á gcur chun feidhme ag gach Páirtí i dtaca le forfheidhmiú ceart maoine intleachtúla ag údaráis chustaim an Pháirtí, bíodh sin cumhdaithe leis an bhForoinn seo nó ná bíodh, áiríteoidh gach Páirtí comhsheasmhacht lena n- oibleagáidí faoi GATT 1994 agus Comhaontú TRIPS agus, go háirithe le hAirteagal V de GATT 1994, agus Airteagal 41 agus Roinn 4 de Chuid III de Chomhaontú TRIPS.

ROINN D

FORÁLACHA CRÍOCHNAITHEACHA

AIRTEAGAL 25.64

Comhar

1. Comhaontóidh na Páirtithe go n- oibreoidh siad i gcomhar le chéile d'fhonn tacú le cur chun feidhme na ngealltanais agus na n- oibleagáidí ar tugadh fúthu sa Chaibidil seo.
2. D'fhéadfaí a áireamh ar na réimsí comhair maidir le hábhair chosanta agus chur chun feidhme cearta maoinne intleachtúla, i measc nithe eile, na gníomhaíochtaí seo a leanas:
 - (a) malartú faisnéise faoin gcreat dlíthiúil maidir le cearta maoinne intleachtúla agus rialacha ábhartha cosanta agus forfheidhmiúcháin;
 - (b) taithí ar dhul chun cinn reachtach á mhalartú idir na Páirtithe;
 - (c) malartú taithí idir na Páirtithe maidir le cearta maoinne intleachtúla a fhorfheidhmiú;
 - (d) taithí a mhalartú idir na Páirtithe maidir le forfheidhmiú ar an leibhéal lárnach agus ar an leibhéal folárnach ag údarais chustaim, póilíní agus údarais riaracháin agus bhreithiúnacha;

- (e) comhordú, le tríú tíortha san áireamh, chun onnmhairiú earraí góchumtha a chosc;
 - (f) cúnamh teicniúil, fothú acmhainneachta; malartú pearsanra agus oiliúint a chur orthu;
 - (g) cearta maoine intleachtúla a chosaint agus faisnéis i leith an mhéid sin a scaipeadh, *inter alia*, ar chiorcail ghnó agus an tsochaí shibhialta;
 - (h) feasacht phoiblí ar thomhaltóirí agus sealbhóirí cirt, chomh maith le feabhas a chur ar an gcomhar institiúideach, idir na hoifigí maoine intleachtúla go háirithe;
 - (i) cur chun cinn gníomhach ar fheasacht agus oideachas an phobail i gcoitinne i dtaca le beartais maidir le cearta maoine intleachtúla;
 - (j) comhar poiblí- príobháideach a bhíonn ag plé le FBManna, lena n- áirítear ag imeachtaí nó tionóil atá dírithe ar FBManna, maidir le cearta maoine intleachtúla a chosaint agus a fhorfheidhmiú agus a sárú a laghdú; agus
 - (k) straitéisí éifeachtacha agus cláir chumarsáide a fhoirmiú chun lucht éisteachta/féachana a shainaithint chun méadú a dhéanamh ar fheasacht tomhaltóirí agus meán ar an éifeacht a bhíonn ag sárúithe maoine intleachtúla, lena n- áirítear an riosca do shláinte agus do shábháilteacht agus an nasc leis an gcoireacht eagraithe.
3. Féadfaidh gach Páirtí na sonraíochtaí táirgí, nó achoimre orthu, a chur ar fáil go poiblí, agus pointí teagmhála ábhartha chun tásca geografacha an Pháirtí eile a chosnaítear de bhun Fhoroinn 4 de Roinn B a rialú nó a bhainistiú.

4. Coinneoidh na Páirtithe teagmháil ar bun maidir le gach ábhar a bhaineann le cur chun feidhme agus feidhmiú na Caibidle seo, go díreach nó tríd an bhFochoiste dá dtagraítear in Airteagal 25.66.

AIRTEAGAL 25.65

Tionscnaimh dheonacha páirtithe leasmhara

Féachfaidh gach Páirtí le tionscnaimh dheonacha páirtithe leasmhara a éascú chun sáruithe ar chearta maoine intleachtúla a laghdú, lena n- áirítear sáruithe ar líne agus i margaí eile, agus iad ag díriú ar fhadhbanna coincreíteacha agus ag lorg réitigh phraiticiúla atá réadúil, comhréireach agus cóir do gach duine lena mbaineann, lena n- áirítear ar na bealaí seo a leanas:

- (a) féachfaidh gach Páirtí le páirtithe leasmhara a thabhairt le chéile go toiliúil ina chríoch chun tionscnaimh dheonacha a éascú d'fhonn teacht ar réitigh agus easaontais a réiteach i dtaca le cearta maoine intleachtúla a chosaint agus a fhorfheidhmiú agus sárú a laghdú;
- (b) féachfaidh gach Páirtí le faisnéis a mhalartú leis an bPáirtí eile maidir le hiarrachtaí tionscnaimh dheonacha páirtithe leasmhara ina chríoch féin a éascú; agus

- (c) féachfaidh na Páirtithe le hidirphlé oscailte agus comhar a chur chun cinn i measc pháirtithe leasmhara na bPáirtithe, agus páirtithe leasmhara na bPáirtithe a spreagadh chun teacht ar réitigh i gcomhpháirt agus chun easaontais a réiteach maidir le cearta maoin intleachtúla a chosaint agus a fhorfheidhmiú agus maidir lena sárú a laghdú.

AIRTEAGAL 25.66

An Fochoiste um Maoin Intleachtúil

Déanfaidh an Fochoiste um Maoin Intleachtúil ('Fochoiste'), arna bhunú de bhun Airteagal 33.4(1), faireachán ar chur chun feidhme agus feidhmiú ceart na Caibidle seo agus Iarscríbhinní 25-A, 25-B agus 25-C agus áiritheoidh sé go ndéantar i gceart é. Déanfaidh an Fochoiste freisin cúraimí sonracha a shanntar dó sa Chaibidil seo, lena n- áirítear Airteagal 25.40.

CAIBIDIL 26

TRÁDÁIL AGUS FORBAIRT INBHUANAITHE

ROINN A

FORÁLACHA COITEANNA

AIRTEAGAL 26.1

Cuspóirí

1. Meabhraíonn na Páirtithe Clár 21 maidir le Comhshaol agus Forbairt, arna ghlacadh ag Comhdháil na Náisiún Aontaithe ar Chomhshaol agus Forbairt in Rio de Janeiro, an 3 go 14 Meitheamh 1992, Plean Cur Chun Feidhme an Chruinnithe Mhullaigh Dhomhanda um Fhorbairt Inbhuanaithe Johannesburg 2002, Dearbhú na hEagraíochta Idirnáisiúnta Saothair ('EIS') maidir le Ceartas Sóisialta don Domhandú Cothrom, arna ghlacadh ag an gComhdháil Idirnáisiúnta Saothair ag a 97ú Seisiún, a reáchtáladh sa Ghinéiv an 10 Meitheamh 2008 (dá ngairtear 'Dearbhú EIS maidir le Ceartas Sóisialta le haghaidh an Domhandaithe Chóir' anseo feasta), an Doiciméad Deiridh ó Chomhdháil na Náisiún Aontaithe maidir leis an bhForbairt Inbhuanaithe 2012 dar teideal The Future We Want [An Todhchaí atá Uainn] agus Clár Oibre 2030 agus Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe a ghabhann leis.

2. Sa chomhthéacs sin, aithníonn na Páirtithe go bhfuil forbairt eacnamaíoch, forbairt shóisialta agus cosaint an chomhshaoil ina gcomhpháirteanna den fhorbairt inbhuanaithe atá idirspleách agus a threisiónn a chéile ar mhaithe le leas na glúine reatha agus na nglún le teacht.
3. I bhfianaise an mhéid thuas, is é cuspóir na Caibidle seo an ghaolmhaireacht sa trádáil agus san infheistíocht idir na Páirtithe a bhreisiú ar bhealach a chuireann le forbairt inbhuanaithe, go háirithe maidir leis na gnéithe saothair¹ agus comhshaoil atá ábhartha don trádáil agus don infheistíocht.
4. Léirítear sa Chaibidil seo cur chuige comhoibritheach bunaithe ar luachanna agus leasanna coiteanna.

AIRTEAGAL 26.2

An ceart chun rialáil agus leibhéil chosanta

1. Aithníonn na Páirtithe an ceart atá ag gach Páirtí chun a bheartais agus a thosaíochtaí forbartha inbhuanaithe féin a chinneadh, go háirithe chun a leibhéil chosanta saothair intíre agus comhshaoil dílse a leagan síos, agus chun a dhlí a bhaineann le beartais saothair agus comhshaoil a ghlacadh nó a mhodhnú dá réir sin.

¹ Chun críocha na Caibidle seo, ciallaíonn an téarma ‘saothar’ cuspóirí straitéiseacha EIS faoin gClár Oibre um Obair Chuibhiúil, a léirítear i nDearbhú na hEagraíochta Idirnáisiúnta Saothair (EIS) maidir le Ceartas Sóisialta do Dhomhandú Cothrom.

2. Beidh na leibhéil chosanta, dlíthe agus beartais dá dtagraítear i mír 1 i gcomhréir le tiomantas gach Páirtí do na comhaontuithe comhshaoil iltaobhacha ('MEAnna') agus na caighdeáin agus na comhaontuithe saothair iltaobhacha, dá dtagraítear sa Chaibidil seo ar páirtí iontu é.
3. Déanfaidh gach Páirtí a dhícheall a áirithiú go ndéanfar foráil ina dhlíthe, ina rialacháin agus ina bheartais chomhshaoil agus saothair agus spreagfaidh sé ardleibhéal cosanta comhshaoil agus saothair agus déanfaidh sé a dhícheall chun leanúint ar aghaidh le feabhas a chur ar na leibhéil cosanta comhshaoil agus saothair dá ndéantar foráil ina dhlíthe, ina rialacháin agus ina bheartais..
4. Ní dhéanfaidh Páirtí na leibhéil chosanta a thugtar ina dhlíthe agus ina rialacháin chomhshaoil agus saothair a lagú ná a laghdú chun trádáil nó infheistíocht a spreagadh.
5. Ní dhéanfaidh Páirtí a dhlíthe agus a rialacháin chomhshaoil agus saothair a tharscaoileadh ná a mhaolú ar bhealach eile, ná tairiscint a dhéanamh iad a tharscaoileadh nó a mhaolú ar bhealach eile, ar bhealach a lagaíonn nó a laghdaíonn na leibhéil chosanta a thugtar sna dlíthe agus sna rialacháin sin chun trádáil nó infheistíocht a spreagadh.
6. Ní mhainneoidh Páirtí, trí ghníomhaíocht nó neamhghníomhaíocht leanúnach nó athfhillteach, a dhlí agus rialacháin chomhshaoil agus saothair a fhorfheidhmiú go héifeachtach a bhealach a dhéanfaidh difear do thrádáil nó infheistíocht.
7. Coinníonn gach Páirtí an ceart le discríd réasúnach a fheidhmiú agus chun cinntí *bona fide* a dhéanamh maidir le leithdháileadh acmhainní forfheidhmithe i gcomhréir leis na tosaíochtaí maidir le forfheidhmiú a dhlíthe agus a rialacháin chomhshaoil agus saothair.

8. Ní chuirfidh Páirtí a dhlíthe agus a rialacháin chomhshaoil agus saothair i bhfeidhm ar bhealach arb é a bheadh ann srian faoi cheilt ar thrádáil nó infheistíocht.

AIRTEAGAL 26.3

Trádáil agus iompar gnó freagrach agus bainistíocht slabhraí soláthair

1. Aithníonn na Páirtithe an tábhacht a bhaineann le slabhraí soláthair a bhainistiú ar bhealach freagrach trí iompar gnó freagrach nó trí chleachtais maidir le freagracht shóisialta chorparáideach, agus ról na trádála chun an cuspóir sin a shaothrú.
2. I gcomhréir le mír 1, déanfaidh gach Páirtí an méid a leanas:
 - (a) iompar gnó freagrach nó freagracht shóisialta chorparáideach a chur chun cinn trí ghnólachtaí a spreagadh chun na cleachtais ábhartha a ghlacadh atá comhsheasmhach le prionsabail, caighdeáin agus treoirlínte a aithnítear go hidirnáisiúnta, lena n- áirítear treoirlínte earnála maidir le dícheall cuí, a d'fhormhuinigh nó ar thacaigh an Páirtí sin leo; agus

(b) tacú le scaipeadh agus úsáid ionstraimí idirnáisiúnta ábhartha a d'fhormhuinigh nó ar thacaigh an Páirtí sin leo, amhail Treoirlínte ECFE le haghaidh Fiontair Ilnáisiúnta, an Dearbhú Trípháirteach Prionsabal maidir le Fiontair Ilnáisiúnta agus Beartas Sóisialta ó EIS a glacadh sa Ghinéiv i mí na Samhna 1977, ('Dearbhú Trípháirteach Prionsabal maidir le Fiontair Ilnáisiúnta agus Beartas Sóisialta EIS'), Comhshocrú Domhanda NA agus Prionsabail Threoracha NA maidir le Gnó agus Cearta an Duine arna bhformhuiniú ag an gComhairle um Chearta an Duine lena Rún 17/4 an 16 Meitheamh 2011.

3. Aithníonn na Páirtithe áirgiúlacht treoirlínte idirnáisiúnta a bhaineann go sonrach le hearnáil faoi leith i réimse na freagrachta sóisialta corparáidí nó i réimse an iompair fhreagraigh gnó agus cuirfidh siad obair chomhpháirteach chun cinn ina leith sin. Cuirfidh na Páirtithe freisin bearta i bhfeidhm chun cloí le Treoirlínte um Dhícheall Cuí ECFE a chur chun cinn.

4. Aithníonn na Páirtithe an tábhacht a bhaineann le cur chun cinn trádála earraí a chuireann le dálaí sóisialta feabhsaithe agus cleachtais atá fóna ó thaobh an chomhshaoil, amhail earraí agus seirbhísí comhshaoil a rannchuidíonn le geilleagar tíosach ar acmhainní, ísealcharbóin, nach nasctar a dtáirgeadh le dífhoraíocht agus earraí atá faoi réir scéimeanna agus sásraí dearbhaithe inbhuanaitheachta deonacha.

5. Malartóidh na Páirtithe faisnéis chomh maith le dea- chleachtais agus, de réir mar is iomchuí, rachaidh siad i gcomhar le chéile, go réigiúnach agus i bhfóraim idirnáisiúnta, maidir le saincheisteanna a chumhdaítear leis an Airteagal seo.

AIRTEAGAL 26.4

Faisnéis eolaíoch agus theicniúil

1. Agus bearta á mbunú nó á gcur chun feidhme ag na Páirtithe arb é is aidhm dóibh an comhshaol nó dálaí saothair a d'fhéadfadh difear a dhéanamh do thrádáil nó d'infheistíocht idir na Páirtithe a chosaint, déanfaidh gach Páirtí faisnéis eolaíoch agus theicniúil, ó chomhlachtaí aitheanta teicniúla agus eolaíochta más féidir, chomh maith le caighdeáin ábhartha idirnáisiúnta, treoirlínte nó moltaí, áit ar ann dóibh, a chur san áireamh.
2. Má tá fianaise nó faisnéis eolaíoch neamh- leordhóthanach nó neamhchinntitheach ann agus go bhfuil riosca díghrádú comhshaoil tromchúiseach nó riosca le sláinte agus sábháilteacht ghairme ina chríoch, féadfaidh Páirtí bearta a ghlacadh bunaithe ar phrionsabal an réamhchúraim. Beidh bearta den sórt sin faoi réir athbhreithniú má thagann faisnéis eolaíocht nua nó bhreise chun cinn.
3. Má bhíonn tionchar ag beart a ghlactar i gcomhréir le mír 2 ar thrádáil nó infheistíocht idir na Páirtithe, féadfaidh Páirtí a iarraidh ar an bPáirtí a rinne an beart faisnéis a sholáthar ina dtugtar le fios go bhfuil an beart comhsheasmhach lena leibhéil féin chosanta, agus féadfaidh sé plé a iarraidh ar an ábhar san Fhochoiste um Thrádáil agus um Fhorbairt Inbhuanaithe.
4. Ní chuirfear bearta den sórt sin i bhfeidhm ar bhealach a bheadh ina mhodh d'idirdhealú treallach nó gan údar, nó srian faoi cheilt ar thrádáil nó infheistíocht.

AIRTEAGAL 26.5

Trédhearcacht agus dea- chleachtais rialála

Aithníonn na Páirtithe an tábhacht a bhaineann le cur i bhfeidhm na rialacha maidir le trédhearcacht agus dea- chleachtais rialála i gcomhréir le Caibidlí 28 agus 29, go háirithe na rialacha ina dtugtar deiseanna do dhaoine ar suim leo tuairimí a chur isteach i leith an mhéid seo a leanas:

- (a) bearta arb é is aidhm dóibh an comhshaol agus dálaí saothair a d'fhéadfadh difear a dhéanamh do thrádáil nó d'infheistíocht a chosaint; agus
- (b) bearta trádála nó infheistíochta a d'fhéadfadh difear a dhéanamh do chosaint an chomhshaoil nó do chosaint dálaí saothair.

AIRTEAGAL 26.6

Feasacht phoiblí, faisnéis, rannpháirtíocht agus ráthaíochtaí nós imeachta

1. Déanfaidh gach Páirtí feasacht phoiblí a chur chun cinn maidir lena dhlíthe agus lena rialacháin saothair agus chomhshaoil, lena n- áirítear trína áirithiú go bhfuil a dhlíthe agus a rialacháin saothair agus chomhshaoil agus a nósanna imeachta forfheidhmithe agus comhlíontachta ar fáil go poiblí.

2. Déanfaidh gach Páirtí iarracht freastal ar iarrataí ar fhaisnéis ó aon duine maidir le cur chun feidhme na Caibidle seo ag Páirtí.
3. Úsáidfídh gach Páirtí na sásraí dá dtagraítear Airteagail 33.5, 33.6 agus 33.7 chun tuairimí a lorg ar ábhair a bhaineann le cur chun feidhme na Caibidle seo.
4. Déanfaidh gach Páirtí foráil maidir le fáil, agus tabharfaidh sé aird chuí ar chumarsáidí agus tuairimí trí aighneachtaí scríofa ó dhuine den Pháirtí sin ar ábhair a bhaineann le cur chun feidhme na Caibidle seo i gcomhréir lena nósanna imeachta intíre. Freagróidh Páirtí aighneachtaí den sórt sin i scríbhinn agus go tráthúil. Féadfaidh sé fógra a thabhairt faoi chumarsáidí agus tuairimí den sórt sin dá Ghrúpa Comhairleach Intíre arna bhunú de bhun Airteagal 33.6 agus pointe teagmhála an Pháirtí eile arna ainmniú de bhun Airteagal 26.19(6).
5. Áiritheoidh gach Páirtí, i gcomhréir lena dhlí, go mbeidh rochtain ar nósanna imeachta riaracháin nó breithiúnacha ar fáil do dhaoine a bhfuil leas a aithnítear go dlíthiúil acu in ábhar ar leith nó a áitíonn go sáraítear a gceart, chun gníomhaíocht a cheadú in aghaidh sáruithe ar a dhlí comhshaoil nó saothair, lena n- áirítear leigheasanna iomchuí i leith sáruithe ar an dlí sin.
6. Déanfaidh gach Páirtí, i gcomhréir lena dhlí, a áirithiú go gcomhlíonann na nósanna imeachta dá dtagraítear i mír 5 le próis chuí, nach mbeidh siad róchostasach, agus nach mbeidh teorainneacha ama míréasúnta ná moilleanna gan údar i gceist leo, go soláthrófar faoiseamh urghaire leo, más iomchuí, agus go mbeidh siad cothrom, cothromasach agus trédhearcach.

AIRTEAGAL 26.7

Gníomhaíochtaí comhair

1. Aithníonn na Páirtithe an tábhacht a bhaineann le gníomhaíochtaí comhair ar ghnéithe a bhaineann le trádáil de na beartais chomhshaoil agus saothair chun cuspóirí an Chomhaontaithe seo a bhaint amach agus an Chaibidil seo a chur chun feidhme.
2. Is féidir gníomhaíochtaí comhair a fhorbairt agus a chur chun feidhme le rannpháirtíocht eagraíochtaí idirnáisiúnta agus réigiúnacha chomh maith le tríú tíortha, gnólachtaí, eagraíochtaí fostóirí agus oibrithe, eagraíochtaí oideachais agus taighde agus eagraíochtaí neamhrialtasacha eile, de réir mar is iomchuí.
3. Déanfar gníomhaíochtaí comhair ar shaincheisteanna agus topaicí ar a n- aontaíonn na Páirtithe chun dul i ngleic le hábhair leasa choitinn.
4. Féadfaidh na Páirtithe comhoibriú ar shaincheisteanna mar a shonraítear síos tríd an gCaibidil seo chomh maith le, *inter alia*:
 - (a) gnéithe saothair agus comhshaoil na trádála agus na forbartha inbhuanaithe i bhfóraim idirnáisiúnta, lena n- áirítear go háirithe an Eagraíocht Dhomhanda Trádála, Fóram Polaitiúil Ardleibhéil NA um an Fhorbairt Inbhuanaithe, Clár Comhshaoil na Náisiún Aontaithe ('UNEP'), EIS agus MEAnna;

- (b) tionchar na ndlíthe saothair agus comhshaoil agus na gcaighdeán saothair agus comhshaoil ar thrádáil agus ar infheistíocht;
 - (c) tionchar an dlí maidir le trádáil agus infheistíocht ar chúrsaí saothair agus an comhshaoil; agus
 - (d) gnéithe a bhaineann le trádáil díobh seo a leanas:
 - (i) tionscnaimh maidir le tomhaltas agus táirgeadh inbhuanaithe, lena n- áirítear na tionscnaimh sin arb é is aidhm dóibh geilleagar ciorclach agus fás glas agus laghdú ar thruailliú a chur chun cinn; agus
 - (ii) tionscnaimh chun earraí agus seirbhísí comhshaoil a chur chun cinn, lena n- áirítear trí aghaidh a thabhairt ar bhacainní gaolmhara neamhtharaií.
5. Cinnfidh na Páirtithe i gcomhpháirt na tosaíochtaí maidir le gníomhaíochtaí comhair bunaithe ar réimsí leasa choitinn agus na hacmhainní atá ar fáil.
6. Féadfaidh na Páirtithe gníomhaíochtaí a dhéanamh sna réimsí comhair a leagtar amach sa Chaibidil seo ar an láthair nó ar aon mhodh teicneolaíochta a bheidh ar fáil do na Páirtithe.

ROINN B

AN COMHSHAOL AGUS TRÁDÁIL

AIRTEAGAL 26.8

Cuspóirí

1. Tá sé mar aidhm ag na Páirtithe beartais trádála agus chomhshaoil atá tacúil go frithpháirteach, ardleibhéil cosanta comhshaoil i gcomhréir le MEAnna a bhfuil siad ina bpáirtí iontu faoi seach agus cur chun feidhme éifeachtach a ndlíthe agus a rialachán comhshaoil féin a chur chun cinn, agus a gcumas a fheabhsú chun dul i ngleic le saincheisteanna comhshaoil a bhaineann le trádáil, lena n- áirítear trí chomhar.
2. Maidir le tairbhí ag comhar breisithe chun an comhshaol a chosaint agus a chaomhnú agus a n- acmhainní nádúrtha a bhainistiú go hinbhuanaithe, aithníonn na Páirtithe go bhfuil tairbhí leo is féidir rannchuidiú le forbairt inbhuanaithe, a rialachas comhshaoil a neartú agus cuspóirí an Chomhaontaithe seo a chomhlánú.
3. Aithníonn na Páirtithe an tábhacht a bhaineann le beartais agus cleachtais trádála agus chomhshaoil thacúla chun cosaint chomhshaoil a fheabhsú chun forbairt inbhuanaithe a chur chun cinn.

AIRTEAGAL 26.9

Rialachas agus comhaontuithe comhshaoil iltaobhacha

1. Aithníonn na Páirtithe an tábhacht a bhaineann le Tionól Comhshaoil na Náisiún Aontaithe de UNEP. Aithníonn na Páirtithe ról ríthábhachtach MEAnna chun dul i ngleic le dúshlán chomhshaoil dhomhanda, réigiúnacha agus intíre. Aithníonn na Páirtithe a thuilleadh an gá le tacaíocht fhrithpháirteach idir beartais trádála agus comhshaoil a bhreisiú. Dá réir sin, cuirfidh gach Páirtí MEAnna agus prótacail a bhfuil siad ina bpáirtí iontu i bhfeidhm go héifeachtach.
2. Aithníonn na Páirtithe ceart gach Páirtí bearta a ghlacadh nó a choinneáil ar bun chun cuspóirí comhaontuithe iltaobhacha comhshaoil ar páirtí iontu é a chur chun cinn.
3. Tabharfaidh na Páirtithe faoi idirphlé agus comhar, de réir mar is iomchuí, maidir le saincheistanna trádála agus comhshaoil de leas coiteann, go háirithe i ndáil le MEAnna. Áireofar ansin malartuithe tráthrialta faisnéise maidir le tionscnaimh gach Páirtí a mhéid a bhaineann le daingnithe MEAnna, lena n-áirítear a bprótacail agus a leasuithe.

Trádáil agus athrú aeráide

1. Aithníonn na Páirtithe a thábhachtaí atá MEAnna i réimse an athraithe aeráide, go háirithe an gá le cuspóir Chreat- Choinbhinsiún na Náisiún Aontaithe ar an Athrú Aeráide, a rinneadh i Nua- Eabhrac an 9 Bealtaine 1992 ('UNFCCC') a bhaint amach, agus cuspóir agus spriocanna Chomhaontú Pháras, chun dul i ngleic le bagairt phráinneach an athraithe aeráide. Dá réir sin, aithníonn na Páirtithe ról na trádála chun sprioc na forbartha inbhuanaithe a bhaint amach agus dul i ngleic leis an athrú aeráide, chomh maith le tábhacht na n- iarrachtaí aonair agus cnuasaitheacha le dul i ngleic le tionchair an athraithe aeráide trí ghníomhaíochtaí maolaithe agus oiriúnaithe.
2. I gcomhréir le mír 1, déanfaidh gach Páirtí an méid a leanas:
 - (a) UNFCCC agus Comhaontú Pháras a chur chun feidhme go héifeachtach arna nglacadh fúthu, lena n- áirítear a ghealltanais i ndáil le rannchuidithe arna gcinneadh go náisiúnta;
 - (b) rannchuidiú dearfach na trádála leis an aistriú chuig geilleagar íseal i dtaobh astaíochtaí gás ceaptha teasa agus an geilleagar ciorclach agus le forbairt aeráid- díonach, lena n- áirítear gníomhaíochta maidir le maolú ar an athrú aeráide agus oiriúnú don athrú aeráide; agus
 - (c) trádáil agus infheistíocht in earraí agus seirbhísí a bhfuil ábharthacht ar leith acu don mhaolú ar an athrú aeráide agus oiriúnú don athrú aeráide a éascú agus a chur chun cinn, le haghaidh fuinneamh in-athnuaite inbhuanaithe agus le haghaidh éifeachtúlacht fuinnimh, ar bhealach atá comhsheasmhach le forálacha eile an Chomhaontaithe seo.

3. Go comhsheasmhach le hAirteagal 26.7, oibreoidh na Páirtithe i gcomhar, de réir mar is iomchuí, maidir le gnéithe den athrú aeráide, go déthaobhach, go réigiúnach agus i bhfóraim idirnáisiúnta, lena n-áirítear in UNFCCC, san Eagraíocht Dhomhanda Trádála agus i bPrótacal Montréal um Shubstaintí a Ídíonn an Ciseal Ózóin, arna chur i gcrích in Montréal an 16 Meán Fómhair 1987 ('Prótacal Montréal'). Thairis sin, féadfaidh na Páirtithe dul i gcomhar, de réir mar is iomchuí, ar na saincheistanna seo freisin san Eagraíocht Mhuirí Idirnáisiúnta.

4. I gcomhréir le mír 1, oibreoidh na Páirtithe i gcomhar i réimsí amhail:

- (a) eolas agus taithí a mhalartú maidir le cur chun feidhme Chomhaontú Pháras, chomh maith le tionscnaimh chun athléimneacht i gcoinne an athraithe aeráide, fuinneamh in-athnuaite, teicneolaíochtaí ísealcharbóin, éifeachtúlacht fuinnimh, praghsáil charbóin, iompar inbhuanaithe, forbairt bonneagair inbhuanaithe agus aeráidseasmhach, faireachán ar astaíochtaí agus réitigh dúlraibhuanaithe; chomh maith le roghanna a fhiosrú chun comhoibriú i réimsí amhail truailleáin aeráide ghearrshaolacha agus ceapadh carbóin ithreach; agus
- (b) eolas agus taithí a mhalartú maidir le deireadh uailmhianach a chur le substaintí ídithe ózóin agus hidreafluoracarbóin a laghdú de réir a chéile faoi Phrótacal Montréal trí bhearta chun a dtáirgeadh, a dtomhaltas agus a dtrádáil a rialú, táirgí malartacha nach ndéanann díobháil don chomhshaol a thabhairt isteach, sábháilteacht agus caighdeáin ábhartha eile a thabhairt cothrom le dáta, trádáil neamhdhleathach substaintí atá rialaithe ag Prótacal Montréal a chomhrac, de réir mar is iomchuí.

AIRTEAGAL 26.11

Trádáil agus foraoisí

1. Aithníonn na Páirtithe an tábhacht a bhaineann le bainistiú inbhuanaithe ar fhoraoisí, agus ról na trádála chun an cuspóir sin a shaothrú.
2. I gcomhréir le mír 1, déanfaidh gach Páirtí an méid a leanas:
 - (a) bearta a chur chun feidhme chun lománaíocht neamhdhleathach agus trádáil ghaolmhar a chomhrac, lena n-áirítear trí ghníomhaíochtaí comhair le tríú tíortha, de réir mar is iomchuí;
 - (b) caomhnú agus bainistíocht foraoisí ar bhealach inbhuanaithe a spreagadh;
 - (c) trádáil agus tomhailt adhmaid agus táirgí adhmaid a fhaightear go dlíthiúil ó fhoraoisí a bhainistítear go hinbhuanaithe a chur chun cinn; agus
 - (d) faisnéis a mhalartú agus, de réir mar is iomchuí, comhoibriú leis an bPáirtí eile faoi thionscnaimh a bhaineann le trádáil maidir le lománaíocht neamhdhleathach a chomhrac, bainistiú inbhuanaithe foraoisí, dífhoraoisiú agus díghrádú foraoise, rialachas foraoisí agus caomhnú cumhdaigh foraoise, agus tionchar agus tacaíocht fhrithpháirteach a mbeartas leasa chomhchoitinn faoi seach a uasmhéadú.

3. Ag aithint go bhfuil príomhról ag foraoisí agus a mbainistiú inbhuanaithe chun an t- athrú aeráide a chomhrac agus bithéagsúlacht a chothú, cuirfidh gach Páirtí tionscnaimh chun cinn ina dtéitear i ngleic le dífhoraóisí, lena n- áirítear trí shlabhraí soláthair saor ó dhífhoraóisí. Ina theannta sin, oibreoidh na Páirtithe i gcomhar, de réir mar is iomchuí agus go comhsheasmhach le hAirteagal 26.7, go déthaobhach, go réigiúnach agus i bhfóram idirnáisiúnta ábhartha, chun dífhoraóisí agus díghrádú foraoise a íoslaghdú ar fud an domhain.

AIRTEAGAL 26.12

Trádáil agus flóra agus fána fiáin

1. Aithníonn na Páirtithe an tábhacht a bhaineann le trádáil idirnáisiúnta fána agus flóra fhiáin nach mbagraíonn a marthanais a áirithiú, mar a leagtar amach sa Choinbhinsiún maidir le Trádáil Idirnáisiúnta i Speicis Fauna agus Flora Fiáine i mBaol, arna dhéanamh in Washington, D.C. an 3 Márta 1973 ('CITIES').

2. I gcomhréir le mír 1, déanfaidh gach Páirtí an méid a leanas:

- (a) bearta éifeachtacha a chur chun feidhme chun trádáil neamhdhleathach i bhflóra agus fána fiáin a chomhrac, lena n- áirítear trí ghníomhaíochtaí comhair le tríú tíortha, de réir mar is iomchuí; agus
- (b) caomhnú agus úsáid inbhuanaithe fhadtéarmach na speiceas a liostaítear sna Foscíbhinní a ghabhann le CITIES a chur chun cinn, lena n- áirítear trí chomhoibriú sna comhlachtaí CITIES ábhartha chun na Foscíbhinní a ghabhann le CITIES a choinneáil cothrom le dáta agus trí áireamh speiceas a mheastar a bheith i mbaol mar gheall ar thrádáil idirnáisiúnta a chur chun cinn agus critéir eile arna mbunú faoi CITIES.

3. Go comhsheasmhach le hAirteagal 26.7, féadfaidh na Páirtithe, de réir mar is iomchuí, oibriú i gcomhar nó faisnéis a mhalartú go déthaobhach, go réigiúnach agus i bhfóraim idirnáisiúnta maidir le saincheisteanna leasa choitinn a bhaineann le dul i ngleic le trádáil neamhdhleathach i bhflóra agus fána fiáin, lena n- áirítear trí fheasacht a ardú chun éileamh a laghdú ar tháirgí agus tionscnaimh fiadhúlra neamhdhleathacha chun comhar maidir le malartú faisnéise agus forfheidhmiú a bhreisiú.

AIRTEAGAL 26.13

Trádáil agus bithéagsúlacht

1. Aithníonn na Páirtithe a thábhachtaí atá sé an bhithéagsúlacht a chaomhnú agus a úsáid ar bhonn inbhuanaithe, agus ról na trádála chun na cuspóirí sin a bhaint amach, i gcomhréir leis an gCoinbhinsiún maidir leis an mBithéagsúlacht, a rinneadh in Rio de Janeiro an 5 Meitheamh 1992 ('CBD') agus MEAnna eile a bhfuil siad ina bpáirtí iontu, agus na cinntí arna nglacadh fúthu sin.
2. I gcomhréir le mír 1, déanfaidh gach Páirtí bearta chun an bhithéagsúlacht a chaomhnú nuair atá sí faoi réir brúnna atá nasctha le trádáil agus infheistíocht, lena n- áirítear trí mhalartú faisnéise agus taithí, agus bearta chun scaipeadh speiceas coimhthíoch ionrach a chosc, á aithint dóibh gur féidir le gluaiseacht speiceas coimhthíoch ionrach talún agus uisceach thar theorainneacha trí chonairí a bhaineann le trádáil drochthionchar a imirt ar an gcomhshaol, ar ghníomhaíochtaí agus forbairt eacnamaíoch, agus ar shláinte an duine.

3. Aithníonn na Páirtithe a thábhachtaí atá sé meas a léiriú ar eolas, nuálaíochtaí agus cleachtais pobal dúchasach agus pobal áitiúil lena gcorpraítear stíleanna maireachtála traidisiúnta, agus iad a chaomhnú agus a choinneáil ar bun, rud a chuireann le caomhnú agus úsáid inbhuanaithe na bithéagsúlachta, chomh maith le ról na trádála ansin.
4. Aithníonn na Páirtithe an tábhacht a bhaineann le rochtain ar acmhainní géiniteacha agus comhroinnt chothrom agus chothromasach tairbhí a eascraíonn as úsáid acmhainní géiniteacha a chur chun cinn, comhsheasmhach lena mbearta intíre faoi seach agus oibleagáidí idirnáisiúnta gach Páirtí.
5. Aithníonn na Páirtithe freisin an tábhacht a bhaineann le rannpháirtíocht agus comhairliúchán poiblí, i gcomhréir lena ndlí nó a mbeartas faoi seach, i bhforbairt agus cur chun feidhme beart a bhaineann le caomhnú agus úsáid inbhuanaithe na bithéagsúlachta.
6. Go comhsheasmhach le hAirteagal 26.7, féadfaidh na Páirtithe, de réir mar is iomchuí, cur chun cinn, oibriú i gcomhar nó faisnéis a mhalartú go déthaobhach, go réigiúnach agus i bhfóraim idirnáisiúnta, maidir le gnéithe a bhaineann le trádáil de bheartais bithéagsúlachta agus bearta leasa choitinn, amhail:
- (a) tionscnaimh agus dea- chleachtais a bhaineann le trádáil i dtáirgí bunaithe ar acmhainní a fhaightear ó úsáid inbhuanaithe acmhainní bitheolaíocha agus a chuireann le caomhnú na bithéagsúlachta;
 - (b) caomhnú agus úsáid inbhuanaithe na bithéagsúlachta, agus cosaint, athchóiriú agus luacháil éiceachóras agus a gcuid seirbhísí agus ionstraimí eacnamaíocha gaolmhara; agus
 - (c) rochtain ar acmhainní géiniteacha agus na tairbhí a eascraíonn óna úsáid a roinnt go cothrom agus go cothromasach.

Trádáil agus bainistiú inbhuanaithe iascaigh agus dobharshaothrú

1. Aithníonn na Páirtithe a thábhachtaí atá sé acmhainní bitheolaíocha na mara agus éiceachórais mhuirí a chaomhnú agus a bhainistiú ar bhealach inbhuanaithe, mar aon leis an ról atá ag an trádáil chun na cuspóirí sin a bhaint amach.
2. Fad is a fhorbraítear agus a chuirtear chun feidhme bearta caomhnaithe agus bainistíochta, cuirfidh na Páirtithe san áireamh inní shóisialta, thrádála, forbartha agus chomhshaoil agus an tábhacht a bhaineann le hiascaigh cheardaíochta nó ar scála beag le slite beatha na bpobal iascaigh áitiúil.
3. Aithníonn na Páirtithe go bhféadfadh tionchair dhiúltacha thromchúiseacha a bheith ag iascaireacht neamhdhleathach, neamhthuiriscithe agus neamhrialáilte (NNN)¹ ar stoic éisc, ar inbhuanaitheacht na trádála i dtáirgí iascaigh, ar fhorbairt agus ar an gcomhshaol, agus deimhníonn siad an gá atá le gníomhaíocht chun aghaidh a thabhairt ar fhadhbanna na ró- iascaireachta agus úsáid neamh- inbhuanaithe acmhainní iascaigh.

¹ Tuigtear leis an téarma ‘iascaireacht neamhdhleathach, neamhthuiriscithe agus neamhrialáilte’ go bhfuil an bhrí chéanna leis mar a leagtar amach i mír 3 den Phlean Idirnáisiúnta Gníomhaíochta chun Iascaireacht Neamhdhleathach, Neamhthuiriscithe agus Neamhrialáilte a Chosc, a Dhíspreagadh agus a Dhíothú de chuid Eagraíocht Bia agus Talmhaíochta na Náisiún Aontaithe, arna ghlacadh sa Róimh, 2001 (‘Plean Gníomhaíochta Iascaireachta NNN 2001’).

4. I gcomhréir le míreanna 1 go 3, déanfaidh gach Páirtí an méid a leanas:
- (a) prionsabail na gcomhaontuithe a leanas a chur chun feidhme agus gníomhú i gcomhréir leo: Coinbhinsiún na Náisiún Aontaithe maidir le Dlí na Farraige a rinneadh in Montego Bay an 10 Nollaig 1982, Comhaontú na Náisiún Aontaithe maidir le Forálacha Choinbhinsiún na Náisiún Aontaithe maidir le Dlí na Farraige an 10 Nollaig 1982 i ndáil le Caomhnú agus le Bainistiú Stoc Éisc Traslimistéir agus Stoc Éisc Mór- imirceach a chur chun feidhme, arna ghlacadh i Nua- Eabhrac an 4 Lúnasa 1995, Comhaontú Eagraíocht Bhia agus Talmhaíochta na Náisiún Aontaithe ('FAO'), Comhaontú chun Comhlíontacht Bád Iascaireachta ar an Mórmhuir i dtaca le Bearta Idirnáisiúnta Caomhantais agus Bainistíochta a chur chun cinn, arna ghlacadh sa Róimh, an 24 Samhain 1993, an Cód Iompair d'Iascaigh Fhreagracha de chuid na hEagraíochta Bia agus Talmhaíochta arna ghlacadh i Rún 4/95 an 31 Deireadh Fómhair 1995, agus Comhaontú na hEagraíochta Bia agus Talmhaíochta maidir le Bearta Stát an Chalafoirt chun Iascaireacht Neamhdhleathach, Neamhthuariscithe agus Neamhrialáilte a Chosc, a Dhíspreagadh agus a Dhíothú, arna dhéanamh sa Róimh, an 22 Samhain 2009;
- (b) bheith rannpháirteach i dtionscnamh na hEagraíochta Bia agus Talmhaíochta maidir le Taifead Domhanda na Soithí Iascaireachta, Soithí Iompair Cuisnithe agus Soithí Soláthair;

- (c) iarracht a dhéanamh córas bainistíochta iascaigh a oibriú bunaithe ar an bhfianaise eolaíoch is fearr atá ar fáil agus ar dhea- chleachtais atá aitheanta go hidirnáisiúnta le haghaidh bainistíocht agus caomhnú iascaigh, mar a léirítear sna forálacha ábhartha ar ionstraimí idirnáisiúnta dírithe ar úsáid inbhuanaithe agus caomhnú speiceas muirí a áirithiú¹, agus deartha, *inter alia*, chun:
- (i) ró- iascaireacht agus róthoilleadh a chosc;
 - (ii) foghabháil speiceas nach spriocspeicis iad a laghdú;
 - (iii) athshlánú stoc a ndearnadh ró- iascaireacht orthu a chur chun cinn le haghaidh gach iascach muirí; agus
 - (iv) bainistíocht iascaigh ina bhfuil cur chuige éiceachórais a chur chun cinn, lena n- áirítear trí chomhar i measc Páirtithe;
- (d) chun tacú le hiarrachtaí chun dul i ngleic le cleachtais iascaireachta NNN agus chun cuidiú le trádáil earraí a thagann ó speicis arna mbuain leis na cleachtais sin a dhíspreagadh:
- (i) bearta éifeachtacha a chur chun feidhme chun dul i ngleic le hiascaireacht NNN;

¹ Áirítear leis na hionstraimí sin, i measc eile agus de réir mar is infheidhme iad, Coinbhinsiún na Náisiún Aontaithe maidir le Dlí na Farraige, an Comhaontú maidir le Forálacha Choinbhinsiún na Náisiún Aontaithe maidir le Dlí na Farraige ó mhí na Nollag 1982 i ndáil le Caomhnú agus le Bainistiú Stoc Éisc Traslimistéir agus Stoc Éisc Mór- imirceach a chur chun feidhme, Cód Iompair d'Iascaigh Fhreagracha na hEagraíochta Bia agus Talmhaíochta, Comhaontú FAO chun Comhlíontacht Bád Iascaireachta ar an Mórmhuir i dtaca le Bearta Idirnáisiúnta Caomhantais agus Bainistíochta a chur chun cinn, Plean Gníomhaíochta Iascaireachta um Iascaireacht neamhdhleathach, neamhthuairiscithe agus neamhrialáilte 2001, agus Comhaontú FAO ar Bhearta Stát an Chalafoirt chun Iascaireacht Neamhdhleathach, Neamhthuairiscithe agus Neamhrialáilte a Chosc, a Dhíspreagadh agus a Dhíothú.

- (ii) úsáid córas faireacháin, rialaithe, faireachais, comhlíontachta agus forfheidhmithe a áirithiú, chun:
 - (A) i gcomhréir lena oibleagáidí idirnáisiúnta agus a dhlí, soithí a bhfuil a bhrat ar foluain acu agus a dhaoine nádúrtha a chosc agus a dhíspreagadh ó bheith páirteach i ngníomhaíochtaí iascaireachta NNN; agus
 - (B) aghaidh a thabhairt ar thrasloingsiú ar muir iasc nó táirgí éisc chun gníomhaíochtaí iascaireachta NNN a dhíspreagadh agus a sheachaint;
- (iii) bearta stát an chalafoirt a chur chun feidhme; agus
- (iv) bearta a chur chun feidhme chun iascaireacht NNN agus táirgí éisc a chosc ar shlabhraí soláthair gach Páirtí a iontráil agus oibriú i gcomhar chuige sin, lena n- áirítear trí mhalartú faisnéise a éascú;
- (e) páirt ghníomhach a ghlacadh in obair na n- eagraíochtaí réigiúnacha bainistithe iascaigh (ERBInna) ina bhfuil sé ina chomhalta, ina bhreathnóir, nó ina pháirtí comhoibritheach neamhchonarthach, arb é is aidhm dó dea- rialachas iascaigh agus iascach inbhuanaithe a bhaint amach, amhail trí thaighde eolaíochta a chur chun cinn agus bearta caomhnaithe a dhéanamh bunaithe ar an bhfianaise eolaíoch is fearr atá ar fáil, trí shásraí comhlíonta a neartú, athbhreithnithe tréimhsiúla ar fheidhmíocht a dhéanamh agus rialú, faireachán agus forfheidhmiú éifeachtach ar bhearta bainistithe de chuid ERBInna a dhéanamh agus, i gcás inarb infheidhme, doiciméadacht ghabhála nó scéimeanna deimhniúcháin agus bearta stát an chalafoirt a ghlacadh agus a chur chun feidhme;

- (f) iarracht a dhéanamh feidhmiú go comhsheasmhach le bearta caomhnaithe agus bainistíochta ábhartha arna nglacadh ag ERBInna nach bhfuil sé ina gcomhalta díobh ionas nach ndéantar dochar do na bearta sin agus féachaint le gan dochar a dhéanamh do scéimeanna doiciméadachta gabhála nó trádála arna n-oibriú ag ERBInna nó socruithe nach bhfuil sé ina chomhalta dóibh; agus
- (g) forbairt do bharshaothraithe inbhuanaithe agus fhreagraigh a chur chun cinn, agus na gnéithe eacnamaíocha, sóisialta agus comhshaoil de á gcur san áireamh, de réir chur chun feidhme na gcuspóirí agus na bprionsabal atá i gCód Iompair na hEagraíocht Bia agus Talmhaíochta maidir le hIascach Freagrach.

5. Oibreoidh na Páirtithe i gcomhar, de réir mar is iomchuí agus go comhsheasmhach le hAirteagal 26.7, go déthaobhach agus laistigh de ERBInna agus é mar aidhm acu cleachtais inbhuanaithe iascaireachta agus trádáil i dtáirgí éisc a chur chun cinn ó iascaigh a bhainistítear go hinbhuanaithe. Ina theannta sin, féadfaidh na Páirtithe oibriú i gcomhar chun faisnéis agus dea-chleachtais a mhalartú le tacú le cur chun feidhme an Airteagail seo.

ROINN C

SAOTHAR AGUS TRÁDÁIL

AIRTEAGAL 26.15

Cuspóirí

1. Aithníonn na Páirtithe go dtugann trádáil agus infheistíocht deiseanna chun poist a chruthú agus obair chuibhiúil, lena n-áirítear le haghaidh daoine óga, le téarmaí agus coinníollacha fostaíochta a chloíonn leis na prionsabail a leagtar síos i nDearbhú na hEagraíochta Idirnáisiúnta Saothair EIS maidir le Prionsabail Bhunúsacha agus Cearta Bunúsacha san Obair, a glacadh ag an gComhdháil Idirnáisiúnta Saothair sa Ghinéiv an 18 Meitheamh 1998 agus arna leasú in 2022 ('Dearbhú EIS na hEagraíochta Idirnáisiúnta Saothair maidir le Prionsabail Bhunúsacha agus Cearta Bunúsacha san Obair') agus i nDearbhú na hEagraíochta Idirnáisiúnta Saothair (EIS) maidir le Ceartas Sóisialta do Dhomhandú Cothrom 2008 arna leasú in 2022.
2. Tá sé mar aidhm ag na Páirtithe ardleibhéil cosanta saothair a áirithiú i gcomhréir leis na caighdeáin saothair idirnáisiúnta lena gcloíonn siad, agus chun beartais trádála agus saothair atá tacúil go frithpháirteach a chur chun cinn d'fhonn dálaí oibre agus cáilíocht saoil oibre na bhfostaithe a fheabhsú. Déanfaidh siad iarracht forbairt agus bainistíocht caipitil dhaonna a fheabhsú le haghaidh infhostaitheacht feabhsaithe, sármhaitheas gnó, agus táirgiúlacht níos mó ar mhaithe le leas na n-oibrithe agus na bhfiontar araon. Dá réir sin, féachann na Páirtithe le deiseanna a sholáthar do dhaoine óga chun na scileanna is gá a fhorbairt chun go n-éireoidh leo rochtain a fháil ar an margadh saothair agus fanacht ann.

3. Tá sé mar aidhm ag na Páirtithe oibriú i gcomhar ar shaincheistean saothair de leas coiteann a bhaineann le trádáil d'fhonn an caidreamh níos leithne idir na Páirtithe a neartú.

AIRTEAGAL 26.16

Caighdeáin agus comhaontuithe iltaobhacha saothair

1. Dearbhaíonn na Páirtithe a thiomanta atá siad d'fhorbairt na trádála idirnáisiúnta a chur chun cinn ar bhealach a chuideoidh le hobair chuibhiúil do chách, go háirithe mná, daoine óga agus daoine faoi mhíchumas, i gcomhréir lena n- oibleagáidí faoi seach faoi EIS, lena n- áirítear iad sin a luaitear i nDearbhú na hEagraíochta Idirnáisiúnta Saothair (EIS) maidir le Prionsabail Bhunúsacha agus Cearta Bunúsacha san Obair mar a leasaíodh in 2022 agus i nDearbhú na hEagraíochta Idirnáisiúnta Saothair maidir le Ceartas Sóisialta do Dhomhandú Cothrom mar a leasaíodh in 2022.
2. Ag tabhairt chun cuimhne Dhearbhú na hEagraíochta Idirnáisiúnta Saothair (EIS) maidir le Ceartas Sóisialta do Dhomhandú Cothrom, arna leasú in 2022, tugann na Páirtithe faoi deara nach féidir sárú ar chearta agus prionsabail bhunúsacha ag an obair a agairt ná a úsáid ar bhealach eile mar bhuntáiste inchomparáide dlisteanach agus nár cheart caighdeáin saothair a úsáid chun críoch caomhnaitheachta trádála.
3. Cuirfidh gach Páirtí chun feidhme go héifeachtach Coinbhinsiúin EIS atá daingnithe ag an Sile agus na Ballstáit faoi seach.

4. I gcomhréir le Bunreacht EIS, arna ghlacadh mar Chuid XIII de Chonradh Versailles, arna shíniú an 28 Meitheamh 1919 agus le Dearbhú EIS maidir le Prionsabail Bhunúsacha agus Cearta Bunúsacha ag an Obair arna leasú in 2022, déanfaidh gach Páirtí na croíchaighdeáin saothair a aithnítear go hidirnáisiúnta, mar a shainmhínítear i gCoinbhinsiún bhunúsacha EIS a urramú, a chur chun cinn agus a chur chun feidhme go héifeachtach, arb iad:

- (a) an tsaoirse comhlachais agus aitheantas éifeachtacht a thabhairt don cheart cómhargála;
- (b) gach cineál saothair éignithe nó éigeantaigh a dhíchur;
- (c) cealú éifeachtach saothair leanaí lena n-áirítear toirmeasc ar na foirmeacha is measa den saothar leanaí;
- (d) idirdhealú i leith fostaíochta agus gairm bheatha a dhíothú; agus
- (e) timpeallacht oibre shábháilte agus shláintiúil.

5. Malartóidh na Páirtithe faisnéis go tráthrialta faoin dul chun cinn atá déanta acu faoi seach maidir le Coinbhinsiún EIS nó prótacail a aicmítear amhail suas chun dáta ag EIS agus nach bhfuil siad ina bPáirtithe iontu go fóill.

6. Déanfaidh gach Páirtí Clár Oibre um Obair Chuibhiúil EIS a chur chun cinn mar a leagtar amach i nDearbhú na hEagraíochta Idirnáisiúnta Saothair maidir le Ceartas Sóisialta do Dhomhandú Cothrom arna leasú in 2022, go háirithe maidir leis an méid seo a leanas:

- (a) dálaí cuibhiúla oibre do chách, i ndáil le, *inter alia*, pá agus tuilleamh, uaireanta oibre, dálaí oibre eile agus cosaint shóisialta; agus
- (b) idirphlé sóisialta faoi chúrsaí saothair i measc oibrithe agus fostóirí, agus a n- eagraíochtaí faoi seach, agus le húdaráis rialtais ábhartha.

7. Comhsheasmhach lena ghealltanais faoi EIS, déanfaidh gach Páirtí an méid a leanas:

- (a) bearta agus beartais maidir le sláinte agus sábháilteacht cheirde a ghlacadh agus a chur chun feidhme; agus
- (b) córas cigireachta saothair a choinneáil ar bun i gcomhréir le caighdeáin EIS ábhartha maidir le cigireacht saothair.

AIRTEAGAL 26.17

Saothar éignithe nó éigeantach

1. Ag meabhrú go bhfuil díothú an tsaothair éignithe i measc na gcuspóirí de Chlár 2030, cuireann na Páirtithe i dtábhacht daingniú dearbhaithe agus cur chun feidhme éifeachtach Phrótacal 2014 a ghabhann leis an gCoinbhinsiún maidir le hObair Éigeantais, 1930, a glacadh sa Ghinéiv, an 11 Meitheamh 2014.

2. Aithníonn na Páirtithe an sprioc maidir le gach cineál saothair éignithe nó éigeantaigh a dhíothú, lena n- áirítear saothar leanaí éignithe nó éigeantach.

3. Dá dhroim sin, sainaitheoidh na Páirtithe deiseanna le haghaidh comhair, ag comhroinnt faisnéise, eispéireas agus dea- chleachtas a bhaineann le gach cineál saothair éignithe nó éigeantaigh a dhíothú.

AIRTEAGAL 26.18

Comhar maidir le saincheistanna trádála agus saothair

Go comhsheasmhach le hAirteagal 26.7, rachaidh na Páirtithe i gcomhairle agus comhoibreoidh siad le chéile, de réir mar is iomchuí, go déthaobhach agus i gcomhthéacs EIS, maidir le saincheistanna saothair a bhaineann le trádáil a bhfuil leas coiteann acu ina leith, lena n- áirítear, ach gan a bheith teoranta díobh seo a leanas:

- (a) cruthú post agus fostaíocht tháirgiúil, ardcháilíochta a chur chun cinn, lena n- áirítear beartais chun fás ina mbeidh poist ar fáil go flúirseach a ghiniúint agus fiontair agus fiontraíocht inbhuanaithe a chur chun cinn;
- (b) feabhsúcháin i dtáirgiúlacht ghnó agus saothair a chur chun cinn, go háirithe i leith fiontair bheaga agus mheánmhéide;

- (c) forbairt caipitil dhaonna, rochtain ar mhargadh saothair agus infhostaitheacht a bhreisiú, go háirithe i leith daoine óga, lena n- áirítear trí fhoghlaím ar feadh an tsaoil agus gairmoiliúint, oideachas leanúnach, oiliúint agus forbairt agus uasghrádú scileanna, lena n- áirítear i dtionscail atá ag teacht chun cinn agus tionscail chomhshaoil;
- (d) cothromaíocht oibre agus saoil agus cleachtais nuálacha san áit oibre chun folláine oibrithe a bhreisiú;
- (e) feasacht maidir le Clár Oibre um Obair Chuibhiúil EIS a chur chun cinn, lena n- áirítear maidir leis na hidirnaisc idir trádáil agus fostaíocht iomlán tháirgiúil, coigeartú mhargadh an tsaothair, croíchaighdeáin saothair, obair chuibhiúil sna slabhraí soláthair domhanda, cosaint shóisialta agus cuimsiú sóisialta, idirphlé sóisialta agus comhionannas inscne;
- (f) poist de cháilíocht mhaith a chur chun cinn trí thrádáil, lena n- áirítear sábháilteacht agus sláinte oibrithe toircheasacha agus oibrithe atá tar éis leanbh a shaolú le deireanaí;
- (g) sábháilteacht agus sláinte gairme agus cigireacht saothair, mar shampla, sásraí comhlíontachta agus forfheidhmithe a fheabhsú;
- (h) dul i ngleic le dúshláin agus deiseanna a bhaineann le lucht saothair éagsúil, ilghlúine, tríd an méid a leanas:
 - (i) comhionannas a chur chun cinn agus idirdhealú i gcúrsaí fostaíochta agus slí bheatha a dhíothú; agus

- (ii) oibrithe soghonta a chosaint;
- (i) caidreamh saothair a fheabhsú, mar shampla, dea- chleachtas i réiteach malartach díospóidí agus comhairliúchán tríthaobhach;
- (j) cur chun feidhme Choinbhinsiúin EIS bhunúsacha, tosaíochta agus eile atá cothrom le dáta, chomh maith le Dearbhú Trípháirteach Prionsabal maidir le Fiontair Ilnáisiúnta agus Beartas Sóisialta EIS, agus Prionsabail Threoracha maidir le Gnó agus Cearta an Duine na Náisiún Aontaithe; agus
- (k) staitisticí saothair.

ROINN D

SOCRUITHE INSTITIÚIDEACHA

AIRTEAGAL 26.19

An Fochoiste um Thrádáil agus um Fhorbairt Inbhuanaithe agus pointí teagmhála

1. Beidh an Fochoiste um Thrádáil agus um Fhorbairt Inbhuanaithe ('Fochoiste') arna bhunú de bhun Airteagal 33.4(1) comhdhéanta, don tSile, d'oifigigh ó na hinstitiúidí atá freagrach as trádáil, saothar, comhshaol agus saincheisteanna inscne.

2. Beidh seisiúin shonracha ag an bhFochoiste maidir le hábhair chomhshaoil agus shaothair¹, faoi seach, chomh maith le maidir le saincheisteanna trasghearrtha a bhaineann le trádáil agus forbairt inbhuanaithe.

3. Is iad feidhmeanna an Fhochoiste:

- (a) éascú, faireachán agus athbhreithniú a dhéanamh ar chur chun feidhme na Caibidle seo;
- (b) na gníomhaíochtaí comhair a leagtar síos sa Chaibidil seo a chinneadh, a eagrú, a mhaoirsiú agus a mheasúnú, lena n- áirítear malartú faisnéise agus eispéiris ar réimsí leasa choitinn;
- (c) moltaí a thuairisciú agus a chur faoi bhráid an Choiste um Thrádáil ar aon ábhar a bhaineann leis an gCaibidil seo, lena n- áirítear i ndáil le hábhair atá le plé leis na sásraí sochaí sibhialta dá dtagraítear in Airteagal 33.5;
- (d) na cúraimí dá dtagraítear in Airteagail 26.21 agus 26.22 a chomhlíonadh;
- (e) comhordú le Fochoistí eile arna mbunú faoin gComhaontú seo, de réir mar is iomchuí, lena n- áirítear i ndáil le hiarrachtaí chun saincheisteanna, breithnithe agus gníomhaíochtaí a bhaineann le hinscne a chomhtháthú ina gcuid oibre dá dtagraítear in Airteagal 27.4(8); agus
- (f) aon fheidhm eile a dhéanamh de réir mar a chomhaontóidh na Páirtithe.

¹ Is féidir na hábhair chomhshaoil agus shaothair a phlé i seisiúin aonair nó i seisiúin i ndiaidh a chéile.

4. Féadfaidh an Fochoiste, mar a comhaontaíodh go frithpháirteach, dul i gcomhairle le páirtithe leasmhara nó saineolaithe nó a gcomhairle a lorg ar ábhair a bhaineann le cur chun feidhme na Caibidle seo.
5. Ullmhóidh an Fochoiste, de chomhthoil, tuarascáil ar gach cruinniú agus foilseoidh sé é tar éis gach cruinnithe.
6. Ainmneoidh gach Páirtí pointe teagmhála laistigh dá riarachán chun cumarsáid agus comhordú idir na Páirtithe a éascú ar aon ábhar a bhaineann le cur chun feidhme na Caibidle seo. Maidir leis an tSile, beidh pointí teagmhála sonracha d'ábhair shaothair, chomhshaoil agus inscne laistigh dá Forúnaíocht um Chaidreamh Eacnamaíoch Idirnáisiúnta den Aireacht Gnóthaí Eachtracha nó a chomharba. Tabharfaidh gach Páirtí fógra pras don Pháirtí eile maidir lena phointí teagmhála agus soláthróidh sé a fhaisnéis theagmhála.
7. Déanfaidh na pointí teagmhála na nithe seo a leanas:
 - (a) cumarsáid agus comhordú tráthrialta idir na Páirtithe a éascú;
 - (b) d'ainneoin Airteagal 33.3(2), cuidiú leis an bhFochoiste lena n- áirítear an clár oibre a bhunú agus na hullmhúcháin uile eile is gá a dhéanamh do chruinnithe an Fhochoiste.
 - (c) cumarsáid a dhéanamh lena sochaí shibhialta faoi seach, de réir mar is iomchuí; agus
 - (d) oibriú le chéile, lena n- áirítear le comhlachtaí eile iomchuí a riarachán, chun gníomhaíochtaí comhair a fhorbairt agus a chur chun feidhme.

AIRTEAGAL 26.20

Réiteach díospóide

1. Déanfaidh na Páirtithe gach iarracht is féidir trí idirphlé, trí mhalartú faisnéise agus trí chomhar chun aghaidh a thabhairt ar aon easaontas idir na Páirtithe maidir le léirmhíniú nó cur i bhfeidhm na Caibidle seo.
2. I gcás easaontais idir na Páirtithe maidir leis an mbrí a bhaintear as an gCaibidil seo nó a cur i bhfeidhm, beidh teacht ag na Páirtithe, go heisiach, ar na nósanna imeachta um réiteach díospóidí arna mbunú de bhun Airteagail 26.21 agus 26.22.

AIRTEAGAL 26.21

Comhairliúcháin

1. Féadfaidh Páirtí ('an Páirtí is iarrthóir'), tráth ar bith, comhairliúcháin a iarraidh leis an bPáirtí eile ('an Páirtí is freagróir') maidir le ní ar bith a eascraínn as léirmhíniú nó cur i bhfeidhm na Caibidle seo trí iarraidh i scríbhinn a sheachadadh chuig pointe teagmhála an Pháirtí is freagróir. Leagfar amach na cúiseanna le comhairliúcháin a iarraidh san iarraidh sin, lena n-áirítear tuairisc atá sonrach go leordhóthanach ar an ábhar atá i gceist agus forálacha na Caibidle seo a mheasann sé a bheith infheidhme.

2. Soláthróidh an Páirtí is freagróir, mura gcomhaontaítear ina mhalairt de chás é leis an bPáirtí is iarrthóir, freagra i scríbhinn tráth nach déanaí ná 10 lá tar éis dháta fháil na hiarrata.
3. Tosóidh na Páirtithe ar chomhairliúcháin tráth nach déanaí ná 30 lá tar éis an dáta a fhaigheann an Páirtí is freagróir an iarraidh, mura gcomhaontaíonn na Páirtithe a mhalairt.
4. Féadfar na comhairliúcháin a reáchtáil ar an láthair nó ar aon mhodh teicneolaíochta a bheidh ar fáil do na Páirtithe. Má reáchtáiltear comhairliúcháin ar an láthair, reáchtálfar iad i gcríoch an Pháirtí is freagróir, mura gcomhaontóidh na Páirtithe a mhalairt.
5. Déanfaidh na Páirtithe an méid a leanas sna comhairliúcháin:
 - (a) faisnéis leordhóthanach a sholáthar ionas gur féidir scrúdú iomlán a dhéanamh ar an ábhar; agus
 - (b) aon fhaisnéis a mhalartaítear le linn na gcomhairliúchán a chóireáil go rúnda.
6. Rachaidh na Páirtithe i mbun comhairliúcháin arb é is aidhm dóibh teacht ar réiteach ar an ábhar atá sásúil don dá thaobh, ag tabhairt san áireamh na deiseanna le haghaidh comhair a bhaineann leis an ábhar. I ndáil le hábhair a bhaineann le comhaontuithe iltaobhacha dá dtagraítear sa Chaibidil seo, déanfaidh na Páirtithe breith ar fhaisnéis ó EIS nó ó chomhlachtaí ábhartha arna mbunú faoi na comhaontuithe sin. I gcás inarb ábhartha, féadfaidh na Páirtithe comhaontú chun comhairle a lorg go comhpháirteach ar na heagraíochtaí sin nó ar na comhlachtaí, nó ar aon saineolaí nó comhlacht eile a mheasfaidh siad a bheith iomchuí cuidiú leo ina gcomhairliúcháin..

7. Mura bhfuil na Páirtithe in ann an t- ábhar a réiteach laistigh de 60 lá ó sheachadadh na hiarrata i scríbhinn ar chomhairliúcháin de bhun mhír 1, féadfaidh gach Páirtí, trí iarraidh i scríbhinn a sheachadadh chuig pointe teagmhála an Pháirtí eile, a iarraidh go dtionólfai an Fochoiste chun an t- ábhar a bhreith. Tionólfaidh an Fochoiste go pras agus féachfaidh siad le comhaontú ar réiteach an ábhair.

8. Féadfaidh gach Páirtí nó an Fochoiste a tionóladh de bhun mhír 7, más iomchuí, tuairimí na nGrúpaí Comhairleacha Baile dá dtagraítear in Airteagal 33.6 nó comhairle ó shaineolaithe eile a lorg.

9. Má tá na Páirtithe in ann an t- ábhar a réiteach, déanfaidh siad doiciméadú ar an toradh lena n- áirítear, más iomchuí, céimeanna sonracha agus amlínte a comhaontaíodh. Cuirfidh na Páirtithe an toradh ar fáil don phobal, mura n- aontaíonn siad a mhalairt.

AIRTEAGAL 26.22

Painéal saineolaithe

1. Mura n- éiríonn leis na Páirtithe an cheist a réiteach laistigh de 60 lá tar éis iarraidh i scríbhinn chun an Fochoiste a thionól dá dtagraítear in Airteagal 26.21(7) a sheachadadh nó, mura ndearnadh iarraidh ar bith den sórt sin, laistigh de 120 lá tar éis iarraidh i scríbhinn ar chomhairliúcháin de bhun Airteagal 26.21(1), féadfaidh an Páirtí iarratach a iarraidh go mbunófaí painéal saineolaithe chun scrúdú a dhéanamh ar an ábhar. Ní mór aon iarraidh den sórt sin a dhéanamh i scríbhinn chuig pointe teagmhála an Pháirtí is freagróir. Sainaithneofar san iarraidh na cúiseanna le painéal saineolaithe a bhunú, lena n- áirítear tuairisc atá sonrach go leordhóthanach ar an ábhar atá i gceist, agus míneofar inti an chaoi ar ionann an t- ábhar sin agus sárú ar fhorálacha sonracha na Caibidle seo.

2. Seachas mar a dhéantar foráil dó ina mhalairt de chás san Airteagal seo, beidh feidhm ag Airteagail 31.6, 31.10, 31.13, 31.14(1), 31.15, 31.19, 31.20(2), 31.21, 31.22, 31.24, 31.32, 31.33, 31.34, 31.35, chomh maith le Rialacha Nós Imeachta in Iarscríbhinn 31-A agus an Cód Iompair in Iarscríbhinn 31-B *mutatis mutandis*.

3. Ag an gcéad chruinniú a bheidh ag an bhFochoiste, molfaidh siad don Choiste um Thrádáil 15 dhuine aonair ar a laghad a bhunú atá toilteanach agus in ann feidhmiú ar an bpainéal saineolaithe. Bunaithe ar an moladh sin, déanfaidh an Coiste um Thrádáil, tráth nach déanaí ná 1 bhliain amháin tar éis theacht i bhfeidhm an Chomhaontaithe seo, liosta de dhaoine aonair den sórt sin a bhunú. Beidh trí fholiosta sa liosta:

(a) foliosta amháin de dhaoine aonair a bhunófar ar bhonn moltaí ón Aontas Eorpach;

- (b) foliosta amháin de dhaoine aonair a bhunófar ar bhonn moltaí ón tSile; agus
 - (c) foliosta amháin de dhaoine aonair nach náisiúnaigh de cheachtar Páirtí iad agus a fheidhmeoidh mar chathaoirleach ar an bpainéal saineolaithe.
4. Áireofar cúigear ar a laghad ar gach foliosta. Áiritheoidh an Coiste um Thrádáil go gcoinnítear an liosta cothrom le dáta agus go mbeidh an líon seo daoine ar a laghad ar an liosta.
5. Beidh eolas speisialaithe nó saineolas ag na daoine dá dtagraítear i mír 3 ar an dlí saothair nó comhshaoil, ar shaincheisteanna a dtugtar aghaidh orthu sa Chaibidil seo, nó ar réiteach díospóidí a thagann chun cinn faoi chomhaontuithe idirnáisiúnta. Beidh siad neamhspleách, beidh siad ag fónamh ina gcumas aonair agus ní thógfaidh siad teoracha ó aon eagraíocht nó rialtas maidir le saincheisteanna a bhaineann leis an díospóid, ná ní bheidh siad cleamhnaithe le rialtas aon Pháirtí, agus comhlíonfaidh siad an Cód Iompair in Iarscríbhinn 31-B.
6. I gcás ina mbíonn an painéal saineolaithe sin comhdhéanta de réir na nósanna imeachta a leagtar amach in Airteagal 31.6(3), (4) agus (6), roghnófar na saineolaithe ó na foliostaí ábhartha dá dtagraítear i mír 3 den Airteagal seo.

7. Mura gcomhaontóidh na Páirtithe a mhalairt laistigh de 5 lá ó dháta bunaithe an phainéil saineolaithe, is é an méid seo a leanas a bheidh sna téarmaí tagartha:

‘scrúdú a dhéanamh, i bhfianaise forálacha ábhartha de Chaibidil 26 den Chomhaontú Eatramhach maidir le Trádáil idir an tAontas Eorpach, de pháirt amháin, agus Poblacht na Sile, den pháirt eile, ar an ábhar dá dtagraítear san iarraidh ar bhunú an phainéil saineolaithe, agus chun tuarascáil a eisiúint, i gcomhréir le hAirteagal 26.23 den Chomhaontú sin, lena thorthaí agus a mholtaí chun an t- ábhar a réiteach’.

8. Maidir le hábhair a bhaineann le comhaontuithe iltaobhacha dá dtagraítear sa Chaibidil seo, ba cheart don phainéal saineolaithe faisnéis a lorg ó EIS nó ó chomhlachtaí ábhartha arna mbunú faoi na comhaontuithe sin, lena n- áirítear aon treoraíocht léiriúcháin, torthaí nó cinntí ábhartha atá ar fáil arna nglacadh ag EIS nó na comhlachtaí sin. Cuirfear aon fhaisnéis den sórt sin ar fáil don dá Pháirtí chun a mbarúlacha ina leith a fháil.

9. Déanfaidh an painéal saineolaithe forálacha na Caibidle seo a léirmhíniú i gcomhréir leis na rialacha gnácha maidir le léirmhíniú ar dhlí poiblí idirnáisiúnta, lena n- áirítear iad sin a chódaítear i gCoinbhinsiún Vín maidir le Dlí na gConarthaí.

10. Eiseoidh an painéal saineolaithe tuarascáil eatramhach agus tuarascáil chríochnaitheach do na Páirtithe ina leagfar amach na torthaí fíorais, infheidhmeacht na bhforálacha ábhartha agus an réasúnaíocht taobh thiar d’aon toradh, conclúid agus moladh a dhéanann sé.

11. Déanfaidh an painéal saineolaithe an tuarascáil eatramhach a sheachadadh chuig na Páirtithe laistigh de 100 lá tar éis dháta bunaithe an phainéil saineolaithe. I gcás ina measfaidh an painéal saineolaithe nach féidir an teorainn ama sin a bhaint amach, tabharfaidh cathaoirleach an phainéil saineolaithe fógra i scríbhinn do na Páirtithe, agus sonróidh sé na cúiseanna atá leis an moill agus an dáta atá sé beartaithe ag an bpainéal saineolaithe a thuairisc eatramhach a thabhairt. D'fhéadfaí an teorainn ama a leagtar amach sa mhír seo a shíneadh le comhaontú frithpháirteach na bPáirtithe.
12. Féadfaidh Páirtí iarraidh i scríbhinn a sheachadadh chuig an mbinse eadrána chun gnéithe beachta na tuarascála eatramhaí a athbhreithniú laistigh de 25 lá tar éis sheachadadh na tuarascála eatramhaí. Féadfaidh Páirtí trácht a dhéanamh ar iarraidh an Pháirtí eile laistigh de 15 lá ón iarraidh a sheachadadh.
13. Tar éis an iarraidh agus na barúlacha sin a bhreithniú, ullmhóidh an painéal saineolaithe an tuarascáil chríochnaitheach. Mura seachadfar aon iarraidh chun athbhreithniú a dhéanamh ar ghnéithe ar leith den tuarascáil eatramhach laistigh den tréimhse ama dá dtagraítear i mír 11, is í an tuarascáil eatramhach a bheidh mar thuarascáil chríochnaitheach ag an bpainéal saineolaithe.
14. Déanfaidh an Painéal Saineolaithe an tuarascáil chríochnaitheach a sheachadadh chuig na Páirtithe laistigh de 175 lá tar éis dháta bunaithe an phainéil sin. I gcás ina measfaidh an painéal saineolaithe nach féidir an teorainn ama sin a bhaint amach, tabharfaidh cathaoirleach an phainéil fógra i scríbhinn do na Páirtithe, agus sonróidh sé na cúiseanna atá leis an moill agus an dáta atá sé beartaithe ag an bpainéal saineolaithe a thuairisc chríochnaitheach a thabhairt. D'fhéadfaí an teorainn ama a leagtar amach sa mhír seo a shíneadh le comhaontú frithpháirteach na bPáirtithe.
15. Áireofar sa tuarascáil chríochnaitheach plé ar aon iarraidh a fuarthas i scríbhinn ó na Páirtithe maidir leis an tuarascáil eatramhach agus tabharfar aghaidh go soiléir ar bharúil a thabharfaidh na Páirtithe.

16. Cuirfidh na Páirtithe an tuarascáil chríochnaitheach ar fáil don phobal laistigh de 15 lá tar éis don phainéal saineolaithe í a chur isteach.

17. Má chinneann an painéal saineolaithe sa tuarascáil chríochnaitheach nár chomhlíon Páirtí a oibleagáidí faoin gCaibidil seo, déanfaidh na Páirtithe bearta iomchuí a bheidh le cur chun feidhme a phlé, agus tuarascáil agus moltaí an phainéil saineolaithe á gcur i gcuntas. Cuirfidh an Páirtí is freagróir a Ghrúpa Comhairleach Baile dá dtagraítear in Airteagal 33.6 agus an Páirtí eile ar an eolas faoina chinntí maidir le haon ghníomhaíocht nó beart a bheidh le cur chun feidhme tráth nach déanaí ná 3 mhí tar éis don tuarascáil a bheith curtha ar fáil go poiblí.

18. Déanfaidh an Fochóiste faireachán ar na bearta leantacha i leith na tuarascála críochnaithí agus moltaí an phainéil saineolaithe. Féadfaidh na Grúpaí Comhairleacha Baile dá dtagraítear in Airteagal 33.6 barúlacha a chur faoi bhráid an Fhochóiste ina leith sin.

AIRTEAGAL 26.23

Athbhreithniú

1. Chun críche baint amach chuspóirí na Caibidle seo a bhreisiú, pléifidh na Páirtithe trí chruinnithe an Fhochóiste a chur chun feidhme éifeachtach, ag tabhairt san áireamh, *inter alia*, mórforbairtí beartais i ngach Páirtí agus forbairtí i gcomhaontuithe idirnáisiúnta.

2. Ag tabhairt san áireamh toradh pléití den sórt sin, féadfaidh Páirtí athbhreithniú ar an gCaibidil seo a iarraidh tráth ar bith tar éis theacht i bhfeidhm an Chomhaontaithe seo. Chun na críche seo, féadfaidh an Fo-choiste leasuithe ar fhorálacha ábhartha na Caibidle seo i gcomhréir leis an nós imeachta maidir le leasú arna bhunú in Airteagal 33.9(1) a mholadh do na Páirtithe.

CAIBIDIL 27

TRÁDÁIL AGUS COMHIONANNAS INSCNE

AIRTEAGAL 27.1

Comhthéacs agus cuspóirí

1. Comhaontaíonn na Páirtithe ar a thábhachtaí atá sé gné inscne a ionchorprú i bhfás eacnamaíoch cuimsitheach a chur chun cinn, agus ar an bpríomhról atá ag beartais inscne- fhreagrúla ina leith sin. Áirítear air sin bacainní ar rannpháirtíocht na mban sa gheilleagar agus i dtrádáil idirnáisiúnta a bhaint, lena n- áirítear trí chomhionannas deiseanna rochtana a fheabhsú ar fheidhmeanna agus earnálacha oibre d'fhir agus do mhná sa mhargadh saothair.
2. Aithníonn na Páirtithe gur innill den fhás eacnamaíoch iad trádáil agus infheistíocht idirnáisiúnta agus aithníonn siad freisin an rannchuidiú tábhachtach a chuireann mná leis an bhfás eacnamaíoch trína rannpháirtíocht i ngníomhaíocht eacnamaíoch, lena n- áirítear gnó agus trádáil idirnáisiúnta.

3. Aithníonn na Páirtithe gur féidir le rannpháirtíocht na mban sa trádáil idirnáisiúnta rannchuidiú lena gcumhachtú eacnamaíoch agus a neamhspleáchas eacnamaíoch a chur ar aghaidh. Thairis sin, cuireann rochtain ban ar acmhainní eacnamaíocha agus a n-úinéireacht ar acmhainní eacnamaíocha le fás eacnamaíoch ionchuimsitheach, rathúnas, iomaíochas, agus folláine na sochaí inbhuanaithe. Dá réir sin, cuireann na Páirtithe i dtábhacht a rún chun an Comhaontú seo a chur chun feidhme ar bhealach lena gcothaítear agus lena bhfeabhsaítear comhionannas idir fir agus mná.
4. Meabhraíonn na Páirtithe Clár Oibre don Fhorbairt Inbhuanaithe 2030 de chuid na Náisiún Aontaithe agus na Spriocanna a bhaineann le comhionannas trádála agus inscne, go háirithe Sprioc 5: comhionannas inscne a bhaint amach agus na mná agus na cailíní uile a chumhachtú.
5. Meabhraíonn na Páirtithe cuspóirí an Dearbhaithe Chomhpháirtigh ar Thrádáil agus Cumhachtú Eacnamaíoch na mBan ar ócáid Chomhdháil Aireachta na hEagraíochta Domhanda Trádála in Buenos Aires i mí na Nollag 2017.
6. Meabhraíonn na Páirtithe a ngealltanais maidir le comhionannas inscne agus cumhachtú na mban agus na gcailíní a phríomhshruthú chomh maith leis an urraim do phrionsabail dhaonlathacha agus do chearta an duine agus do shaoirsí bunúsacha mar a leagtar síos i nDearbhú Uilechoiteann Chearta an Duine, arna ghlacadh ag Comhthionól Ginearálta na Náisiún Aontaithe an 10 Nollaig 1948 agus in ionstraimí ábhartha idirnáisiúnta eile maidir le cearta an duine a bhaineann le comhionannas inscne a bhfuil siad ina bpáirtí iontu.

7. Athdhearbhaíonn na Páirtithe a ngealltanais faoi Dhearbhú agus Clár Oibre Gníomhaíochta Bhéising, arna ghlacadh ag Ceathrú Comhdháil Dhomhanda na mBan, a reáchtáladh i mBéising ón 4 go dtí an 15 Meán Fómhair 1995, ag tabhairt faoi deara go háirithe na cuspóirí agus na forálacha a bhaineann le rochtain chomhionann na mban ar acmhainní, fostaíocht, margai agus trádáil.
8. Athdhearbhaíonn na Páirtithe an tábhacht a bhaineann le beartais trádála ionchuimsitheacha a rannchuidíonn le cearta comhionanna, cóir chomhionann agus comhionannas deiseanna idir fir agus mná a chur chun cinn chomh maith le gach foirm idirdhealaithe in aghaidh na mban a dhíothú.
9. Cuireann na Páirtithe i dtábhacht ról na hearnála príobháidí chun comhionannas inscne a chothú trí bheartas neamh- idirdhealaitheacha agus éagsúlachta a chur i bhfeidhm ina n- oibríochtaí corparáideacha i gcomhréir le treoirlínte agus caighdeáin idirnáisiúnta arna bhformhuiniú nó arna dtacú ag na Páirtithe.
10. Tá sé mar aidhm ag na Páirtithe:
- (a) a gcaidreamh trádála, comhar agus idirphlé a bhreisiú ar bhealaí atá fabhrach do chomhionannas deiseanna agus cóir chomhionann do mhná agus fir, mar oibrithe, táirgeoirí, trádálaithe nó tomhaltóirí, i gcomhréir lena ngealltanais idirnáisiúnta.
 - (b) comhar agus idirphlé a éascú leis an aidhm chun acmhainneacht, coinníollacha agus rochtain na mban ar dheiseanna arna gcruthú ag an trádáil a bhreisiú.
 - (c) a n- acmhainneachtaí a fheabhsú a thuilleadh chun aghaidh a thabhairt ar shaincheistean inscne a bhaineann le trádáil, lena n- áirítear trí mhalartú faisnéise agus dea- chleachtais.

AIRTEAGAL 27.2

Comhaontuithe iltaobhacha

1. Athdhearbhaíonn gach Páirtí a ghealltanais chun a oibleagáidí a chur chun feidhme go héifeachtach faoin gCoinbhinsiún maidir le gach cineál Idirdhealaithe in aghaidh na mBan a Dhíothú, a ghlac Comhthionól Ginearálta na Náisiún Aontaithe an 18 Nollaig 1979, agus aird á tabhairt go háirithe ar na forálacha sin a bhaineann le hidirdhealú in aghaidh na mban a dhíothú sa saol eacnamaíoch agus i réimse na fostaíochta.
2. Meabhraíonn na Páirtithe a n- oibleagáidí faoi seach faoi Airteagal 26.16 den Chomhaontú seo maidir le Coinbhinsiún EIS a bhaineann le comhionannas inscne agus idirdhealú i leith fostaíochta agus gairm bheatha a dhíothú arna dhaingniú ag na Ballstáit agus ag an tSile.
3. Athdhearbhaíonn gach Páirtí a ghealltanais chun a oibleagáidí faoi chomhaontuithe iltaobhacha eile ar páirtí iontu é a chur chun feidhme ina dtéitear i ngleic le comhionannas inscne nó cearta na mban.

AIRTEAGAL 27.3

Forálacha ginearálta

1. Aithníonn na Páirtithe ceart gach Páirtí a raon feidhme agus a ráthaíochtaí comhionannais deiseanna féin d'fhir agus mná a bhunú agus chun a dhlíthe agus a bheartais ábhartha féin a ghlacadh nó a mhodhnú, i gcomhsheasmhacht lena chuid gealltanais faoi chomhaontuithe idirnáisiúnta dá dtagraítear in Airteagal 27.2.

2. Déanfaidh gach Páirtí iarracht a áirithiú go ndéantar foráil ina dhlíthe agus ina bheartais ábhartha maidir le cearta comhionanna, cóir chomhionann agus comhionannas deiseanna idir fir agus mná a chur chun cinn, i gcomhréir lena ghealltanais idirnáisiúnta. Déanfaidh gach Páirtí iarracht na dlíthe agus na beartais sin a fheabhsú.
3. Féachfaidh gach Páirtí le sonraí imdhealaithe- inscne a bhaineann le trádáil agus inscne a bhailiú d'fhonn tuiscint níos fearr a fháil ar na tionchair dhifriúla atá ag ionstraimí um beartas trádála ar mhná agus ar fhir ina róil mar oibrithe, táirgeoirí, trádálaithe nó tomhaltóirí.
4. Cuirfidh gach Páirtí feasacht phoiblí chun cinn ina chríoch ar a dhlíthe agus a bheartais maidir le comhionannas inscne, lena n- áirítear an tionchar a bhíonn acu ar fhás eacnamaíoch cuimsitheach agus ar bheartas trádála agus a n- ábharthacht ina leith.
5. Déanfaidh gach Páirtí, i gcás inar ábhartha, cuspóir an chomhionannais idir fir agus mná a thabhairt san áireamh agus bearta á bhfoirmliú, á gcur chun feidhme agus á n- athbhreithniú i réimsí atá cumhdaithe faoin gComhaontú seo.
6. Spreagfaidh gach Páirtí trádáil agus infheistíocht trí chomhionannas deiseanna agus rannpháirtíocht ban agus fear sa gheilleagar agus sa trádáil idirnáisiúnta a chur chun cinn. Áirítear air sin, *inter alia*, bearta a bhfuil sé mar aidhm leo: gach cineál idirdhealaithe ar fhorais inscne a dhíothú de réir a chéile; prionsabal an phá chomhionann ar obair arb ionann a luach d'fhonn dul i ngleic leis an mbearna pá idir na hinscní agus a éascú nach ndéantar idirdhealú ar mhná san fhostaíocht agus sa ghairm, lena n- áirítear ar chúiseanna toirchis agus máithreachais.

7. Ní dhéanfaidh Páirtí lagú ná laghdú ar an gcosaint a thugtar faoina dhlíthe faoi seach atá dírithe ar chomhionannas inscne nó comhionannas deiseanna a áirithiú do mhná agus fir, d'fhonn trádáil nó infheistíocht a spreagadh.

8. Ní dhéanfaidh Páirtí a dhlíthe faoi seach atá dírithe ar chomhionannas inscne nó comhionannas deiseanna a áirithiú do mhná agus fir a tharscaoileadh ná maolú uathu ar bhealach eile a lagaíonn nó a laghdaíonn an chosaint a dheonaítear de bhun na ndlíthe sin, d'fhonn trádáil nó infheistíocht a spreagadh.

9. Ní theipfidh ar Pháirtí an chosaint a thugtar faoina dhlíthe faoi seach atá dírithe ar chomhionannas inscne nó comhionannas deiseanna a áirithiú do mhná agus fir, ar bhealach a dhéanann difear do thrádáil nó infheistíocht a fhorfheidhmiú go héifeachtach, trí ghníomhaíocht nó éighníomhaíocht mharthanach nó athfhillteach.

AIRTEAGAL 27.4

Gníomhaíochtaí comhair

1. Aithníonn na Páirtithe na tairbhí a bhaineann lena n- eispéiris faoi seach a roinnt i ndáil le dearadh, cur chun feidhme, faireachán agus neartú gnéithe a bhaineann le trádáil de bhearta um chomhionannas inscne.

2. I gcomhréir le mír 1, déanfaidh na Páirtithe gníomhaíochtaí comhair a dearadh chun acmhainneacht agus coinníollacha do mhná a fheabhsú, lena n- áirítear oibrithe, mná gnó agus fiontraithe, chun rochtain a thabhairt dóibh ar na deiseanna a chruthófar leis an gComhaontú seo agus chun tairbhiú go hiomlán de na deiseanna sin.

3. Déanfar gníomhaíochtaí comhair ar shaincheisteanna agus topaicí ar a n- aontaíonn na Páirtithe.

4. Is féidir gníomhaíochtaí comhair a fhorbairt agus a chur chun feidhme le rannpháirtíocht NA, EDT, EIS, ECFE agus eagraíochtaí idirnáisiúnta eile chomh maith le tríú tíortha, gnólachtaí, eagraíochtaí fostóirí agus oibrithe, eagraíochtaí oideachais agus taighde agus eagraíochtaí neamhrialtasacha eile, de réir mar is iomchuí.

5. D'fhéadfaí a áireamh ar réimsí comhair eispéiris agus dea- chleachtais a chomhroinnt a bhaineann le beartais agus cláir chun rannpháirtíocht mhéadaithe na mban i dtrádáil idirnáisiúnta a spreagadh chomh maith le gnéithe díobh seo a leanas a bhaineann le trádáil:

- (a) cuimsiú airgeadais agus oideachas na mban a chur chun cinn chomh maith le rochtain ar mhaoiniú agus cúnamh airgeadais;
- (b) dul chun cinn ar cheannaireacht na mban agus forbairt líonraí na mban;
- (c) rannpháirtíocht iomlán na mban sa gheilleagar a chur chun cinn trína rannpháirtíocht, ceannaireacht agus oideachas a spreagadh, go háirithe i réimsí ina ndéantar tearcionadaíocht orthu, amhail eolaíocht, teicneolaíocht, innealtóireacht agus matamaitic (ETIM), chomh maith le nuálaíocht agus gnó;
- (d) cur chun cinn an chomhionannais inscne laistigh d'fhiontair;

- (e) rannpháirtíocht na mban i bpoist chinnteoireachta sna hearnálacha poiblí agus príobháideacha;
- (f) tionscnaimh phoiblí agus phríobháideacha dírithe ar fhiontraíocht bhaineann a chur chun cinn, lena n- áirítear comhtháthú na mban in earnáil fhoirmiúil an gheilleagair, ag breisiú iomaíochais na bhfiontar faoi threoir na mban lena cheadú dóibh a bheith rannpháirteach agus iomaíoch i slabhraí luacha áitiúla, réigiúnacha agus domhanda, agus gníomhaíochtaí chun idirnáisiúnú fiontar beag agus meánmhéide arna dtreorú ag mná a chur chun cinn;
- (g) beartais agus cláir chun scileanna digiteacha agus rochtain ar uirlisí gnó ar líne agus ardáin ríomhthráchtála a fheabhsú;
- (h) dul chun cinn na mbeartas agus na gclár cúraim chomh maith le bearta um chothromaíocht oibre agus saoil ag a bhfuil dearcadh inscne;
- (i) fiosrú an naisc idir rannpháirtíocht mhéadaithe na mban i dtrádáil idirnáisiúnta agus an laghdú sa bhearna pá idir na hinscní;
- (j) forbairt ar anailís inscne- bhunaithe ar bheartais trádála, lena n- áirítear dearadh, cur chun feidhme agus faireachán ar a n- éifeachtaí;
- (k) bailiúchán na sonraí imdhealaithe de réir inscne, úsáid táscairí, modheolaíochtaí faireacháin agus meastóireachta, agus an anailís ar staidreamh a bhaineann le trádáil ó dhearcadh inscne;

- (l) fiosrú na nasc idir rannpháirtíocht na mban i dtrádáil idirnáisiúnta agus réimsí amhail obair chuibhiúil, idirdheighilt fostaíochta, agus coinníollacha na mban, lena n- áirítear sábháilteacht agus sláinte ag an obair oibrithe toircheasacha agus oibrithe atá tar éis leanbh a shaolú le deireanaí, i gcomhréir le fomhír (f) d’Airteagal 26.18;
 - (m) beartais agus cláir chun tionchar eacnamaíoch difreáilte a bhíonn ag géarchéimeanna agus éigeandálaí ar mhná agus ar fhir a chosc, a mhaolú agus a fhreagairt; agus
 - (n) saincheisteanna eile mar a chomhaontaíonn na Páirtithe.
6. Cinnfidh na Páirtithe i gcomhpháirt na tosaíochtaí maidir le gníomhaíochtaí comhair bunaithe ar réimsí leasa choitinn agus na hacmhainní atá ar fáil.
7. Féadfar tabhairt faoi chomhar, lena n- áirítear sna réimsí a leagtar amach i mír 5, i láthair go pearsanta nó ar aon mhodh teicneolaíochta a bheidh ar fáil do na Páirtithe, trí ghníomhaíochtaí amhail: ceardlanna, seimineáir, comhdhálacha, cláir chomhoibritheacha agus tionscadail; malartú eispéireas, agus comhroinnt dea- chleachtas maidir le beartais agus nósanna imeachta; agus an malartú saineolaithe.
8. Tríd an bhFochoiste um Thrádáil agus um Fhorbairt Inbhuanaithe arna bhunú de bhun Airteagal 33.4(1), spreagfaidh na Páirtithe iarrachtaí de chuid na gcomhlachtaí arna mbunú sa Chomhaontú seo chun saincheisteanna, breithnithe agus gníomhaíochtaí a bhaineann le hinscne ina gcuid oibre a chomhtháthú.
9. Spreagfaidh na Páirtithe rannpháirtíocht ionchuimsitheach na mban i gcur chun feidhme na ngníomhaíochtaí comhair arna mbunú de bhun an Airteagail seo, de réir mar is iomchuí.

AIRTEAGAL 27.5

Socruithe institiúideacha

1. Beidh an Fochoiste um Thrádáil agus um Fhorbairt Inbhuanaithe, arna bhunú de bhun Airteagal 33.4(1), freagrach as cur chun feidhme na Caibidle seo. Beidh feidhm ag Airteagal 26.19 ar an gCaibidil seo *mutatis mutandis*¹.
2. I gcás ina bhfuiltear ag idirghníomhú leis an tsochaí shibhialta sna Grúpaí Comhairleacha Baile a cruthaíodh nó a ainmníodh de bhun Airteagal 33.6 agus san Fhóram Sochaí Sibhialta arna eagrú de bhun Airteagal 33.7, spreagfaidh na Páirtithe rannpháirtíocht eagraíochtaí a chuireann comhionannas idir fir agus mná chun cinn.

AIRTEAGAL 27.6

Réiteach díospóide

1. Tá feidhm ag Airteagail 26.20, 26.21 agus 26.22 maidir leis an gCaibidil seo *mutatis mutandis*².

¹ Ar mhaithe le cinnteacht níos fearr, tuigfear aon tagairt do Chaibidil 26, nó do shaincheisteanna nó ábhair chomhshaoil agus saothair, san Airteagal sin amhail bheith ag tagairt don Chaibidil seo, nó do shaincheisteanna nó ábhair inscne, de réir mar is infheidhme.

² Ar mhaithe le cinnteacht níos fearr, tuigfear aon tagairt do Chaibidil 26, nó do shaincheisteanna, ábhair nó dlíthe comhshaoil agus saothair, sna hAirteagail sin amhail bheith ag tagairt don Chaibidil seo, nó do shaincheisteanna, ábhair nó dlíthe inscne a bhaineann leis na saincheisteanna nó na hábhair sin, de réir mar is infheidhme.

AIRTEAGAL 27.7

Athbhreithniú

1. Comhaontaíonn na Páirtithe ar a thábhachtaí atá sé faireachán agus measúnú a dhéanamh, i gcomhpháirt nó go haonarach, trína bpróisis agus a n- institiúidí faoi seach, mar aon leo sin arna mbunú faoin gComhaontú seo ar thionchar chur chun feidhme an Chomhaontaithe seo maidir le comhionannas idir fir agus mná agus deiseanna a chuirtear ar fáil do mhná i ndáil le trádáil.
2. Féadfaidh na Páirtithe athbhreithniú a dhéanamh ar an gCaibidil seo i bhfianaise an eispéiris a fhaightear trína chur chun feidhme agus más gá, moladh a thabhairt faoin gcaoi ar féidir é a neartú.

CAIBIDIL 28

TRÉDHEARCAHT

AIRTEAGAL 28.1

Cuspóir

1. Féadfaidh na Páirtithe, agus aitheantas á thabhairt don tionchar a d'fhéadfadh a bheith ag a dtimpeallachtaí rialála féin ar an infheistíocht agus ar an trádáil eatarthu, féachaint le timpeallacht rialála intuartha agus nósanna imeachta éifeachtúla a sholáthar d'oibreoirí eacnamaíocha, fiontair bheaga agus mheánmhéide go háirithe.

2. Athdhearbhaíonn na Páirtithe a ngealltanais faoi seach faoi Chomhaontú EDT agus sa Chaibidil seo chun cur leis na gealltanais sin agus socruithe breise don trédhearcacht a leagan síos.

AIRTEAGAL 28.2

Sainmhínithe

Chun críocha na Caibidle seo:

- (a) ciallaíonn ‘cinneadh riaracháin’ cinneadh nó gníomhaíocht lena bhfuil éifeacht dhlíthiúil a bhaineann le duine, earra nó seirbhís shonrach i gcás aonair agus cumhdaítear leis mainneachtain cinneadh riaracháin a dhéanamh dá bhforáiltear i ndlí Páirtí; agus
- (b) ciallaíonn ‘rialú riaracháin a bhfuil feidhm ghinearálta aige’ rialú nó léirmhíniú riaracháin a bhfuil feidhm aige maidir le gach duine agus staid fíorais a thagann go ginearálta faoi raon an rialaithe nó an léirmhínithe riaracháin sin, agus lena mbunaítear gnás iompair, ach ní áirítear leis:
 - (i) cinneadh nó rialú arna dhéanamh in imeacht riaracháin nó garbhreithiúnach a bhfuil feidhm aige maidir le duine, earra nó seirbhís ar leith de chuid an Pháirtí eile i gcás sonrach; nó
 - (ii) rialú lena ndéantar breithniú maidir le gníomh nó cleachtas ar leith.

AIRTEAGAL 28.3

Foilseachán

1. Áiritheoidh gach Páirtí go ndéanfar a dhlíthe, rialacháin, nósanna imeachta, rialuithe riarthacha a bhfuil feidhm ghinearálta leo agus cinntí breithiúnacha maidir le haon ábhar a chumhdaítear leis an gComhaontú seo a fhoilsiú go pras trí mheán a ainmnítear go hoifigiúil agus, i gcás inar féidir, trí mheán leictreonach, nó go gcuirfear ar fáil iad ar dhóigh ina bhféadfadh aon duine eolas a fháil orthu.
2. Soláthróidh gach Páirtí míniú ar chuspóir, agus ar réasúnaíocht, a dhlíthe, a rialachán, a nósanna imeachta, a rialuithe riarthacha a bhfuil feidhm ghinearálta leo agus a chinntí breithiúnacha i ndáil le haon ábhar a chumhdaítear leis an gComhaontú seo.
3. Soláthróidh gach Páirtí tréimhse réasúnta ama idir dáta foilsithe agus dáta theacht i bhfeidhm na ndlíthe agus na rialachán maidir le haon ábhar a chumhdaítear leis an gComhaontú seo, seachas i gcás nach féidir sin a dhéanamh ar fhorais phráinne. Níl feidhm ag an mír seo maidir le rialuithe riaracháin ag a bhfuil feidhm ghinearálta ná le cinntí breithiúnacha.

AIRTEAGAL 28.4

Fiosrúcháin agus soláthar faisnéise

1. Bunóidh nó coinneoidh gach Páirtí sásraí iomchuí ar bun chun freagairt d'fhiosrúcháin ó aon duine maidir le haon dlí nó rialachán i ndáil le haon ábhar a chumhdaítear leis an gComhaontú seo.
2. Arna iarraidh sin do Pháirtí, soláthróidh an Páirtí eile faisnéis go pras agus freagróidh sé fiosrúcháin a bhaineann le haon dlí nó rialachán, bíodh sé i bhfeidhm nó beartaithe, maidir le haon ábhar a chumhdaítear leis an gComhaontú seo, ach amháin má leagtar síos sásra sonracha faoi Chaibidil eile den Chomhaontú seo.

AIRTEAGAL 28.5

Nósanna imeachta riaracháin

1. Riarfaidh gach Páirtí na dlíthe, rialacháin, nósanna imeachta agus rialuithe riarthacha uile a bhfuil feidhm ghinearálta leo maidir le haon ábhar a chumhdaítear leis an gComhaontú seo ar bhealach oibiachtúil neamhchlaonta réasúnach.

2. Má thionscnaítear imeachtaí riaracháin a bhaineann le daoine, earraí nó seirbhísí áirithe de chuid an Pháirtí eile i leith cur i bhfeidhm dlíthe, rialachán, nósanna imeachta nó rialuithe riarthacha a bhfuil feidhm ghinearálta leo, dá dtagraítear i mír 1, déanfaidh gach Páirtí na nithe seo a leanas:

- (a) féachfaidh sé le fógra réasúnta a thabhairt do dhaoine dá ndéantar difear díreach le himeachtaí riaracháin, i gcomhréir lena dhlíthe agus lena rialacháin, nuair a thionscnaítear imeachtaí, lena n- áirítear tuairisc ar chineál na n- imeachtaí, ráiteas maidir leis an údarás dlíthiúil faoina dtionscnaítear na himeachtaí agus tuairisc ghinearálta ar aon saincheist i gceist; agus
- (b) tabharfaidh sé deis réasúnta do na daoine sin fíorais agus argóintí a chur i láthair mar thaca lena seasamh roimh aon chinneadh riaracháin críochnaitheach a mhéid a cheadaítear le ham, cineál na n- imeachtaí agus an leas poiblí.

AIRTEAGAL 28.6

Athbhreithniú agus achomharc

1. Déanfaidh gach Páirtí binsí nó nósanna imeachta breithiúnacha, eadrána nó riaracháin a bhunú nó a choinneáil ar bun chun críocha an athbhreithnithe phrais agus, i gcás ina bhfuil údar leis sin, cinntí riaracháin a cheartú maidir le haon ábhar a chumhdaítear leis an gComhaontú seo.

2. Áiritheoidh gach Páirtí go ndéanfaidh a bhinsí breithiúnacha, eadrána nó riaracháin nósanna imeachta achomhairc nó athbhreithnithe ar bhealach neamh- idirdhealaitheach neamhchlaonta. Beidh na binsí sin neamhchlaonta agus neamhspleách ar an údarás a gcuirtear forfheidhmiú riaracháin de chúram air agus ní bheidh aon leas acu i dtoradh an ábhair.
3. Maidir leis na binsí nó nósanna imeachta dá dtagraítear i mír 1, áiritheoidh gach Páirtí go soláthrófar na nithe seo a leanas do na páirtithe os comhair na mbinsí sin nó i nósanna imeachta den sórt sin:
- (a) deis réasúnach chun tacú lena seasaimh faoi seach nó iad a chosaint; agus
 - (b) cinneadh atá bunaithe ar fhianaise agus ar aighneachtaí taifead nó, i gcás ina gceanglófar faoina dhlí é, na taifid arna dtiomsú ag an údarás ábhartha.
4. Áiritheoidh gach Páirtí go ndéanfaidh an t- údarás a bhfuil cumhachtaí forfheidhmiúcháin riaracháin curtha ar a iontaoibh, faoi réir achomhairc nó athbhreithniú breise dá bhforáiltear ina dhlíthe agus a rialacháin, an cinneadh dá dtagraítear i bhfomhír (b) de mhír 3.

AIRTEAGAL 28.7

Gaol le Caibidlí eile

Tá feidhm ag na forálacha a leagtar amach sa Chaibidil seo mar aon leis na forálacha sonracha a leagtar amach i gCaibidlí eile.

CAIBIDIL 29

DEA- CHLEACHTAIS RIALÁLA

AIRTEAGAL 29.1

Raon feidhme

1. Tá feidhm ag an gCaibidil seo maidir le bearta rialála arna nglacadh nó arna dtionscain ag údaráis rialála i ndáil le haon ábhar a chumhdaítear leis an gComhaontú seo.
2. Níl feidhm ag an gCaibidil seo maidir le húdaráis rialála ná bearta, cleachtais ná cuir chuige rialála na mBallstát.

AIRTEAGAL 29.2

Prionsabail ghinearálta

1. Aithníonn na Páirtithe an tábhacht a bhaineann le:
 - (a) dea- chleachtais rialála a úsáid nuair atá bearta rialála á bpleanáil, á ndearadh, á n- eisiúint agus á gcur chun feidhme nó nuair atá meastóireacht nó athbhreithniú á dhéanamh orthu as cuspóirí beartais intíre a bhaint amach; agus

- (b) tairbhí an Chomhaontaithe seo a choinneáil ar bun agus a fheabhsú chun trádáil in earraí agus seirbhísí a éascú agus infheistíocht idir na Páirtithe a mhéadú.
2. Beidh gach Páirtí in ann a sheasamh i leith dea-chleachtas rialála a chinneadh faoin gComhaontú seo ar bhealach a bheidh i gcomhréir lena chreat dlíthiúil, cleachtas agus prionsabail bhunúsacha féin, lena n-áirítear prionsabal an réamhchúraim, is bunús lena chóras rialála.
3. Ní fhorléireofar le haon ní sa Chaibidil seo go gceanglófar ar Pháirtí:
- (a) imeacht ó nósanna imeachta intíre chun bearta rialála a ullmhú agus a ghlacadh;
- (b) gníomhartha a dhéanamh lena ndéanfaí dochar do bhearta rialála nó lena gcuirfí bac orthu, ar bearta iad atá dírithe ar a chuspóirí beartais phoiblí a bhaint amach; nó
- (c) aon toradh rialála ar leith a bhaint amach.

AIRTEAGAL 29.3

Sainmhínithe

Chun críocha na Caibidle seo:

(a) ciallaíonn ‘údarás rialála’:

- (i) thar ceann an Aontais Eorpaigh: an Coimisiún Eorpach; agus
- (ii) i gcás na Sile: aon údarás rialála den bhrainse feidhmeannach; agus

(b) ciallaíonn ‘bearta rialála’:

(i) thar ceann an Aontais Eorpaigh:

- (A) rialacháin agus teoracha, dá bhforáiltear in Airteagal 288 den Chonradh ar Fheidhmiú an Aontais Eorpaigh; agus
- (B) gníomhartha cur chun feidhme agus tarmligthe, dá bhforáiltear in Airteagal 290 agus in Airteagal 291 den Chonradh ar Fheidhmiú an Aontais Eorpaigh, faoi seach; agus

(ii) i gcás na Sile: dlíthe agus foraitheanta lena bhfuil feidhm ghinearálta a ghlacann na húdaráis rialála agus a bhfuil comhlíontacht leo éigeantach¹.

¹ De réir mhír II.1 de threoir Uimh. 3 de 2019 ón uachtarán agus a mhodhnuithe.

AIRTEAGAL 29.4

Comhordú inmheánach forbartha rialála

Coinneoidh gach Páirtí próisis nó sásraí inmheánacha comhordúcháin nó athbhreithnithe ar bun le haghaidh ullmhúchán, mheastóireacht agus athbhreithniú na mbeart rialála. Leis na próisis nó na sásraí sin ba cheart féachaint, *inter alia*, le:

- (a) dea- chleachtais rialála a chothú, lena n- áirítear na cinn a leagtar amach sa Chaibidil seo;
- (b) dúbláil neamhriachtanach agus ceanglais neamhréireacha idir bearta rialála an Pháirtí a aithint agus a sheachaint;
- (c) a áirithiú go gcomhlíonfar oibleagáidí trádála idirnáisiúnta an Pháirtí; agus
- (d) breithniú ar thionchar na mbeart rialála atá á n- ullmhú a chur chun cinn, lena n- áirítear an tionchar ar fhiontair bheaga agus mheánmhéide.

AIRTEAGAL 29.5

Trédhearcacht na sásraí agus na bpróiseas rialála

Cuirfidh gach Páirtí ar fáil go poiblí tuairisc, i gcomhréir lena rialacha agus nósanna imeachta faoi seach, ar na próisis agus ar na sásraí a bhíonn in úsáid ag a údarás rialála chun bearta rialála a ullmhú chun meastóireacht a dhéanamh orthu agus chun iad a athbhreithniú. Déanfar tagairt sna tuairiscí sin do threoirlínte, rialacha nó nósanna imeachta ábhartha, lena n- áirítear iad siúd a cheadaíonn don phobal chun barúlacha a thabhairt.

AIRTEAGAL 29.6

Luathfaisnéis maidir le bearta rialála atá beartaithe

1. Féachfaidh gach Páirtí le faisnéis a fhoilsiú ar bhonn bliantúil, i gcomhréir lena rialacha agus nósanna imeachta faoi seach, maidir le mórbhearta rialála atá beartaithe¹.
2. Maidir le gach mórbheart rialála, dá dtagraítear i mír 1, féachfaidh gach Páirtí le hiad a chur ar fáil go poiblí go tráthúil:
 - (a) tuairisc ghearr ar a raon feidhme agus a chuspóirí; agus

¹ Féadfaidh údarás rialála gach Páirtí a chinneadh céard é mórbheart rialála chun críocha a chuid oibleagáidí faoin gCaibidil seo.

- (b) más infhaighte, an t- am a mheastar a ghlacfar é, lena n- áirítear, i gcás inarb infheidhme, deiseanna le haghaidh comhairliúcháin phoiblí.

AIRTEAGAL 29.7

Comhairliúcháin phoiblí

1. Agus mórbheart rialála¹ á ullmhú aige, déanfaidh gach Páirtí, más infheidhme, i gcomhréir lena rialacha agus a nósanna imeachta:

- (a) an dréachtbheart rialála nó na doiciméid chomhairliúcháin a fhoilsiú ina dtabharfar mionsonraí leordhóthanacha maidir leis an mbeart rialála atá á ullmhú chun go bhféadfadh aon duine² a mheas an ndéanfaí difear suntasach dá leasanna agus an chaoi a ndéanfaí an difear sin;
- (b) deiseanna réasúnacha a chur ar fáil d'aon duine, ar bhonn neamh- idirdhealaitheach, barúlacha a thabhairt; agus
- (c) na barúlacha a gheofar a bhreithniú.

¹ Féadfaidh údarás rialála gach Páirtí a chinneadh céard é mórbheart rialála chun críocha a chuid oibleagáidí faoin gCaibidil seo.

² Ar mhaithe le cinnteacht níos fearr, ní choisctear aon Pháirtí ar chomhairliúcháin spriocdhírthe a dhéanamh le daoine leasmhara faoi choinníollacha a shainítear ina rialacha agus nósanna imeachta.

2. Ba cheart d'údarás rialála gach Páirtí úsáid a bhaint as modhanna leictreonacha cumarsáide agus ba cheart dóibh féachaint le tairseach leictreonach thiomnaithe a choinneáil ar oscailt chun faisnéis a sholáthar agus barúlacha a bhaineann le comhairliúcháin phoiblí a fháil.

3. Féachfaidh údarás rialála gach Páirtí le hachóimre ar thorthaí na gcomhairliúchán agus ar na barúlacha a fuarthas a chur ar fáil go poiblí, ach amháin a mhéid is gá chun faisnéis faoi rún a chosaint nó sonraí pearsanta nó ábhar míchuí a choimeád siar.

AIRTEAGAL 29.8

Measúnú tionchair

1. I gcomhréir leis na rialacha agus nósanna imeachta is infheidhme, cuirfidh gach Páirtí chun cinn go ndéanfaidh a údarás rialála measúnú tionchair ar na mórbhearta rialála a ullmhaíonn sé.

2. Agus measúnú tionchair á dhéanamh, cuirfidh údarás rialála gach Páirtí próisis agus sásraí chun cinn lena gcuirtear na tosca seo a leanas san áireamh:

- (a) an gá atá leis an mbeart rialála, lena n- áirítear cineál agus suntas na faidhbe lena bhféachtar, leis an mbeart rialála, le haghaidh a thabhairt uirthi;
- (b) aon rogha mhalartach rialála nó neamhrialála is indéanta agus is iomchuí, más ann di, lena mbainfí cuspóir beartais phoiblí an Pháirtí amach, lena n- áirítear an rogha gan rialáil a dhéanamh;

- (c) a mhéid is féidir agus is ábhartha, tionchar sóisialta, eacnamaíoch agus comhshaoil na roghanna malartacha sin a d'fhéadfadh a bheith ann, lena n- áirítear an tionchar ar an trádáil idirnáisiúnta agus ar fhiontair bheaga agus mheánmhéide; agus
 - (d) an chaoi a mbaineann na roghanna atá á mbreithniú leis na caighdeáin idirnáisiúnta ábhartha, más ann dóibh, lena n- áirítear an chúis atá le haon éagsúlacht, i gcás inarb iomchuí.
3. I ndáil le haon mheasúnú tionchair a dhéanann údarás rialála le haghaidh beart rialála, ullmhóidh an t- údarás rialála sin tuarascáil chríochnaitheach ina mionsonrófar na tosca a rinne sé a bhreithniú le linn an mheasúnaithe agus na torthaí ábhartha. Cuirfear tuarascálacha den sórt sin ar fáil go poiblí, nuair a bheidh an beart rialála lena mbaineann curtha ar fáil go poiblí.

AIRTEAGAL 29.9

Meastóireacht shiarghabhálach

Aithníonn na Páirtithe rannhuidiú dearfach meastóireachtaí siarghabhálacha ar bhearta rialála atá in éifeacht cheana chun ualach rialála neamhriachtanach a laghdú, lena n- áirítear ar fhiontair bheaga agus mheánmhéide, agus chun cuspóirí beartais phoiblí a bhaint amach ar bhonn níos éifeachtaí. Féachfaidh na Páirtithe le húsáid meastóireachtaí siarghabhálacha tréimhsiúla a chur chun cinn ina gcórais rialála.

AIRTEAGAL 29.10

Clár rialála

Áiritheoidh gach Páirtí go bhfoilseofar bearta rialála atá in éifeacht i gclár ainmnithe lena sainaithnítear bearta rialála de réir topaice agus atá ar fáil go poiblí ar shuíomh gréasáin amháin is féidir a rochtain saor in aisce. Ba cheart don suíomh gréasáin cuardaigh ar bhearta rialála de réir luanna nó de réir focail a cheadú. Déanfaidh gach Páirtí a chlár a thabhairt cothrom le dáta go tréimhsiúil.

AIRTEAGAL 29.11

Comhar agus malartú faisnéise

Féadfaidh na Páirtithe a bheith ag obair i gcomhar chun cur chun feidhme na Caibidle seo a éascú. Féadfar a áireamh leis an gcomhar sin eagrú aon ghníomhaíochta ábhartha chun an comhar idir a n-údaráis rialála a neartú chomh maith le malartú faisnéise maidir le cleachtais rialála a leagtar amach sa Chaibidil seo.

AIRTEAGAL 29.12

Pointí teagmhála

Ainmneoidh gach Páirtí pointe teagmhála chun malartú faisnéise a éascú idir na Páirtithe, laistigh de 1 mhí amháin tar éis don Chomhaontú seo teacht i bhfeidhm.

AIRTEAGAL 29.13

Gan réiteach díospóide a chur i bhfeidhm

Níl feidhm ag Caibidil 31 maidir leis an gCaibidil seo.

CAIBIDIL 30

FIONTAIR BHEAGA AGUS MHEÁNMHÉIDE

AIRTEAGAL 30.1

Cuspóirí

Aithníonn na Páirtithe an tábhacht a bhaineann le fiontair bheaga agus mheánmhéide ('FBManna') ina gcaidrimh thrádála agus infheistíochta iltaobhacha agus dearbhaíonn siad a ngealltanais chun cumas FBManna tairbhiú den Chomhaontú seo a fheabhsú.

AIRTEAGAL 30.2

Comhroinnt faisnéise

1. Déanfaidh gach Páirtí suíomh gréasáin a bhunú nó a choinneáil ar bun, ar suíomh gréasáin é a bhaineann go sonach le FBManna agus a mbeidh rochtain ag an bpobal air agus ar a mbeidh faisnéis maidir leis an gComhaontú seo, lena n-áirítear:

(a) achoimre ar an gComhaontú seo; agus

(b) faisnéis arna ceapadh do FB Manna lena gcuimsítear:

- (i) tuairisc ar na forálacha sa Chomhaontú seo a mheasann gach Páirtí a bheith ábhartha maidir le fiontair bheaga agus mheánmhéide an dá Pháirtí; agus
- (ii) aon fhaisnéis bhreise a mheasfaidh an Páirtí a bheadh úsáideach d'fhiontair bheaga agus mheánmhéide ar spéis leo tairbhe a bhaint as an gComhaontú seo.

2. Cuirfidh gach Páirtí nasc idirlín chuig an méid seo a leanas ar an suíomh gréasáin dá bhforáiltear i mír 1:

- (a) téacs an Chomhaontaithe seo, lena n-áirítear Iarscríbhinní agus Foscríbhinní, go háirithe sceidil taraifí, agus rialacha tionscnaimh táirgeshonracha;
- (b) suíomh gréasáin coibhéiseach an Pháirtí eile; agus
- (c) suíomhanna gréasáin a údarás féin a mheasann an Páirtí a chuirfeadh faisnéis úsáideach ar fáil do dhaoine ar spéis leo trádáil agus gnó a dhéanamh sa Pháirtí sin.

3. Cuirfidh gach Páirtí nasc idirlín chuig suíomhanna gréasáin a údarás féin ina bhfuil faisnéis a bhaineann leis an méid seo a leanas ar an suíomh gréasáin dá bhforáiltear i mír 1:

- (a) rialacháin chustaim agus nósanna imeachta maidir le hallmhairiú, onnmhairiú agus idirthuras chomh maith le foirmeacha, doiciméid agus faisnéis ábhartha eile a cheanglaítear;

- (b) rialacháin agus nósanna imeachta maidir le cearta maoine intleachtúla, lena n- áirítear tásca geografacha;
- (c) rialacháin theicniúla lena n- áirítear, i gcás inar gá, nósanna imeachta éigeantacha um measúnú comhréireachta agus naisc chuig liostaí de chomhlachtaí um measúnú comhréireachta, i gcásanna ina bhfuil measúnú comhréireachta le tríú páirtí éigeantach, dá bhforáiltear i gCaibidil 9;
- (d) bearta sláintíochta agus fiteashláintíochta a bhaineann le hallmhairiú agus onnmhairiú dá bhforáiltear i gCaibidil 6;
- (e) rialacha maidir le soláthar poiblí, bunachar sonraí ina bhfuil fógraí i ndáil le soláthar poiblí agus forálacha ábhartha eile de Chaibidil 21;
- (f) nósanna imeachta chun cuideachta a chlárú; agus
- (g) faisnéis eile a mheasfaidh an Páirtí a d'fhéadfadh a bheith ina cúnamh do FBManna.

4. Cuirfidh gach Páirtí nasc idirlín chuig bunachar sonraí is féidir a chuardach go leictreonach de réir cód Córais Chomhchuibhithe agus ina bhfuil an fhaisnéis seo a leanas maidir le rochtain ar a mhargadh ar an suíomh gréasáin dá bhforáiltear i mír 1:

- (a) rátaí dleachtanna custaim agus cuótaí custaim, lena n- áirítear an náisiún bairrfhabhair, rátaí a bhaineann le tíortha nach náisiúin bhairrfhabhair iad agus le rátaí fabhracha agus cuótaí rátaí taraife;

- (b) dleachtanna máil;
- (c) cánacha (amhail cáin bhreisluacha);
- (d) táillí custaim nó táillí eile, lena n- áirítear táillí táirgeshonracha;
- (e) rialacha tionscnaimh dá bhforáiltear i gCaibidil 3;
- (f) aisíocaíocht dleachta, iarchur, nó cineálacha eile faoisimh lena ndéantar dleachtanna custaim a laghdú, a aisíoc nó a tharscaoileadh;
- (g) na critéir a úsáidtear chun luach custaim an earra a chinneadh;
- (h) bearta taraife eile;
- (i) faisnéis is gá le haghaidh nósanna imeachta allmhairiúcháin; agus
- (j) faisnéis a bhaineann le rialacháin nó bearta neamhtharaife.

5. Déanfaidh gach Páirtí go tráthrialta, nó nuair a iarrann an Páirtí eile air é, an fhaisnéis agus na naisc dá dtagraítear i míreanna 1 go 4 atá á gcoinneáil aige ar a shuíomh gréasáin a thabhairt cothrom le dáta chun a áirithiú go mbeidh siad cothrom le dáta agus cruinn.

6. Áiritheoidh gach Páirtí go gcuirtear an fhaisnéis dá dtagraítear san Airteagal seo i láthair ar bhealach leordhóthanach chun gur féidir le FBManna í a úsáid. Féachfaidh gach Páirtí leis an bhfaisnéis sin a chur ar fáil i mBéarla.

7. Ní ghearrfaidh Páirtí aon táille maidir le rochtain ar an bhfaisnéis a sholáthraítear le haghaidh aon duine de Pháirtí de bhun mhíreanna 1 go 4.

AIRTEAGAL 30.3

Pointí teagmhála FBManna

1. Cuirfidh gach Páirtí a phointe teagmhála, a dhéanfaidh na feidhmeanna a liostaítear san Airteagal seo, in iúl don Pháirtí eile. Tabharfaidh Páirtí fógra don Pháirtí eile go pras maidir le haon athrú ar shonraí na bpointí teagmhála sin.

2. Déanfaidh pointí teagmhála FBManna na nithe seo a leanas:

- (a) a áirithiú go ndéanfar riachtanais FBManna a chur san áireamh i gcur chun feidhme an Chomhaontaithe seo ionas go bhféadfaidh FBManna an dá Pháirtí leas a bhaint as deiseanna nua faoin gComhaontú seo;
- (b) a áirithiú go mbeidh an fhaisnéis dá dtagraítear in Airteagal 30.2 cothrom le dáta agus ábhartha do FBManna; féadfaidh ceachtar Páirtí, trí phointe teagmhála na FBManna, faisnéis bhreise a mholadh a fhéadfaidh an Páirtí eile a chur san áireamh leis an bhfaisnéis atá le soláthar i gcomhréir le hAirteagal 30.2;

- (c) scrúdú a dhéanamh ar aon ábhar atá ábhartha maidir le fiontair bheaga agus mheánmhéide i ndáil leis an gComhaontú seo a chur chun feidhme, lena n-áirítear an méid seo a leanas:
- (i) faisnéis a mhalartú chun cabhrú leis an gCoiste um Thrádáil lena chúraimí chun faireachán a dhéanamh ar na gnéithe sin den Chomhaontú seo a bhaineann le FBManna agus iad a chur chun feidhme;
 - (ii) cúnamh a thabhairt d'Fhochoistí agus do phointí teagmhála eile a bhunaítear leis an gComhaontú seo, agus ábhair atá ábhartha do FBManna á mbreithniú;
- (d) tuairisc a thabhairt go tréimhsiúil ar a ngníomhaíochtaí, i gcomhpháirt nó ar leithligh, don Choiste um Thrádáil lena mbreithniú; agus
- (e) breithniú a dhéanamh ar aon ní eile a thiocfaidh chun cinn faoin gComhaontú seo a bhaineann le FBManna de réir mar a chomhaontóidh na Páirtithe.
3. Tiocfaidh pointí teagmhála FBManna le chéile de réir mar is gá agus déanfaidh siad a gcuid oibre trí na cainéil chumarsáide a chomhaontóidh na Páirtithe, ar a bhféadfaí ríomhphost, fis-chomhdháil nó modhanna eile a áireamh.
4. Féadfaidh pointí teagmhála FBManna féachaint le dul i gcomhar le saineolaithe agus eagraíochtaí seachtracha, de réir mar is iomchuí, agus a ngníomhaíochtaí á ndéanamh acu.

AIRTEAGAL 30.4

Gan réiteach díospóide a chur i bhfeidhm

Níl feidhm ag Caibidil 31 maidir leis an gCaibidil seo.

CAIBIDIL 31

RÉITEACH DÍOSPÓIDÍ

ROINN A

CUSPÓIR AGUS RAON FEIDHME

AIRTEAGAL 31.1

Cuspóir

Is é is cuspóir don Chaibidil seo sásra éifeachtach agus éifeachtúil a bhunú chun aon díospóid idir na Páirtithe maidir le léirmhíniú agus cur i bhfeidhm an Chomhaontaithe seo a sheachaint agus a réiteach d'fhonn teacht ar réiteach comhaontaithe ar bhonn frithpháirteach.

AIRTEAGAL 31.2

Raon feidhme

Tá feidhm ag an gCaibidil seo maidir le haon díospóid idir na Páirtithe i ndáil le léirmhíniú agus cur i bhfeidhm fhorálacha an Chomhaontaithe seo ('forálacha faoi chumhdach'), mura bhforáiltear a mhalairt sa Chomhaontú seo.

AIRTEAGAL 31.3

Sainmhínithe

Chun críocha na Caibidle seo agus Iarscríbhinní 31-A agus 31-B:

- (a) ciallaíonn 'an Páirtí is gearánach' an Páirtí a iarrfaidh painéal a bhunú de bhun Airteagal 31.5; agus
- (b) ciallaíonn 'idirghabhálaí' duine aonair a roghnaíodh mar idirghabhálaí i gcomhréir le hAirteagal 38.27;
- (c) ciallaíonn 'painéal' painéal arna bhunú de bhun Airteagal 38.6;
- (d) ciallaíonn 'painéalaí' comhalta de phainéal; agus
- (e) ciallaíonn 'an Páirtí a ndearnadh gearán ina aghaidh' an Páirtí a liomhnaítear ina leith go bhfuil an fhoráil faoi chumhdach á sárú aige.

ROINN B

COMHAIRLIÚCHÁIN

AIRTEAGAL 31.4

Comhairliúcháin

1. Féachfaidh na Páirtithe le haon díospóid dá dtagraítear in Airteagal 31.2 a réiteach trí dhul i mbun comhairliúcháin de mheon macánta d'fhonn teacht ar réiteach arna chomhaontú go frithpháirteach.
2. Lorgóidh Páirtí comhairliúcháin trí iarraidh i scríbhinn arna soláthar don Pháirtí eile lena sainaithnítear an beart i gceist agus na forálacha faoi chumhdach a mheasann sé is infheidhme.
3. An Páirtí a ndéantar an iarraidh ar chomhairliúcháin chuige, féadfaidh sé an iarraidh a fhreagairt go pras, ach tráth nach déanaí ná 10 lá tar éis dháta na hiarrata ar chomhairliúcháin. Reáchtálfar comhairliúcháin laistigh de 30 lá tar éis dháta seachadta na hiarrata ar chomhairliúcháin agus déanfar iad, mura gcomhaontóidh na Páirtithe a mhalairt, i gcríoch an Pháirtí a ndéantar an iarraidh chuige. Measfar na comhairliúcháin a bheith tugtha chun críche 46 lá ón dáta a sheachadfar an iarraidh ar chomhairliúcháin, mura gcomhaontóidh na Páirtithe leanúint ar aghaidh leis na comhairliúcháin.

4. Comhairliúcháin maidir le hábhair phráinne, lena n-áirítear iad sin maidir le hearraí meatacha nó earraí nó seirbhísí séasúracha, déanfar iad laistigh de 15 lá tar éis dháta seachadta na hiarrata ar chomhairliúcháin. Measfar na comhairliúcháin a bheith tugtha chun críche 23 lá ón dáta a sheachadfar an iarraidh ar chomhairliúcháin, mura gcomhaontóidh na Páirtithe leanúint ar aghaidh leis na comhairliúcháin.
5. Le linn comhairliúchán, soláthróidh gach Páirtí faisnéis fhíorasach leordhóthanach chun go bhféadfar scrúdú iomlán a dhéanamh ar an mbealach lena bhféadfadh an beart i gceist difear a dhéanamh do chur i bhfeidhm an Chomhaontaithe seo. Féachfaidh gach Páirtí le rannpháirtíocht phearsanra a údarás rialtais inniúil, ag a bhfuil saineolas san ábhar is ábhar do na comhairliúcháin, a áirithiú.
6. Is faoi rún a bheidh comhairliúcháin agus, go háirithe, an fhaisnéis uile a ainmneofar mar fhaisnéis rúnda agus seasaimh arna nglacadh ag Páirtí le linn comhairliúchán, agus beidh siad gan dochar do chearta ceachtar Páirtí in aon imeacht eile.
7. Mura bhfreagraíonn an Páirtí, a ndéantar an iarraidh ar chomhairliúcháin chuige, an iarraidh laistigh de 10 lá ón dáta a sheachadfar í, nó mura réachtáiltear na comhairliúcháin laistigh de na tráthchláir a leagtar síos i mír 3 nó 4 faoi seach, nó má chomhaontaíonn na Páirtithe gan na comhairliúcháin a dhéanamh, nó má thugtar na comhairliúcháin i gcrích gan aon réiteach arna chomhaontú go frithpháirteach, féadfaidh an Páirtí a d'iarr na comhairliúcháin dul ar iontaoibh Airteagal 31.5.

ROINN C

NÓSANNA IMEACHTA AN PHAINÉIL

AIRTEAGAL 31.5

Nósanna imeachta a thionscnamh

1. Mura dtagann na Páirtithe ar réiteach an ábhair le comhairliúcháin, dá bhforáiltear in Airteagal 31.4, féadfaidh an Páirtí a d'iarr na comhairliúcháin iarraidh a dhéanamh go mbunófaí painéal.
2. Is trí bhíthin iarraidh i scríbhinn chuig an bPáirtí eile a dhéanfar an iarraidh chun painéal a bhunú. Déanfaidh an Páirtí is gearánach an beart atá i gceist a shainaithint ina iarraidh, sonródh sé na forálacha faoi chumhdach a mheasann sé a bheith infheidhme, agus míneoidh sé conas atá an beart sin ina shárú ar na forálacha faoi chumhdach ar bhealach atá leordhóthanach chun bunús dlí an ghearáin a chur i láthair go soiléir.

AIRTEAGAL 31.6

Painéal a bhunú

1. Triúr painéalaithe a bheidh sa phainéil.
2. Laistigh de 14 lá tar éis an dáta a sheachadtar an iarraidh ar bhunú painéil chuig an bPáirtí a ndearnadh gearán ina aghaidh, rachaidh na Páirtithe i gcomhairle le chéile d'fhonn teacht ar chomhaontú maidir le comhdhéanamh an phainéil.
3. Mura dtiocfaidh na Páirtithe ar chomhaontú maidir le comhdhéanamh an phainéil laistigh den tréimhse ama dá bhforáiltear i mír 2, ceapfaidh gach Páirtí painéalaí ó fholiosta an Pháirtí sin a bhunaítear faoi Airteagal 31.8(1) laistigh de 10 lá tar éis dháta éaga na tréimhse ama dá bhforáiltear i mír 2. Mura gceapfaidh an Páirtí a ndearnadh gearán ina aghaidh painéalaí óna fholiosta laistigh den tréimhse ama sin, roghnóidh comhchathaoirleach Choiste um Thrádáil an Pháirtí is gearánach an painéalaí trí chrannchur, laistigh de 5 lá tar éis dháta éaga na tréimhse ama sin, ó fholiosta an Pháirtí sin. Féadfaidh comh-chathaoirleach Choiste um Thrádáil an Pháirtí is gearánach an roghnú sin a tharmligean trí chrannchur an phainéalaí.

4. Mura dtiocfaidh na Páirtithe ar chomhaontú maidir le cathaoirleach an phainéil laistigh den tréimhse ama dá bhforáiltear i mír 2, déanfaidh comhchathaoirleach Choiste um Thrádáil an Pháirtí is gearánach cathaoirleach an phainéil a roghnú trí chrannchur, laistigh de 10 lá tar éis dháta éaga na tréimhse ama sin, ó fho-liosta na gcathaoirleach a bhunaítear faoi fhomhír (c) d'Airteagal 31.8(1). Féadfaidh comhchathaoirleach an Choiste um Thrádáil ón bPáirtí gearánach an roghnú sin a tharmligean trí chrannchur chathaoirleach an phainéil.
5. Measfar an painéal a bheith bunaithe 15 lá tar éis an dáta ar a gcuirfidh an triúr painéalaithe roghnaithe glacadh a gceapachán in iúl do na Páirtithe i gcomhréir le hIarscríbhinn 31- A, mura gcomhaontóidh na Páirtithe a mhalairt. Cuirfidh gach Páirtí dáta bunaithe an phainéil ar fáil go poiblí go pras.
6. Mura mbeidh aon cheann de na liostaí dá bhforáiltear in Airteagal 31.8 bunaithe nó mura mbeidh dóthain ainmneacha orthu tráth a dhéantar iarraidh de bhun mhír 3 nó 4 den Airteagal seo, déanfar na painéalaithe a roghnú trí chrannchur as ainmneacha na ndaoine aonair a mhol Páirtí amháin nó an dá Pháirtí go foirmiúil, i gcomhréir le hIarscríbhinn 31- A.

AIRTEAGAL 31.7

Rogha fóraim

1. Má thagann díospóid chun cinn maidir le beart ar leith de shárú líomhainte ar oibleagáid faoin gComhaontú seo agus oibleagáid atá coibhéiseach go substaintiúil léi faoi chomhaontú idirnáisiúnta eile ar páirtí ann an dá Pháirtí, lena n-áirítear Comhaontú EDT, roghnóidh an Páirtí a lorgaíonn sásamh an fóram chun an díospóid a réiteach ann.
2. A luaithe a bheidh an fóram roghnaithe ag Páirtí agus a bheidh nósanna imeachta um réiteach díospóidí tionscanta aige faoin Roinn seo nó faoi chomhaontú idirnáisiúnta eile i ndáil leis an mbeart faoi leith dá dtagraítear i mír 1, ní thionscnóidh an Páirtí sin nósanna imeachta um réiteach díospóidí faoin gcomhaontú idirnáisiúnta eile sin nó faoin Roinn seo, faoi seach, mura mainneoidh an fóram a roghnaítear ar dtús teacht ar thorthaí ar chúiseanna nós imeachta nó dlínsiúla.
3. Chun críocha an Airteagail seo:
 - (a) meastar go mbeidh nósanna imeachta um réiteach díospóidí faoin Roinn seo tionscanta le hiarraidh ó Pháirtí go mbunófar painéal de bhun Airteagal 31.5;
 - (b) measfar nósanna imeachta um réiteach díospóide faoi Chomhaontú EDT a bheith tionscanta le hiarraidh ó Pháirtí chun painéal a bhunú de bhun Airteagal 6 den Chomhthuiscint maidir le Rialacha agus Nósanna Imeachta a Rialaíonn Réiteach Díospóidí, atá in Iarscríbhinn 2 a ghabhann le Comhaontú EDT; agus

- (c) measfar nósanna imeachta um réiteach díospóidí faoi aon chomhaontú eile a bheith tionscanta de réir fhorálacha ábhartha an chomhaontaithe sin.

4. Gan dochar do mhír 2, ní chuirfidh aon ní sa Chomhaontú seo bac ar Pháirtí oibleagáidí a chur ar fionraí, oibleagáidí atá údaraithe ag Comhlacht um Réiteach Díospóide na hEagraíochta Domhanda Trádála nó atá údaraithe faoi na nósanna imeachta um réiteach díospóidí atá ag comhaontú idirnáisiúnta eile a bhfuil na Páirtithe ina bpáirtithe ann. Ní dhéanfar Comhaontú EDT ná aon chomhaontú idirnáisiúnta eile idir na Páirtithe a agairt chun bac a chur ar Pháirtí oibleagáidí de bhun na Roinne seo a chur ar fionraí.

AIRTEAGAL 31.8

Liostaí painéalaithe

1. Déanfaidh an Coiste um Thrádáil, tráth nach déanaí ná 1 bhliain amháin tar éis dháta theacht i bhfeidhm an Chomhaontaithe seo, liosta de 15 dhuine aonair ar a laghad a bhunú, ar daoine aonair iad atá toilteanach agus in ann feidhmiú mar phainéalaithe. Beidh trí fholiosta sa liosta:

- (a) foliosta amháin de dhaoine aonair a bhunófar ar bhonn moltaí ón Aontas Eorpach;
- (b) foliosta amháin de dhaoine aonair a bhunófar ar bhonn moltaí ón tSile; agus
- (c) foliosta amháin de dhaoine aonair nach náisiúnaigh de cheachtar Páirtí iad agus a fheidhmeoidh mar chathaoirleach ar an bpainéal.

2. Áireofar cúigear ar a laghad ar gach foliosta. Áiritheoidh an Coiste um Thrádáil go mbeidh an líon sin daoine ar a laghad ar an liosta i gcónaí.

3. Féadfaidh an Coiste um Thrádáil liostaí breise de dhaoine aonair ar a bhfuil saineolas in earnálacha sonracha a chumhdaítear leis an gComhaontú seo a bhunú. Má thagann na Páirtithe ar chomhaontú maidir leis sin, úsáidfear na liostaí breise sin chun an painéal a chur le chéile i gcomhréir leis an nós imeachta a leagtar amach in Airteagal 31.6.

AIRTEAGAL 31.9

Ceanglais le haghaidh painéalaithe

1. Is fíor an méid seo a leanas maidir le gach painéalai:
 - (a) beidh saineolas léirithe aige ar an dlí, ar thrádáil idirnáisiúnta agus ar ábhair eile a chumhdaítear leis an gComhaontú seo;
 - (b) beidh sé neamhspleách ar gach Páirtí agus ní bheidh sé cleamhnaithe le ceachtar Páirtí ná ní ghlacfaidh sé le treoracha uathu;
 - (c) go bhfeidhmeoidh siad ina gcáil phearsanta, agus nach nglacfaidh siad le treoracha ó aon eagraíocht ná aon rialtas maidir le hábhair a bhaineann leis an díospóid; agus
 - (d) comhlíonfaidh siad Iarscríbhinn 31- B.

2. Beidh taithí ag an gcathaoirleach ar nósanna imeachta um réiteach díospóidí, anuas ar chomhlíonadh na gceanglas a leagtar amach i mír 1.
3. I bhfianaise ábhar díospóide ar leith, féadfaidh na Páirtithe a chomhaontú go maolófar ar na ceanglais a liostaítear i bpointe (a) de mhír 1.

AIRTEAGAL 31.10

Feidhmeanna an phainéil

Maidir leis an bpainéal:

- (a) déanfaidh sé measúnú oibiachtúil ar an ábhar atá os a chomhair, lena n- áirítear measúnú oibiachtúil ar fhíorais an cháis agus infheidhmeacht na bhforálacha faoi chumhdach agus comhréireacht leis na forálacha sin;
- (b) is é a leagfaidh sé amach ina chinntí agus ina thuarascálacha torthaí na bhfíoras, infheidhmeacht na bhforálacha faoi chumhdach agus an bhunréasúnaíocht atá taobh thiar d'aon toradh agus conclúid a dhéanann sé; agus
- (c) ba cheart dó dul i gcomhairle go rialta leis na Páirtithe agus deiseanna leordhóthanacha a sholáthar chun réiteach comhaontaithe ar bhonn frithpháirteach a fhorbairt.

AIRTEAGAL 31.11

Téarmaí tagartha

1. Mura gcomhaontóidh na Páirtithe a mhalairt laistigh de 5 lá tar éis dháta bunaíochta an phainéil, is é a bheidh i dtéarmaí tagartha an phainéil:

‘scrúdú a dhéanamh, i bhfianaise fhorálacha ábhartha an Chomhaontaithe Eatramhaigh um Thrádáil idir an tAontas Eorpach, de pháirt amháin, agus Poblacht na Sile, den pháirt eile, arna lua ag na Páirtithe, ar an ábhar dá dtagraítear san iarraidh ar bhunú an phainéil, torthaí a dhéanamh ar chomhlíontacht an bhirt i gceist le forálacha faoi chumhdach an Chomhaontaithe sin agus tuarascáil a sheachadadh i gcomhréir le hAirteagal 31.13 den Chomhaontú sin’.

2. Má chomhaontaíonn na Páirtithe téarmaí tagartha eile seachas na cinn a leagtar amach i mír 1, tabharfaidh siad fógra don phainéal faoi na téarmaí tagartha comhaontaithe laistigh den tréimhse ama a leagtar amach i mír 1.

AIRTEAGAL 31.12

Cinneadh maidir le práinne

1. Má iarrann Páirtí sin, cinnfidh an painéal, laistigh de 10 lá tar éis a bhunaíochta, cé acu a bhaineann nó nach mbaineann an cás le hábhar práinne.

2. I gcásanna práinne, na tréimhsí is infheidhme a leagtar amach sa Roinn seo, mairfidh siad leathfhad na tréimhse a leagtar amach inti, ach amháin na tréimhsí dá dtagraítear in Airteagail 31.6 agus 31.11.

AIRTEAGAL 31.13

Tuarascáil eatramhach agus tuarascáil chríochnaitheach

1. Déanfaidh an painéal tuarascáil eatramhach a sholáthar do na Páirtithe laistigh de 90 lá tar éis dháta bunaíochta an phainéil. I gcás ina measfaidh an painéal nach féidir an sprioc- am sin a chomhlíonadh, tabharfaidh cathaoirleach an phainéil fógra i scríbhinn do na Páirtithe, ina luafar na cúiseanna leis an moill agus an dáta a bheartaíonn an painéal a thuarascáil eatramhach a sholáthar. Ní dhéanfaidh an painéal, in imthosca ar bith, a thuarascáil eatramhach a sholáthar tráth is déanaí ná 120 lá tar éis dháta bunaíochta an phainéil.
2. Féadfaidh gach Páirtí iarraidh i scríbhinn a sheachadadh ar an bpainéal chun athbhreithniú a dhéanamh ar ghnéithe beachta den tuarascáil eatramhach laistigh de 10 lá tar éis dháta a soláthair. Féadfaidh Páirtí barúil a thabhairt ar iarraidh an Pháirtí eile laistigh de 6 lá tar éis dháta seachadta na hiarrata sin.
3. Mura seachadfar aon iarraidh de bhun mhír 2, tuarascáil chríochnaitheach a bheidh sa tuarascáil eatramhach.

4. Déanfaidh an painéal a thuarascáil chríochnaitheach a sholáthar do na Páirtithe laistigh de 120 lá tar éis dháta bunaíochta an phainéil. I gcás ina measfaidh an painéal nach féidir an sprioc- am sin a chomhlíonadh, tabharfaidh cathaoirleach an phainéil fógra i scríbhinn do na Páirtithe, ina luafar na cúiseanna leis an moill agus an dáta a bheartaíonn an painéal a thuarascáil chríochnaitheach a sholáthar. Ní dhéanfaidh an painéal, in imthosca ar bith, a thuarascáil chríochnaitheach a sholáthar tráth is déanaí ná 150 lá tar éis dháta bunaíochta an phainéil.

5. Áireofar sa tuarascáil chríochnaitheach plé ar aon iarraidh a fuarthas i scríbhinn ó na Páirtithe maidir leis an tuarascáil eatramhach agus tabharfar aghaidh go soiléir ar thuairimí na bPáirtithe. Leagfaidh an painéal amach an méid seo a leanas sa tuarascáil eatramhach agus sa tuarascáil chríochnaitheach:

- (a) roinn thuairisciúil ina mbeidh achoimre ar argóintí na bPáirtithe agus na barúlacha dá dtagraítear i mír 2;
 - (b) a thorthaí maidir le fíorais an cháis agus maidir le hinfheidhmeacht na bhforálacha ábhartha faoi chumhdach;
 - (c) a thorthaí maidir le cé acu atá nó nach bhfuil an beart i gceist i gcomhréir leis na forálacha ábhartha faoi chumhdach; agus
 - (d) cúiseanna na dtorthaí dá dtagraítear i bhfomhíreanna (b) agus (c).
6. Beidh an tuarascáil chríochnaitheach críochnaitheach agus ina ceangal ar na Páirtithe.

AIRTEAGAL 31.14

Bearta comhlíontachta

1. Déanfaidh an Páirtí a ndéantar gearán ina aghaidh aon bheart is gá chun an tuarascáil chríochnaitheach a chomhlíonadh go pras chun é féin a thabhairt i gcomhréir leis na forálacha faoi chumhdach.
2. Déanfaidh an Páirtí a ndearnadh gearán ina aghaidh, tráth nach déanaí ná 30 lá tar éis dháta seachadta na tuarascála críochnaithí, fógra a thabhairt don Pháirtí is gearánach faoi aon bheart atá déanta aige, nó a bheartaíonn sé a dhéanamh, chun an tuarascáil chríochnaitheach a chomhlíonadh.

AIRTEAGAL 31.15

Tréimhse réasúnta ama

1. Mura mbeidh an chomhlíontacht láithreach indéanta, tabharfaidh an Páirtí a ndéantar gearán ina aghaidh, tráth nach déanaí ná 30 lá tar éis dháta seachadta na tuarascála críochnaithí, fógra don Pháirtí is gearánach faoi fhad na tréimhse réasúnta ama a cheanglóidh sé le haghaidh comhlíontachta. Féachfaidh na Páirtithe le teacht ar chomhaontú maidir le fad na tréimhse réasúnta chun an tuarascáil chríochnaitheach a chomhlíonadh.

2. Mura dtiocfaidh na Páirtithe ar chomhaontú maidir le fad na tréimhse réasúnta ama, féadfaidh an Páirtí is gearánach, tráth nach túisce ná 20 lá tar éis dháta seachadta an fhógra dá dtagraítear i mír 1, a iarraidh, i scríbhinn, go gcinntídh an painéal bunaidh fad na tréimhse réasúnta ama. Soláthróidh an painéal a chinneadh do na Páirtithe laistigh de 20 lá tar éis dháta seachadta na hiarrata.
3. Tabharfaidh an Páirtí a ndearnadh gearán ina aghaidh fógra chuig an bPáirtí is gearánach maidir leis an dul chun cinn atá déanta aige i ndáil leis an tuarascáil chríochnaitheach a chomhlíonadh 1 mhí amháin ar a laghad roimh dhul in éag na tréimhse réasúnta ama.
4. Féadfaidh na Páirtithe teacht ar chomhaontú chun síneadh a chur leis an tréimhse réasúnta ama.

AIRTEAGAL 31.16

Athbhreithniú ar chomhlíontacht

1. Déanfaidh an Páirtí a ndearnadh gearán ina aghaidh, tráth nach déanaí ná dáta dhul in éag na tréimhse réasúnta ama dá dtagraítear in Airteagal 31.15, fógra a thabhairt don Pháirtí is gearánach faoi aon bheart atá déanta aige chun an tuarascáil chríochnaitheach a chomhlíonadh.

2. I gcás ina n-easaontóidh na Páirtithe gur ann do bheart maidir le comhlíonadh, nó go bhfuil aon bheart maidir le comhlíonadh atá ann comhsheasmhach leis na forálacha cumhdaithe, féadfaidh an Páirtí a dhéanfaidh gearán iarraidh i scríbhinn a sheachadadh, i scríbhinn, chuig an bpainéal bunaidh chun go ndéanfar cinneadh faoin ábhar. Leis an iarraidh sainaithneofar aon bheart i gceist agus míneofar inti conas atá an beart sin ina shárú ar na forálacha faoi chumhdach ar bhealach is leordhóthanach chun an bunús dlí leis an ngearán a chur i láthair go soiléir. Déanfaidh an painéal a chinneadh a sholáthar do na Páirtithe laistigh de 46 lá tar éis dháta seachadta na hiarrata.

AIRTEAGAL 31.17

Leigheasanna sealadacha

1. Arna iarraidh sin don Pháirtí is gearánach, agus tar éis comhairliúchán leis an bPáirtí is gearánach, déanfaidh an Páirtí a ndearnadh gearán ina aghaidh tairiscint ar chúiteamh sealadach a chur i láthair más rud é:
 - (a) go dtabharfaidh an Páirtí a ndéantar gearán ina aghaidh fógra don Pháirtí gearánach nach féidir an tuarascáil chríochnaitheach a chomhlíonadh;
 - (b) nach ndéanfaidh an Páirtí a ndearnadh gearán ina aghaidh fógra a thabhairt faoi aon bheart atá déanta aige, nó a bheartaíonn sé a dhéanamh maidir le comhlíonadh, laistigh den tréimhse ama dá dtagraítear in Airteagal 31.14 nó faoi aon bheart atá déanta aige maidir le comhlíonadh roimh dháta éaga na tréimhse réasúnta ama dá dtagraítear in Airteagal 31.15;
 - (c) go bhfionnfaidh an painéal nach ndearnadh aon bheart maidir le comhlíonadh, i gcomhréir le hAirteagal 31.16; nó

(d) go bhfionnfaidh an painéal go bhfuil an beart maidir le comhlíonadh atá déanta ar neamhréir leis na forálacha faoi chumhdach, i gcomhréir le hAirteagal 31.16.

2. In aon cheann de na cásanna dá dtagraítear i bhfomhír (a), (b), (c) nó (d) de mhír 1, féadfaidh an Páirtí is gearánach fógra a thabhairt don Pháirtí a ndearnadh gearán ina aghaidh á rá go mbeartaíonn sé a oibleagáidí a leagtar amach sna forálacha faoi chumhdach a chur ar fionraí:

(a) i gcás ina gcinneann an Páirtí is gearánach gan iarraidh a dhéanamh de bhun mhír 1; nó

(b) i gcás ina mbeidh iarraidh déanta ag an bPáirtí is gearánach de bhun mhír 1 agus nach dtiocfaidh na Páirtithe ar chomhaontú maidir le cúiteamh sealadach laistigh de 20 lá tar éis dháta éaga na tréimhse réasúnta dá dtagraítear in Airteagal 31.15 nó cinneadh an phainéil a sholáthar de bhun Airteagal 31.16.

3. Féadfaidh an Páirtí is gearánach na hoibleagáidí a chur ar fionraí 10 lá tar éis dháta seachadta an fhógra dá dtagraítear i mír 2, mura ndéanfaidh an Páirtí a ndéantar gearán ina aghaidh iarraidh de bhun mhír 6.

4. Ní rachaidh leibhéal fionraíochta na n- oibleagáidí thar an leibhéal atá coibhéiseach leis an neamhniú nó an lagú arb é an sárú is cúis leis. Sonrófar san fhógra dá dtagraítear i mír 2 an leibhéal atá beartaithe maidir le hoibleagáidí a chur ar fionraí.

5. Agus é ag breithniú cé na n- oibleagáidí a bheidh le cur ar fionraí, ba cheart don Pháirtí is gearánach féachaint leis na hoibleagáidí atá san earnáil chéanna nó sna hearnálacha céanna leis na cinn siúd a ndéanann an beart, a bhfuil sé suite ag an bpainéal go bhfuil sé ar neamhréir leis na forálacha faoi chumhdach, difear di nó dóibh a chur ar fionraí ar dtús. Féadfaidh fionraí oibleagáidí a chur i bhfeidhm maidir le hearnáil nó earnálacha eile a chumhdaítear leis an gComhaontú seo seachas an earnáil nó na hearnálacha ina bhfuair an painéal neamhniú nó lagú, go háirithe i gcás ina bhfuil an Páirtí is gearánach den tuairim go bhfuil an fhionraí sin san earnáil eile indéanta nó éifeachtach chun comhlíontacht a spreagadh.

6. Má mheasann an Páirtí a ndearnadh gearán ina aghaidh go sáraíonn leibhéal fionraíochta beartaithe na n- oibleagáidí faoina dtugtar fógra an leibhéil atá coibhéiseach leis an neamhniú nó leis an lagú arb é an sárú is cúis leis, féadfaidh sé iarraidh i scríbhinn a sholáthar don phainéal bunaidh roimh dhul in éag na tréimhse ama a leagtar amach i mír 3 chun cinneadh a dhéanamh maidir leis an ábhar. Déanfaidh an painéal a chinneadh maidir leis an leibhéal a chuirfear oibleagáidí ar fionraí a sheachadadh chuig na Páirtithe laistigh de 30 lá tar éis dháta na hiarrata. Ní chuirfidh an Páirtí gearánach aon oibleagáid ar fionraí go dtí go mbeidh a chinneadh soláthartha ag an bpainéal. Beidh fionraí na n- oibleagáidí i gcomhréir leis an gcinneadh sin.

7. Beidh fionraí na n- oibleagáidí, nó an cúiteamh dá dtagraítear san Airteagal seo sealadach agus ní chuirfear i bhfeidhm iad tar éis do na nithe seo a leanas tarlú:

- (a) do na Páirtithe teacht ar réiteach comhaontaithe ar bhonn frithpháirteach de bhun Airteagal 31.32;
- (b) chomhaontaigh na Páirtithe go bhfuil an Páirtí a ndéantar gearán ina aghaidh arna thabhairt i gcomhlíontacht leis na forálacha faoi chumhdach de dhroim an bhirt comhlíontachta; nó

- (c) tar éis d'aon bheart a bheith tarraingthe siar nó leasaithe, ar beart é a rinneadh chun an tuarascáil chríochnaitheach a chomhlíonadh agus d'fhionn an painéal a bheith ar neamhréir leis na forálacha faoi chumhdach, ionas go dtabharfar an Páirtí a ndéantar gearán ina aghaidh i gcomhréir leis na forálacha sin.

AIRTEAGAL 31.18

Athbhreithniú ar aon bheart a dhéanfar chun comhlíonadh a dhéanamh tar éis leigheasanna sealadacha

1. Tabharfaidh an Páirtí a ndéantar gearán ina aghaidh fógra don Pháirtí is gearánach faoi aon bheart a rinne sé chun comhlíonadh a dhéanamh tar éis oibleagáidí a bheith curtha ar fionraí nó tar éis cúiteamh sealadach a chur i bhfeidhm, de réir mar a bheidh. Cé is moite de chásanna dá dtagraítear i mír 2, déanfaidh an Páirtí is gearánach fionraí na n- oibleagáidí a fhoirceannadh laistigh de 30 lá tar éis dháta seachadta an fhógra sin. I gcásanna ina mbeidh cúiteamh curtha i bhfeidhm, agus cé is moite de chásanna dá dtagraítear i mír 2, féadfaidh an Páirtí a ndéantar gearán ina aghaidh cur i bhfeidhm an chúitimh sin a fhoirceannadh laistigh de 30 lá tar éis dháta seachadta a fhógra á rá go raibh sé comhlíontach.

2. Mura dtiocfaidh na Páirtithe ar chomhaontú maidir le cibé acu a thugtar nó nach dtugtar an Páirtí a ndearnadh gearán ina aghaidh i gcomhréir leis na forálacha faoi chumhdach leis an mbeart faoina dtugtar fógra de réir mhír 1, agus sin laistigh de 30 lá tar éis dháta seachadta an fhógra sin, soláthróidh an Páirtí is gearánach iarraidh i scríbhinn don phainéal bunaidh chun cinneadh a dhéanamh maidir leis an ábhar. Soláthróidh an painéal a chinneadh do na Páirtithe laistigh de 46 lá tar éis dháta seachadta na hiarrata. Má chinneann an painéal go bhfuil an beart a rinneadh chun comhlíonadh a dhéanamh i gcomhréir leis na forálacha faoi chumhdach, cuirfear deireadh le fionraí na n- oibleagáidí nó leis an gcúiteamh, de réir mar a bheidh. I gcás inarb ábhartha, déanfaidh an Páirtí gearánach leibhéal fionraíochta na n- oibleagáidí nó an leibhéal cúitimh a choigeartú i bhfianaise chinneadh an phainéil.

3. Má mheasann an Páirtí a ndéantar gearán ina aghaidh go sáraíonn an leibhéal fionraíochta arna chur chun feidhme ag an bPáirtí gearánach an leibhéal atá coibhéiseach leis an neamhniú nó leis an lagú arb é an sárú is cúis leis, féadfaidh sé iarraidh i scríbhinn a sholáthar don phainéal bunaidh chun cinneadh a dhéanamh maidir leis an ábhar.

AIRTEAGAL 31.19

Painéalaithe a ionadú

Más rud é, le linn nósanna imeachta painéil faoin Roinn seo, nach féidir le painéalaí a bheith rannpháirteach, go dtarraingeoidh sé siar nó gur gá é a ionadú toisc nach gcomhlíonann sé ceanglais Iarscríbhinn 31- B, ceapfar painéalaí nua i gcomhréir le hAirteagal 31.6. An síneadh ama is gá chun an painéalaí nua a cheapadh, cuirfear an síneadh sin leis an tréimhse ama chun tuarascáil nó cinneadh dá dtagraítear sa Roinn seo a sheachadadh.

AIRTEAGAL 31.20

Rialacha nós imeachta

1. Déanfar nósanna imeachta an phainéil faoin Roinn seo a rialú leis an gCaibidil seo agus Iarscríbhinn 31- A.
2. Beidh aon éisteacht de chuid an phainéil ar oscailt go poiblí mura bhforáiltear a mhalairt in Iarscríbhinn 31- A.

AIRTEAGAL 31.21

Fionraí agus foirceannadh

1. Ar iarraidh na bPáirtithe i gcomhar le chéile, cuirfidh an painéal a chuid oibre ar fionraí tráth ar bith ar feadh tréimhse arna comhaontú ag na Páirtithe agus tréimhse nach faide ná 12 mhí as a chéile.
2. Atosóidh an painéal ar a obair roimh dheireadh na tréimhse fionraíochta arna iarraidh sin i scríbhinn don dá Pháirtí, nó i ndeireadh na tréimhse fionraíochta arna iarraidh sin i scríbhinn do cheachtar Páirtí. Tabharfaidh an Páirtí is iarrthóir fógra don Pháirtí eile dá réir sin. Mura n- iarfaidh Páirtí go bhfillfidh an painéal ar a chuid oibre ag deireadh na tréimhse fionraí, rachaidh údarás an phainéil i léig agus cuirfear deireadh leis an nós imeachta um réiteach díospóidí.
3. I gcás ina gcuirfear obair an phainéil ar fionraí de bhun an Airteagail seo, cuirfear síneadh leis na tréimhsí ábhartha faoin Roinn seo a bheidh ar aon fhad leis an tréimhse chéanna ar cuireadh obair an phainéil ar fionraí lena linn.

AIRTEAGAL 31.22

Ceart chun faisnéis a lorg

1. Ar iarraidh ó Pháirtí, nó ar a thionscnamh féin, féadfaidh an painéal faisnéis a mheasann sé a bheith riachtanach agus iomchuí a lorg ó na Páirtithe. Tabharfaidh na Páirtithe freagra pras agus iomlán ar aon iarraidh ón bpainéal ar an bhfaisnéis sin.

2. Arna iarraidh sin do Pháirtí nó ar a thionscnamh féin, féadfaidh an painéal faisnéis a mheasann sé is gá agus is iomchuí a lorg ó aon fhoinsé. Tá sé de cheart ag an bpainéal freisin tuairim saineolaithe a lorg, lena n- áirítear faisnéis agus comhairle theicniúil, de réir mar is iomchuí, agus faoi réir aon téarma agus coinníoll a chomhaontóidh na Páirtithe, más infheidhme.
3. Breithneoidh an painéal aighneachtaí *amicus curiae* ó dhaoine nádúrtha de Pháirtí nó ó dhaoine dlítheanacha atá bunaithe i bPáirtí i gcomhréir le hIarscríbhinn 31- A.
4. Aon fhaisnéis a fhaigheann an painéal de bhun an Airteagail seo, nochtfar do na Páirtithe í agus féadfaidh na Páirtithe barúlacha a thabhairt i leith na faisnéise sin.

AIRTEAGAL 31.23

Rialacha léirmhínithe

1. Déanfaidh an painéal na forálacha faoi chumhdach a léirmhíniú i gcomhréir le rialacha gnácha maidir le léirmhíniú ar dhlí poiblí idirnáisiúnta, lena n- áirítear iad sin a chodaítear i gCoinbhinsiún Vín maidir le Dlí na gConarthaí.
2. Cuirfidh an painéal san áireamh freisin léirmhínithe ábhartha i dtuarascálacha ó Phainéil EDT agus ón mBuanchomhlacht Achomhairc arna nglacadh ag Comhlacht EDT um Réiteach Díospóidí.
3. Le tuarascálacha agus cinntí an phainéil, ní féidir cur le cearta ná oibleagáidí na bPáirtithe faoin gComhaontú seo, ná ní laghdófar na cearta ná na hoibleagáidí sin ach oiread.

AIRTEAGAL 31.24

Tuarascálacha agus cinntí an phainéil

1. Coimeádfar pléití an phainéil faoi rún. Déanfaidh an painéal gach iarracht chun tuarascálacha a dhréachtú agus cinntí a dhéanamh de chomhthoil. Mura mbeidh an méid sin indéanta, déanfaidh an painéal cinneadh maidir leis an ábhar le vóta tromlach. Ní nochtfar, i gcás ar bith, tuairimí leithleacha painéalaithe.
2. Cuirfidh gach Páirtí a aighneachtaí agus tuarascálacha agus cinntí an phainéil ar fáil go poiblí, faoi réir cosaint faisnéise rúnda.
3. Glacfaidh na Páirtithe gan choinníoll le tuarascálacha agus cinntí an phainéil. Ní chruthóidh siad aon cheart ná oibleagáid i ndáil le daoine.
4. Déileálfaidh an painéal agus na Páirtithe mar fhaisnéis rúnda le haon fhaisnéis arna cur isteach ag Páirtí i gcomhréir leis na Rialacha Nós Imeachta a leagtar amach in Iarscríbhinn 31- A.

ROINN D

SÁSRA IDIRGHABHÁLA

AIRTEAGAL 31.25

Cuspóir

1. Is é is cuspóir don sásra idirghabhála cuidiú chun gur fusa a bheidh sé teacht ar réiteach a chomhaontófar go frithpháirteach trí nós imeachta cuimsitheach gasta le cúnamh ó idirghabhálaí.
2. Ní fhéadfar an nós imeachta idirghabhála a thionscnamh ach le comhaontú frithpháirteach na bPáirtithe chun réitigh arna gcomhaontú go frithpháirteach a fhiosrú agus aon chomhairle agus réiteach molta ón idirghabhálaí a mheas.

AIRTEAGAL 31.26

An nós imeachta idirghabhála a thionscnamh

1. Féadfaidh Páirtí ('an Páirtí is iarrthóir') tráth ar bith a iarraidh ar an bPáirtí eile ('an Páirtí is freagróir'), i scríbhinn, dul i mbun nós imeachta idirghabhála maidir le haon bheart de chuid an Pháirtí is freagróir a líomhnaítear go ndéantar dochar leis do thrádáil nó infheistíocht idir na Páirtithe.

2. Beidh an iarraidh dá dtagraítear i mír 1 mionsonraithe go leor chun ábhair inní an Pháirtí iarratach a chur in iúl go soiléir agus déanfar an méid seo a leanas inti:

- (a) sonrófar an beart atá i gceist;
- (b) soláthrófar ráiteas maidir leis na héifeachtaí diúltacha a mheasann an Páirtí iarratach atá, nó a bheidh, ag an mbeart ar thrádáil nó infheistíocht idir na Páirtithe; agus
- (c) míneofar conas a mheasann an Páirtí is iarrthóir go bhfuil na héifeachtaí sin nasctha leis an mbeart.

3. Déanfaidh an Páirtí is freagróir breithniú tuisceanach ar an iarraidh agus déanfaidh sé fógra i scríbhinn á rá go nglacann sé léi nó go ndiúltaíonn sé di a sholáthar don Pháirtí is iarrthóir laistigh de 10 lá tar éis dháta a seachadta. Mura ndéantar sin, measfar gur diúltaíodh don iarraidh.

AIRTEAGAL 31.27

Eadránaí a roghnú

1. Féachfaidh na Páirtithe le teacht ar chomhaontú maidir le hidirghabhálaí laistigh de 14 lá tar éis thionscnamh an nós imeachta idirghabhála.

2. Mura mbeidh na Páirtithe in ann teacht ar chomhaontú maidir leis an idirghabhálaí laistigh den tréimhse ama a leagtar amach i mír 1 den Airteagal seo, féadfaidh ceachtar Páirtí a iarraidh ar chomhchathaoirleach Choiste um Thrádáil an Pháirtí is iarrthóir chun an t- idirghabhálaí a roghnú trí chrannchur, laistigh de 5 lá tar éis dháta na hiarrata, ó fholiosta na gcathaoirleach a bhunaítear de bhun fhomhír (c) d'Airteagal 31.8(1). Féadfaidh comhchathaoirleach Choiste um Thrádáil an Pháirtí is iarrthóir an roghnú sin a tharmligean trí chrannchur an idirghabhálaí.
3. Mura mbeidh foliosta na gcathaoirleach dá dtagraítear i bhfomhír (c) d'Airteagal 31.8(1) bunaithe tráth a dhéantar iarraidh de bhun Airteagal 31.26, déanfar an t- idirghabhálaí a roghnú trí chrannchur ó na daoine aonair a bheidh molta go foirmiúil ag Páirtí amháin nó ag an dá Pháirtí le haghaidh an fho-liosta sin.
4. Ní bheidh idirghabhálaí ina náisiúnach de chuid Páirtí ná ní bheidh sé fostaithe ag ceachtar Páirtí, mura gcomhaontóidh na Páirtithe a mhalairt.
5. Comhlíonfaidh idirghabhálaí Iarscríbhinn 31- B.

AIRTEAGAL 31.28

Rialacha an nós imeachta idirghabhála

1. Laistigh de 10 lá tar éis dháta cheapadh an idirghabhálaí, déanfaidh an Páirtí is iarrthóir tuairisc mhionsonraithe i scríbhinn ar a ábhair inní a sheachadadh chuig an idirghabhálaí agus chuig an bPáirtí is freagróir, go háirithe maidir le hoibriú an bhirt atá i gceist agus ar na héifeachtaí díobhálacha a d'fhéadfadh a bheith aige ar thrádáil nó ar infheistíocht. Féadfaidh an Páirtí is freagróir barúlacha i scríbhinn a sholáthar ar an tuairisc sin, laistigh de 20 lá tar éis dháta seachadta na tuairisce sin. Féadfaidh Páirtí aon fhaisnéis a áireamh ina thuairisc nó ina bharúlacha a mheasann sé is ábhartha.
2. Tabharfaidh an t- idirghabhálaí cúnamh do na Páirtithe ar bhealach trédhearcach chun soiléireacht a thabhairt don bheart i gceist agus dá éifeachtaí diúltacha féideartha ar thrádáil agus infheistíocht. Go háirithe, féadfaidh an t- idirghabhálaí cruinnithe a eagrú idir na Páirtithe, dul i gcomhairle leis na Páirtithe go comhpháirteach nó go haonarach, cúnamh a lorg ó shaineolaithe agus geallsealbhóirí ábhartha, nó dul i gcomhairle leo, agus aon tacaíocht bhreise arna hiarraidh ag na Páirtithe a sholáthar. Rachaidh an t- idirghabhálaí i gcomhairle leis na Páirtithe roimh chúnamh a lorg ó shaineolaithe agus geallsealbhóirí ábhartha, nó roimh dhul i gcomhairle leo.
3. Féadfaidh an t- idirghabhálaí comhairle a thairiscint agus réiteach a mholadh lena meas ag na Páirtithe. Féadfaidh na Páirtithe glacadh leis an réiteach molta nó diúltú dó, nó teacht ar chomhaontú maidir le réiteach éagsúil. Ní thabharfaidh an t- idirghabhálaí comhairle maidir le comhsheasmhacht an bhirt leis an gComhaontú seo.
4. Seolfar an nós imeachta idirghabhála i gcríoch an Pháirtí is freagróir, nó le comhaontú frithpháirteach in aon suíomh eile nó ar aon bhealach eile.

5. Féachfaidh na Páirtithe le teacht ar réiteach a comhaontófar ar bhealach frithpháirteach laistigh de 60 lá tar éis dháta ceapacháin an idirghabhálaí. Go dtí go dtiocfar ar chomhaontú críochnaitheach, féadfaidh na Páirtithe réitigh eatramhacha a d'fhéadfadh a bheith ann a mheas, go háirithe má bhaineann an beart le hearraí meatacha, nó le hearraí nó seirbhísí séasúracha.

6. Arna iarraidh sin do cheachtar Páirtí, déanfaidh an t- idirghabhálaí dréacht- tuarascáil fhíorasach a sholáthar do na Páirtithe, lena soláthraítear:

- (a) achoimre ghearr ar an mbeart i gceist;
- (b) na nósanna imeachta a leanadh; agus
- (c) más infheidhme, aon réiteach arna chomhaontú go frithpháirteach, lena n- áirítear réitigh eatramhacha fhéideartha.

7. Ceadóidh an t- idirghabhálaí 15 lá, tar éis dháta seachadta na dréacht- tuarascála fíorasáí, do na Páirtithe chun barúil a thabhairt ar an dréacht- tuarascáil fhíorasach. Tar éis barúlacha na bPáirtithe a fuarthas a mheas, agus laistigh de 15 lá tar éis na barúlacha a fháil, soláthróidh an t-idirghabhálaí tuarascáil fhíorasach chríochnaitheach do na Páirtithe. Ní bheidh aon léirmhíniú ar an gComhaontú seo san áireamh sna dréacht- tuarascálacha fíorasacha ná sna tuarascálacha fíorasacha críochnaitheacha.

8. Déanfar an nós imeachta idirghabhála a fhoirceannadh tríd an méid seo a leanas:

- (a) glacadh réitigh arna chomhaontú go frithpháirteach ag na Páirtithe, ar dháta an fhógra maidir leis don idirghabhálaí;

- (b) comhaontú frithpháirteach na bPáirtithe ag aon chéim den nós imeachta, ar dáta an fhógra maidir leis an gcomhaontú sin don idirghabhálaí;
- (c) dearbhú i scríbhinn ón idirghabhálaí, tar éis dul i gcomhairle leis na Páirtithe, nach mbeadh maith ar bith in iarrachtaí breise idirghabhála, ar dháta fhógra an dearbhaithe sin do na Páirtithe; nó
- (d) dearbhú i scríbhinn ó Pháirtí tar éis dó réitigh mholta a fhiosrú faoin nós imeachta idirghabhála agus tar éis aon chomhairle agus réiteach molta ón idirghabhálaí a mheas, ar dháta an fhógra maidir leis an dearbhú sin don idirghabhálaí agus don Pháirtí eile.

AIRTEAGAL 31.29

Rúndacht

Mura gcomhaontóidh na Páirtithe a mhalairt, tá na céimeanna uile den nós imeachta idirghabhála, lena n- áirítear aon chomhairle nó réiteach molta, rúnda. Féadfaidh Páirtí a nochtadh don phobal gurb amhlaidh atá idirghabháil ar bun.

AIRTEAGAL 31.30

Gaol le nósanna imeachta um réiteach díospóidí

1. Tá an nós imeachta idirghabhála gan dochar do chearta ná oibleagáidí na bPáirtithe faoi Ranna B agus C nó faoi nósanna imeachta um réiteach díospóidí faoi aon chomhaontú eile.
2. Ní bhraithfidh Páirtí ar an méid seo a leanas, ná ní thabharfaidh sé an méid seo a leanas isteach mar fhianaise, i nósanna imeachta eile um réiteach díospóidí faoin Iarscríbhinn seo ná in aon chomhaontú eile, agus ní chuirfidh painéal an méid seo a leanas san áireamh:
 - (a) seasaimh arna nglacadh ag an bPáirtí eile le linn an nós imeachta idirghabhála nó faisnéis arna bailiú go heisiach faoi Airteagal 31.28(2);
 - (b) gurb amhlaidh a léirigh an Páirtí eile go bhfuil sé toilteanach glacadh le réiteach ar an mbeart faoi réir idirghabhála; nó
 - (c) comhairle arna tabhairt nó tograí arna ndéanamh ag an idirghabhálaí.
3. Mura gcomhaontóidh na Páirtithe a mhalairt, ní fheidhmeoidh idirghabhálaí mar phainéalaí i nósanna imeachta um réiteach díospóidí faoin gComhaontú seo ná faoi aon chomhaontú eile lena mbaineann an t-ábhar céanna ar lena aghaidh a bhí sé nó sí ina idirghabhálaí.

ROINN E

FORÁLACHA COITEANNA

AIRTEAGAL 31.31

Iarraidh ar fhaisnéis

1. Sula ndéanfar iarraidh ar chomhairliúcháin nó idirghabháil de bhun Airteagal 31.4 nó 31.26, faoi seach, féadfaidh Páirtí faisnéis a iarraidh ar an bPáirtí eile maidir le beart a líomhnaítear go ndéanann sé dochar don trádáil nó infheistíocht idir na Páirtithe a iarraidh. Déanfaidh an Páirtí dá ndéantar an iarraidh sin, laistigh de 20 lá tar éis dháta seachadta na hiarrata, freagra i scríbhinn a sholáthar ina mbeidh a bharúlacha ar an bhfaisnéis a iarrtar.
2. Má mheasann an Páirtí a ndéantar an iarraidh chuige nach mbeidh sé in ann freagra a sholáthar laistigh de 20 lá tar éis dháta seachadta na hiarrata, tabharfaidh sé fógra don Pháirtí eile go pras faoi sin, lena luaitear na cúiseanna leis an moill agus lena soláthraítear meastachán ar an tréimhse is gairide ar lena linn a bheidh sé in ann a fhreagra a sholáthar.
3. Is iondúil go mbíonn coinne leis go ndéanfaidh Páirtí faisnéis a iarraidh de bhun mhír 1 den Airteagal seo sula ndéanfaí iarraidh ar chomhairliúcháin nó idirghabháil de bhun Airteagal 31.4 nó 31.26 faoi seach.

AIRTEAGAL 31.32

Réiteach a chomhaontú ar bhonn frithpháirteach

1. Féadfaidh na Páirtithe teacht ar réiteach comhaontaithe ar bhonn frithpháirteach, tráth ar bith, i ndáil le haon díospóid dá dtagraítear in Airteagal 31.2.
2. Má thagtar ar réiteach arna chomhaontú go frithpháirteach le linn nós imeachta an phainéil nó an nós imeachta idirghabhála, tabharfaidh na Páirtithe fógra go comhpháirteach faoin réiteach sin do chathaoirleach an phainéil nó don idirghabhálaí, faoi seach. Ar an bhfógra sin a thabhairt, déanfar nós imeachta an phainéil nó an nós imeachta idirghabhála a fhoirceannadh.
3. Déanfaidh gach Páirtí aon bheart is gá chun an réiteach a comhaontaíodh go frithpháirteach a chur chun feidhme láithreach nó laistigh den tréimhse ama a comhaontaíodh, de réir mar is infheidhme.
4. Tráth nach déanaí ná dul in éag na tréimhse ama comhaontaithe, cuirfidh an Páirtí cur chun feidhme an Páirtí eile ar an eolas, i scríbhinn, faoi aon bheart atá déanta aige chun an réiteach a comhaontaíodh go frithpháirteach a chur chun feidhme.

AIRTEAGAL 31.33

Tréimhsí ama

1. Déantar na tréimhsí ama uile a leagtar amach sa Chaibidil seo a chomhaireamh ón lá tar éis an ghnímh dá dtagraíonn siad.

2. Aon tréimhse dá dtagraítear sa Chaibidil seo, féadfar í a mhodhnú le comhaontú frithpháirteach na bPáirtithe.
3. Faoi Roinn C, féadfaidh an painéal tráth ar bith a mholadh do na Páirtithe aon tréimhse dá dtagraítear sa Chaibidil seo a mhodhnú, agus na cúiseanna leis an moladh á lua.

AIRTEAGAL 31.34

Costais

1. Seasfaidh gach Páirtí a chostais féin a dhíorthaíonn ón rannpháirtíocht i nós imeachta an phainéil nó sa nós imeachta idirghabhála.
2. Déanfaidh na Páirtithe na costais a dhíorthaítear ó ábhair eagraíochtúla, lena n- áirítear luach saothair agus costais na bpainéalaithe agus an idirghabhálaí, a chomhroinnt go comhpháirteach agus go cothrom. Cinnfear luach saothair na bpainéalaithe i gcomhréir le hIarscríbhinn 31- A. I ndáil leis na rialacha maidir le luach saothair na bpainéalaithe a leagtar síos in Iarscríbhinn 31- A, beidh feidhm acu maidir le hidirghabhálaithe *mutatis mutandis*.

AIRTEAGAL 31.35

Leasú na nIarscríbhinní

Féadfaidh an Chomhairle um Thrádáil cinneadh a ghlacadh chun Iarscríbhinní 31-A agus 31-B a leasú de bhun Airteagal 33.1(6).

CAIBIDIL 32

EISCEACHTAÍ

AIRTEAGAL 32.1

Eisceachtaí ginearálta

1. Chun críocha Chaibidlí 2, 4, 8, 10¹, 19 agus 22 den Chomhaontú seo, déantar Airteagal XX de GATT 1994, lena n-áirítear a Nótaí agus a Fhorálacha Forlíontacha, a ionchorprú sa Chomhaontú seo agus féachtar chuige go bhfuil an méid sin mar chuid den Chomhaontú seo, *mutatis mutandis*.
2. Faoi réir an cheanglais nach gcuirtear na bearta sin i bhfeidhm ar bhealach arb é a bheadh ann modh idirdhealaithe threallaigh nó gan údar idir na tíortha i gcás ina mbeidh forlámhas ag coinníollacha comhchosúla, nó srianadh faoi cheilt ar léirscaoileadh infheistíochta nó trádáil i seirbhísí, ní fhorléireofar aon ní i gCaibidlí 8, 10², 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20³ ná 22 den Chomhaontú seo mar ní lena gcoisctear ar cheachtar Páirtí bearta a ghlacadh nó a fhorfheidhmiú:
 - (a) ar bearta iad a bhfuil gá leo chun slándáil an phobail nó moráltacht an phobail a chosaint nó an t-ord poiblí a choimeád⁴;

¹ Ní bheidh feidhm ag an bhforáil seo maidir le hAirteagal 10.7.

² Ní bheidh feidhm ag an bhforáil seo maidir le hAirteagal 10.7.

³ Ar mhaithe le cinnteacht níos fearr, ní fhorléireofar le haon ní san Airteagal seo mar ní lena gcoisctear na cearta a leagtar amach in Iarscríbhinn 20.

⁴ Ní fhéadfar na heisceachtaí a leagtar amach san fhomhír seo a agairt ach amháin i gcás ina mbeidh bagairt dháiríre, atá tromchúiseach a dhóthain, ar cheann de leasanna bunúsacha na sochaí.

- (b) ar bearta iad a bhfuil gá leo chun beatha nó sláinte an duine, ainmhithe nó plandaí a chosaint;
- (c) ar bearta iad a bhfuil gá leo chun a áirithiú go gcomhlíonfar dlíthe nó rialacháin nach bhfuil ar neamhréir leis an gComhaontú seo, lena n- áirítear na forálacha sin a bhaineann le:
 - (i) cleachtais mhealltacha agus cleachtais chalaoiseacha a chosc nó déileáil le héifeachtaí mainneachtana ar chonarthaí;
 - (ii) príobháideachas a chosaint i ndáil le próiseáil agus scaipeadh sonraí pearsanta agus rúndacht taifead agus cuntas aonair a chosaint; nó
 - (iii) sábháilteacht.

3. Ar mhaithe le cinnteacht níos fearr, a mhéid atá na bearta sin ar neamhréir le forálacha Chaibidlí an Chomhaontaithe seo dá dtagraítear i míreanna 1 agus 2 den Airteagal seo, tuigeann na Páirtithe an méid seo a leanas:

- (a) leis na bearta dá dtagraítear i bhfomhír (b) d'Airteagal XX de GATT 1994 agus i bhfomhír (b) de mhír 2 den Airteagal seo áirítear bearta comhshaoil is gá chun beatha nó sláinte an duine, ainmhithe nó plandaí a chosaint;
- (b) go bhfuil feidhm ag fomhír (g) d'Airteagal XX de GATT 1994 maidir le bearta a bhaineann le hacmhainní nádúrtha neamh- in-athnuaite, idir bheo agus neamhbheo, a chaomhnú; agus

- (c) is féidir go dtagann bearta arna ndéanamh chun comhaontuithe comhshaoil iltaobhacha a chur chun feidhme faoi fhomhír (b) nó (g) d’Airteagal XX de GATT 1994 nó faoi fhomhír (b) de mhír 2 den Airteagal seo.

4. Sula ndéanfaidh Páirtí aon bheart dá bhforáiltear i bhfomhíreanna (i) agus (j) d’Airteagal XX de GATT 1994, soláthróidh an Páirtí sin an fhaisnéis ábhartha uile don Pháirtí eile, d’fhonn réiteach is inghlactha ag na Páirtithe a lorg. Mura dtagtar ar réiteach inghlactha laistigh de 30 lá ó sholáthar na faisnéise ábhartha, féadfaidh an Páirtí, a bhfuil sé beartaithe aige an beart a chur i bhfeidhm, déanamh amhlaidh. I gcás ina gcoisceann tosca eisceachtúla criticiúla, lena n-éilítear gníomhaíocht láithreach, réamhsholáthar agus réamhscrúdú na faisnéise, féadfaidh an Páirtí, a bhfuil sé beartaithe aige na bearta a chur i bhfeidhm, aon bheart réamhchúramach is gá chun aghaidh a thabhairt ar an gcás a chur i bhfeidhm láithreach. Cuirfidh an Páirtí sin an Páirtí eile ar an eolas láithreach maidir le cur i bhfeidhm na mbeart sin.

AIRTEAGAL 32.2

Eisceachtaí slándála

1. Ní fhorléireofar aon ní sa Chomhaontú seo:
- (a) mar ní lena gceanglaítear ar Pháirtí rochtain ar aon fhaisnéis a thabhairt nó a sholáthar, ar faisnéis í a mheasann sé go mbeadh a nochtadh in aghaidh a leasanna bunúsacha slándála; nó

- (b) mar ní chun Páirtí a chosc ar ghníomh a dhéanamh a mheasann sé a bhfuil gá leis chun a leasanna bunúsacha slándála a chosaint:
- (i) atá nasctha le hairm, armlón agus ábhair chogaidh a tháirgeadh nó a gháinneáil agus leis an ngáinneáil agus na hidirbhearta sin in earraí agus ábhair, seirbhísí agus teicneolaíocht eile, agus le gníomhaíochtaí eacnamaíocha, arna ndéanamh go díreach nó go hindíreach chun bunaíocht mhíleata a sholáthar;
 - (ii) a bhaineann le hábhair ineamhnaithe agus in- chomhleáite nó na hábhair óna bhfaightear iad; nó
 - (iii) arna dhéanamh le linn cogaidh nó le linn éigeandáil eile sa chaidreamh idirnáisiúnta; nó
- (c) chun Páirtí a chosc ar aon ghníomh a dhéanamh de bhun a oibleagáidí faoi Chairt na Náisiún Aontaithe chun an tsíocháin agus an tslándáil idirnáisiúnta a choinneáil ar bun.

2. Cuirfidh Páirtí an Coiste um Thrádáil ar an eolas, a mhéid is féidir, maidir le haon ghníomhaíocht a dhéanann sé faoi fhomhíreanna (b) agus (c) de mhír 1 agus scor na gníomhaíochta sin.

AIRTEAGAL 32.3

Cánachas

1. Chun críocha an Airteagail seo:

- (a) ciallaíonn ‘áit chónaithe’ áit chónaithe chun críocha cánach;
- (b) ciallaíonn ‘comhaontú cánach’ comhaontú chun cánachas dúbailte a sheachaint nó aon chomhaontú nó socrú idirnáisiúnta eile a bhaineann go hiomlán nó go príomha le cánachas ar páirtí ann aon Bhallstát, an tAontas Eorpach nó an tSile; agus
- (c) ciallaíonn ‘beart cánachais’ beart lena gcuirtear i bhfeidhm dlí cánach an Aontais Eorpaigh, dlí cánach aon Bhallstáit, nó dlí cánach na Sile.

2. Tá feidhm ag an gComhaontú seo maidir le bearta cánachais a mhéid atá gá lena gcur i bhfeidhm chun éifeacht a thabhairt d’fhorálacha an Chomhaontaithe seo, agus sa chás sin amháin.

3. Ní dhéanfar difear le haon ní sa Chomhaontú seo do chearta agus oibleagáidí an Aontais Eorpaigh ná cearta agus oibleagáidí a Bhallstát ná cearta agus oibleagáidí na Sile, faoi aon chomhaontú cánach. I gcás ina mbeidh aon neamhréir ann idir an Comhaontú seo agus aon chomhaontú cánach, beidh forlámhas ag an gcomhaontú cánach sin go méid na neamhréire. Maidir le comhaontú cánach idir an tAontas Eorpach nó a Bhallstáit agus an tSile, údaráis inniúla ábhartha an Aontais Eorpaigh nó údaráis inniúla ábhartha a Bhallstát ar thaobh amháin, agus údaráis inniúla ábhartha na Sile ar an taobh eile, faoin gComhaontú seo agus faoin gcomhaontú cánach sin, déanfaidh siad a chinneadh go comhpháirteach an ann do neamhréireacht idir an Comhaontú seo agus an comhaontú cánach sin.

4. Ní bheidh feidhm ag aon oibleagáid i ndáil le náisiún barrfhabhair faoin gComhaontú seo maidir le buntáiste arna thabhairt ag an Aontas Eorpach, a Bhallstáit, nó an tSile de bhun comhaontú cánach.

5. Faoi réir an cheanglais nach gcuirtear bearta den sórt sin i bhfeidhm ar bhealach arb é a bheadh ann modh idirdhealaithe threallaigh nó gan údar idir tíortha i gcás ina mbeidh forlámhas ag coinníollacha comhchosúla, nó srianadh faoi cheilt ar thrádáil agus infheistíocht, ní fhorléireofar aon ní sa Chomhaontú seo mar ní lena gcoisctear ar Pháirtí aon bheart a ghlacadh, a choinneáil ar bun nó a fhorfheidhmiú, ar beart é arb é is aidhm dó forchur nó bailiú cothromasach nó éifeachtach cánach díreach a áirithiú:

- (a) lena ndéantar idirdhealú idir cáiníocóirí, nach bhfuil sa staid chéanna, go háirithe maidir lena n-áit chónaithe nó maidir leis an áit ina bhfuil a gcuid caipitil infheistithe; nó
- (b) cánach a bhfuil sé d'aidhm acu seachaint nó imghabháil cánach a chosc faoi chomhaontú cánach nó dlí fioscach an Pháirtí sin.

AIRTEAGAL 32.4

Nochtadh faisnéise

1. Ní fhorléireofar aon ní sa Chomhaontú seo mar ní lena gceanglaítear ar Pháirtí faisnéis rúnda a chur ar fáil, a bhfágfadh nochtadh na faisnéise sin go gcuirfí bac ar fhorfheidhmiú an dlí, nó a bheadh contrártha ar bhealach eile do leas an phobail, nó lena ndéanfaí dochar do leasanna tráchtála dlisteanacha fiontar ar leith, poiblí nó príobháideach, seachas i gcás ina gceanglóidh painéal an fhaisnéis rúnda sin i nósanna imeachta um réiteach díospóidí faoi Chaibidil 31. Sna cásanna sin, áiritheoidh an painéal go gcosnófar an rúndacht go hiomlán.
2. Nuair a dhéanann Páirtí faisnéis a mheastar a bheith rúnda faoina dhlí a chur faoi bhráid na Comhairle um Thrádáil, an Choiste um Thrádáil, Fochoistí nó comhlachtaí eile a bhunaítear faoin gComhaontú seo, déileálfaidh an Páirtí eile leis an bhfaisnéis sin mar fhaisnéis rúnda, mura gcomhaontóidh an Páirtí a chuireann isteach an fhaisnéis a mhalairt.

AIRTEAGAL 32.5

Tarscaoiltí EDT

Má tá oibleagáid faoin gComhaontú seo coibhéiseach go substaintiúil le hoibleagáid faoi Chomhaontú EDT, aon bheart arna dhéanamh i gcomhréir le tarscaoileadh a ghlactar de bhun Airteagal IX de Chomhaontú EDT, measfar go bhfuil sé i gcomhréir leis an oibleagáid den Chomhaontú seo atá coibhéiseach go substainteach.

CAIBIDIL 33

FORÁLACHA INSTITIÚIDEACHA AGUS CRÍOCHNAITHEACHA

ROINN A

FORÁLACHA INSTITIÚIDEACHA

AIRTEAGAL 33.1

An Chomhairle um Thrádáil

1. Bunaíonn na Páirtithe Comhairle um Thrádáil leis seo. Déanfaidh an Chomhairle um Thrádáil maoirsiú ar chomhlíonadh chuspóirí an Chomhaontaithe seo agus a chur chun feidhme. Scrúdóidh sí aon ábhar a thiocfaidh chun cinn faoi chuimsiú an Chomhaontaithe seo.
2. Tiocfaidh an Chomhairle um Thrádáil le chéile laistigh de 1 bhliain amháin ó dháta theacht i bhfeidhm an Chomhaontaithe seo, agus ar bhonn débhlíantúil ina dhiaidh sin, nó de réir mar a chomhaontóidh na Páirtithe. Reáchtálfar cruinnithe na Comhairle um Thrádáil agus an lucht freastail i láthair go pearsanta nó ar aon mhodh teicneolaíochta i gcomhréir lena rialacha nós imeachta. Reáchtálfar na cruinnithe, ag a mbeidh an lucht freastail i láthair go pearsanta, sa Bhruiséil agus in Santiago gach re seal. Bunóidh comhordaitheoirí an Chomhaontaithe seo clár oibre chruinniú den Chomhairle um Thrádáil, de bhun Airteagal 33.3(2).

3. Ar an gComhairle um Thrádáil beidh ionadaithe ó na Páirtithe a bhfuil freagracht orthu as cúrsaí trádála agus infheistíochta. Beidh ionadaí as gach Páirtí ina gcomhchathaoirligh ar an gComhairle um Thrádáil.
4. Beidh an chumhacht ag an gComhairle um Thrádáil cinntí a ghlacadh sna cásanna dá bhforáiltear sa Chomhaontú seo agus moltaí a dhéanamh, i gcomhréir lena rialacha nós imeachta. Is le comhaontú frithpháirteach a ghlacfaidh an Chomhairle um Thrádáil a cinntí agus a dhéanfaidh sí moltaí. Beidh na cinntí sin ina gceangal ar na Páirtithe, agus déanfaidh na Páirtithe sin na bearta uile is gá chun na cinntí sin a chur chun feidhme¹. Ní bheidh aon bhrí cheangailteach le moltaí.
5. Bunóidh an Chomhairle um Thrádáil a rialacha nós imeachta dílse agus rialacha nós imeachta an Choiste um Thrádáil ag a chéad chruinniú.
6. Féadfaidh an Chomhairle um Thrádáil:
 - (a) cinntí a ghlacadh chun an méid seo a leanas a leasú:
 - (i) na sceidil taraifí i bhFoscábhinní 2-1 agus 2-2 chun dlús a chur le díchur taraifí;
 - (ii) Caibidil 3 agus Iarscríbhinní 3-A go 3-E;

¹ Ar mhaithe le cinnteacht níos fearr, cuirfidh an tSile aon chinneadh a ghlacfaidh an Chomhairle um Thrádáil chun feidhme trí *acuerdos de ejecución* (comhaontuithe forghníomhaithe), i gcomhréir le dlí na Sile.

- (iii) Iarscríbhinní 6-F, agus 6- G, Foscríbhinn 6-E-1;
- (iv) Iarscríbhinní 9-A, 9-D, agus 9-E, agus mír 1 d'Iarscríbhinn 9-B;
- (v) Iarscríbhinn 14-B;
- (vi) Iarscríbhinn 22;
- (vii) sainmhíniú ar 'fóirdheontas' in Airteagal 24.2(1) a mhéid a bhaineann sé le fiontair a sholáthraíonn seirbhísí, d'fhonn toradh an phlé a bheidh in EDT nó i bhfóraim ilpháirtithe ghaolmhara sa todhchaí maidir leis an ábhar sin a ionchorprú;
- (viii) Iarscríbhinn 25- A a mhéid a bhaineann leis na tagairtí don dlí is infheidhme sna Páirtithe;
- (ix) Iarscríbhinn 25- B a mhéid a bhaineann leis na critéir a bheidh le háireamh sa nós imeachta freasúra;
- (x) Iarscríbhinn 25- C a mhéid a bhaineann leis na tásca geografacha;
- (xi) Iarscríbhinní 31-A agus 31-B; agus
- (xii) aon fhoráil, iarscríbhinn, foscríbhinn nó prótacal eile, dá ndéantar foráil dá leasú san Chomhaontú seo;

- (b) cinntí a ghlacadh chun léirithe ar fhorálacha an Chomhaontaithe seo a eisiúint, a bheidh ceangailteach ar na Páirtithe agus ar gach comhlacht arna bhunú faoin gComhaontú seo agus na painéil dá dtagraítear i gCaibidlí 26 agus 31;
- (c) aon cheann dá feidhmeanna a tharmligean chuig an gCoiste um Thrádáil, lena n- áirítear an chumhacht chun cinntí a ghlacadh agus moltaí a dhéanamh;
- (d) Fochoistí agus comhlachtaí eile a bhunú de bhun Airteagal 33.4(2); agus
- (e) rialacha nós imeachta na bhFochoistí agus na gcomhlachtaí eile a bhunú, má mheastar go bhfuil sé sin iomchuí, de bhun Airteagal 33.4(7).

AIRTEAGAL 33.2

An Coiste Trádála

1. Bunaíonn na Páirtithe Coiste um Thrádáil leis seo. Tabharfaidh an Coiste um Thrádáil cúnamh don Chomhairle um Thrádáil chun a feidhmeanna a chomhlíonadh.
2. Beidh an Coiste um Thrádáil freagrach as cur chun feidhme ginearálta an Chomhaontaithe seo. Maidir le cás ina mbeidh ábhar á bhreithniú nó saincheist á breithniú ag an gCoiste um Thrádáil, ní choiscfear ar an gComhairle um Thrádáil leis sin plé leis an ábhar nó leis an tsaincheist.

3. Tiocfaidh an Coiste um Thrádáil le chéile laistigh de 1 bhliain amháin ó dháta theacht i bhfeidhm an Chomhaontaithe seo, agus uair sa bhliain ina dhiaidh sin, nó de réir mar a chomhaontóidh na Páirtithe. Reáchtálfar cruinnithe an Choiste um Thrádáil agus an lucht freastail i láthair go pearsanta nó ar aon mhodh teicneolaíochta i gcomhréir lena rialacha nós imeachta. Reáchtálfar na cruinnithe, ag a mbeidh an lucht freastail i láthair go pearsanta, sa Bhruiséil agus in Santiago gach re seal. Bunóidh comhordaitheoirí an Chomhaontaithe seo clár oibre chruinniú an Choiste um Thrádáil, de bhun Airteagal 33.3(2).
4. Ar an gCoiste um Thrádáil beidh ionadaithe ó na Páirtithe a bhfuil freagracht orthu as cúrsaí trádála agus infheistíochta. Beidh ionadaí ó gach Páirtí ina chomhchathaoirleach ar an gCoiste um Thrádáil.
5. Beidh an chumhacht ag an gCoiste um Thrádáil cinntí a ghlacadh sna cásanna dá bhforáiltear sa Chomhaontú seo i gcás ina mbeidh an chumhacht sin tarmligthe ag an gComhairle um Thrádáil chuige de bhun fhomhír (c) d'Airteagal 33.1(6). Beidh an chumhacht ag an gCoiste um Thrádáil freisin moltaí a dhéanamh, lena n-áirítear i gcás ina mbeidh an chumhacht sin tarmligthe de bhun fhomhír (c) d'Airteagal 33.1(6). Is le comhaontú frithpháirteach agus i gcomhréir lena rialacha nós imeachta a ghlacfaidh an Coiste um Thrádáil a chinntí agus a dhéanfaidh sé moltaí. Agus é ag feidhmiú na bhfeidhmeanna tarmligthe, glacfaidh an Coiste um Thrádáil a chinntí agus déanfaidh sé moltaí i gcomhréir le rialacha nós imeachta na Comhairle um Thrádáil. Beidh na cinntí sin ina gceangal ar na Páirtithe, agus déanfaidh na Páirtithe sin na bearta uile is gá chun na cinntí sin a chur chun feidhme.¹ Ní bheidh aon bhrí cheangailteach le moltaí.

¹ Ar mhaithe le cinnteacht níos fearr, cuirfidh an tSile aon chinneadh a ghlacfaidh an Coiste um Thrádáil chun feidhme trí *acuerdos de ejecución* (comhaontuithe forghníomhaithe), i gcomhréir le dlí na Sile.

6. Déanfaidh an Coiste um Thrádáil na nithe seo a leanas:

- (a) a bheith freagrach as cur chun feidhme ceart an Chomhaontaithe seo; maidir leis sin, agus gan dochar do na cearta arna mbunú faoi Chaibidil 31, féadfaidh Páirtí aon saincheist a bhaineann le cur i bhfeidhm nó léirmhíniú an Chomhaontaithe seo a tharchur lena plé laistigh den Choiste um Thrádáil;
- (b) formhaoirseacht a dhéanamh ar fhorbairt bhreise ar an gComhaontú seo de réir mar is gá agus meastóireacht a dhéanamh ar na torthaí a fhaightear óna chur i bhfeidhm;
- (c) bealaí iomchuí a lorg chun fadhbanna a d'fhéadfadh teacht chun cinn ar bhealach eile i réimsí a chumhdaítear leis an gComhaontú seo a chosc agus a réiteach;
- (d) maoirsiú a dhéanamh ar obair na bhFochoistí uile arna mbunú faoi Airteagal 33.4; agus
- (e) scrúdú a dhéanamh ar aon éifeacht ar an gComhaontú a bhíonn ag aontachas Ballstát nua chuig an Aontas Eorpach.

7. Féadfaidh an Coiste um Thrádáil:

- (a) Fochoistí agus comhlachtaí eile a bhunú de bhun Airteagal 33.4(2);
- (b) cinntí a ghlacadh chun an Comhaontú seo a leasú de bhun fhomhír (a) d'Airteagal 33.1(6) agus chun na léirmhínithe dá dtagraítear i bhfomhír (b) d'Airteagal 33.1(6) a eisiúint idir cruinnithe den Chomhairle um Thrádáil, i gcás nach féidir leis an gComhairle um Thrádáil teacht le chéile nó dá ndéantar foráil ina mhalairt de chás sa Chomhaontú seo; agus

- (c) rialacha nós imeachta na bhFochoistí agus na gcomhlachtaí eile a bhunú, má mheastar go bhfuil sé sin iomchuí, de bhun Airteagal 33.4(7).

AIRTEAGAL 33.3

Comhordaitheoirí

1. Ceapfaidh gach Páirtí comhordaitheoir le haghaidh an Chomhaontaithe seo, laistigh de 60 lá ó dháta theacht i bhfeidhm an Chomhaontaithe seo, agus tabharfaidh sé fógra don Pháirtí eile faoi mhionsonraí teagmhála an chomhordaitheora sin.
2. Bunóidh na comhordaitheoirí i gcomhpháirt an clár oibre agus déanfaidh siad na hullmhúcháin uile eile is gá a dhéanamh do chruinnithe na Comhairle um Thrádáil, an Choiste um Thrádáil, agus na bhFochoistí agus comhlachtaí eile arna mbunú de bhun Airteagal 33.4. Déanfaidh na comhordaitheoirí bearta leantacha faoi chinntí na Comhairle um Thrádáil agus an Choiste um Thrádáil, de réir mar is iomchuí.

AIRTEAGAL 33.4

Fochoistí agus comhlachtaí eile

1. Bunaíonn na Páirtithe leis seo na Fochoistí seo a leanas:
 - (a) an Fochoiste um Chustam, Éascú Trádála agus Rialacha Tionscnaimh;

- (b) an Fochoiste um Sheirbhísí Airgeadais;
- (c) an Fochoiste um Maoin Intleachtúil;
- (d) an Fochoiste um Sholáthar Poiblí;
- (e) féadfaidh an Fochoiste um Bearta Sláintíochta agus Fíteashláintíochta an méid a leanas a dhéanamh;
- (f) an Fochoiste um Sheirbhísí agus Infheistíocht;
- (g) an Fochoiste ar Chórais Bhia Inbhuanaithe;
- (h) an Fochoiste um Bacainní Teicniúla ar Thrádáil;
- (i) an Fochoiste um Thrádáil Earraí; agus
- (j) an Fochoiste um Thrádáil agus um Fhorbairt Inbhuanaithe.

2. Féadfaidh an Chomhairle um Thrádáil nó an Coiste um Thrádáil cinneadh a ghlacadh chun Fochoiste breise nó comhlacht eile a bhunú. Féadfaidh an Chomhairle um Thrádáil nó an Coiste um Thrádáil cúraimí a bhaineann lena n-inniúlachtaí faoi seach a shannadh d’Fhochoiste nó do chomhlacht eile a bhunaítear de bhun na míre seo chun cabhrú leo a bhfeidhmeanna faoi seach a dhéanamh agus chun aghaidh a thabhairt ar chúraimí sonracha nó ábhair shonracha. Féadfaidh an Chomhairle um Thrádáil nó an Coiste um Thrádáil na cúraimí a shanntar d’aon Fhochoiste nó do chomhlacht eile a bhunaítear de bhun na míre seo a athrú nó a dhíscaoileadh.

3. Beidh na Fochoistí agus na comhlachtaí eile comhdhéanta d'ionadaithe na bPáirtithe agus ionadaí ó gach Páirtí ina gcomhchathaoirligh orthu.
4. Mura ndéantar foráil dá mhalairt sa Chomhaontú seo nó mura gcomhaontóidh na Páirtithe a mhalairt, tiocfaidh na Fochoistí le chéile laistigh de 1 bhliain amháin óna mbunú, ina dhiaidh sin, arna iarraidh sin do cheachtar Páirtí nó don Chomhairle um Thrádáil nó don Choiste um Thrádáil, ar leibhéal iomchuí. Féadfaidh na Fochoistí teacht le chéile ar a dtionscnamh féin freisin, faoi réir a rialacha nós imeachta faoi seach. Reáchtálfar cruinnithe an Fhochoiste agus an lucht freastail i láthair go pearsanta nó ar aon mhodh teicneolaíochta i gcomhréir lena rialacha nós imeachta. Reáchtálfar na cruinnithe, ag a mbeidh an lucht freastail i láthair go pearsanta, sa Bhruiséil agus in Santiago gach re seal. Bunóidh comhordaitheoirí an Chomhaontaithe seo clár oibre chruinniú na bhFochoistí agus na gcomhlachtaí eile de bhun Airteagal 33.3(2).
5. Seachas má fhoráiltear dá mhalairt sa Chomhaontú seo, tuairisceoidh na Fochoistí agus na comhlachtaí eile ar a ngníomhaíochtaí don Choiste um Thrádáil, go tráthrialta agus arna iarraidh sin don Choiste um Thrádáil.
6. Maidir le cás ina mbeidh ábhar á bhreithniú nó saincheist á breithniú ag aon cheann de na Fochoistí nó comhlachtaí eile, ní choiscfear ar an gComhairle um Thrádáil nó ar an gCoiste um Thrádáil leis sin plé leis an ábhar nó leis an tsaincheist.
7. Féadfaidh an Chomhairle um Thrádáil nó an Coiste um Thrádáil rialacha nós imeachta na bhFochoistí agus na gcomhlachtaí eile a bhunú, má mheastar go bhfuil sé sin iomchuí. Mura mbunóidh an Chomhairle um Thrádáil nó an Coiste um Thrádáil rialacha nós imeachta den sórt sin, beidh feidhm ag rialacha nós imeachta an Choiste um Thrádáil *mutatis mutandis*.

8. Féadfaidh na Fochoistí agus comhlachtaí eile moltaí a dhéanamh, i gcomhréir lena rialacha nós imeachta faoi seach. Déanfaidh na Fochoistí agus comhlachtaí eile moltaí le comhaontú frithpháirteach. Ní bheidh aon bhrí cheangailteach le moltaí na bhFochoistí agus na gcomhlachtaí eile.

AIRTEAGAL 33.5

Rannpháirtíocht na sochaí sibhialta

Cuirfidh gach Páirtí rannpháirtíocht na sochaí sibhialta chun cinn i gcur chun feidhme an Chomhaontaithe seo, go háirithe trí idirghníomh leis an nGrúpa Comhairleach Baile faoi seach, dá dtagraítear in Airteagal 33.6, agus leis an bhFóram Sochaí Sibhialta dá dtagraítear in Airteagal 33.7.

AIRTEAGAL 33.6

Grúpaí Comhairleacha Baile

1. Cruthóidh nó ainmneoidh gach Páirtí Grúpa Comhairleach Baile laistigh de 2 bhliain tar éis dháta theacht i bhfeidhm an Chomhaontaithe seo. Is éard a bheidh i ngach Grúpa Comhairleach Baile ionadaíocht chothrom ar eagraíochtaí neamhspleácha sochaí sibhialta, lena n- áirítear eagraíochtaí neamhrialtasacha, ceardchumann, eagraíochtaí gnó agus eagraíochtaí fostóirí. Chun na críche sin, bunóidh gach Páirtí a rialacha ceapacháin féin chun comhdhéanamh an Ghrúpa Chomhairligh Baile faoi seach a chinneadh, lena soláthrófar deiseanna rochtana do ghníomhaithe ar fud earnálacha éagsúla. Déanfar comhaltas gach Grúpa Chomhairligh Baile a athnuachan go tréimhsiúil, i gcomhréir leis na rialacha ceapacháin a bhunaítear de bhun na míre seo.
2. Tiocfaidh gach Páirtí agus a Ghrúpa Comhairleach Baile le chéile uair sa bhliain ar a laghad chun plé a dhéanamh ar chur chun feidhme an Chomhaontaithe seo. Féadfaidh gach Páirtí breithniú ar na tuairimí nó ar na moltaí a chuirfidh a Ghrúpa Comhairleach Baile faoina bhráid.
3. Chun feasacht an phobail ar a Ghrúpa Comhairleacha Intíre féin a chur chun cinn, foilseoidh gach Páirtí liosta na n- eagraíochtaí atá rannpháirteach ina Ghrúpa Comhairleach Baile, chomh maith lena fhaisnéis teagmhála.
4. Cuirfidh na Páirtithe an idirghníomhaíocht idir na Grúpaí Comhairleacha Baile chun cinn, ar mhodhanna iomchuí.

AIRTEAGAL 33.7

Fóram na Sochaí Sibhialta

1. Cuirfidh na Páirtithe eagrú tráthrialta Fhóram na Sochaí Sibhialta chun cinn chun idirphlé a chur sa siúl maidir le cur chun feidhme an Chomhaontaithe seo.
2. Reáchtálfaidh na Páirtithe cruinnithe den Fhóram Sochaí Sibhialta le comhaontú frithpháirteach. Agus cruinniú den Fhóram Sochaí Sibhialta á reáchtáil, cuirfidh gach Páirtí cuireadh chuig eagraíochtaí sochaí sibhialta neamhspleácha atá bunaithe ina chríoch, lena n-áirítear comhaltaí a Ghrúpa Chomhairligh Baile faoi seach, dá dtagraítear in Airteagal 33.6. Cuirfidh gach Páirtí ionadaíocht chothrom chun cinn, lena gceadófar rannpháirtíocht eagraíochtaí neamhrialtasacha, ceardchumann, agus eagraíochtaí gnó agus eagraíochtaí fostóirí. Iompróidh gach eagraíocht na costais a bhaineann lena rannpháirtíocht san Fhóram Sochaí Sibhialta.
3. Ionadaithe na bPáirtithe a bheidh rannpháirteach sa Chomhairle um Thrádáil nó sa Choiste um Thrádáil, glacfaidh siad, de réir mar is iomchuí, páirt i gcruinnithe an Fhóraithe Sochaí Sibhialta. Foilseoidh na Páirtithe, i gcomhpháirt nó ar leithligh, aon ráiteas foirmiúil a dhéantar ag an bhFóram Sochaí Sibhialta.

ROINN B

FORÁLACHA CRÍOCHNAITHEACHA

AIRTEAGAL 33.8

Cur i bhfeidhm críochach

1. Tá feidhm ag an gComhaontú seo maidir leis na háiteanna a leanas:
 - (a) maidir leis an Aontas Eorpach, na críocha a gcuirtear an Conradh ar an Aontas Eorpach agus an Conradh ar Fheidhmiú an Aontais Eorpaigh i bhfeidhm maidir leo, agus faoi na coinníollacha a leagtar síos sna Conarthaí sin; agus
 - (b) maidir leis an tSile, an talamh, an limistéar muirí, agus an t- aerspás faoina ceannasacht, agus an limistéar eacnamaíoch eisiach agus an scairbh ilchríochach a bhfeidhmíonn sí a cearta ceannasachta agus a dlínse laistigh díobh i gcomhréir leis an dlí idirnáisiúnta¹ agus dlí na Sile².

¹ Ar mhaithe le cinnteacht níos fearr, áirítear i ndlí idirnáisiúnta, go háirithe, Coinbhinsiún na Náisiún Aontaithe maidir le Dlí na Farraige arna dhéanamh ag Montego Bay an 10 Nollaig 1982.

² Ar mhaithe le cinnteacht níos fearr, i gcás neamhréir idir dlí na Sile agus an dlí idirnáisiúnta, beidh feidhm ag an dlí idirnáisiúnta.

Tuigfear tagairtí do ‘chríoch’ sa Chomhaontú seo i gcomhréir leis an mír seo, ach amháin mar a bhforáiltear a mhalairt go sainráite sa Chomhaontú seo.

2. A mhéid a bhaineann leis na forálacha a bhaineann le cóir taraife earraí, lena n- áirítear rialacha tionscnaimh agus stop sealadach na córa sin, tá feidhm ag an gComhaontú seo freisin maidir leis na limistéir sin de chríoch chustam an Aontais Eorpaigh de réir bhrí Airteagal 4 de Rialachán (AE) Uimh. 952/2013 ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle¹ nach gcumhdaítear le fomhír (a) de mhír 1.

AIRTEAGAL 33.9

Leasuithe

1. Féadfaidh na Páirtithe a chomhaontú, i scríbhinn, an Comhaontú seo a leasú. Tiocfaidh leasuithe i bhfeidhm i gcomhréir le hAirteagal 33.10, *mutatis mutandis*.
2. D’ainneoin mhír 1 den Airteagal seo, féadfaidh an Chomhairle um Thrádáil cinntí a ghlacadh chun an Comhaontú seo a leasú mar a leagtar amach in Airteagail 33.1 agus 33.13(4).

¹ Rialachán (AE) Uimh. 952/2013 ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle an 9 Deireadh Fómhair 2013 lena leagtar síos Cód Custaim an Aontais (IO AE L 269, 10.10.2013, lch. 1).

AIRTEAGAL 33.10

Teacht i bhfeidhm

1. Tiocfaidh an Comhaontú seo i bhfeidhm an chéad lá den tríú mí tar éis dháta an fhógra deiridh lena gcuirfidh na Páirtithe a chéile ar an eolas gur chuir siad i gcrích a nósanna imeachta inmheánacha féin is gá do theacht i bhfeidhm an Chomhaontaithe seo.
2. Fógraí a thugtar i gcomhréir le mír 1, seolfar iad, le haghaidh an Aontais, chuig Ardrúnaíocht Chomhairle an Aontais Eorpaigh, agus, le haghaidh na Sile, chuig an Aireacht Gnóthaí Eachtracha.

AIRTEAGAL 33.11

Comhaontuithe eile

1. Cuid IV den Chomhaontú Comhlachais, lena n- áirítear aon chinneadh a dhéantar faoina Chreat Institiúideach, scoirfidh sé de bheith éifeachtach tar éis theacht i bhfeidhm an Chomhaontaithe seo.
2. Tagann an Comhaontú seo in ionad Chuid IV den Chomhaontú Comhlachais, lena n- áirítear aon chinneadh a dhéantar faoina Chreat Institiúideach. Tagairtí don Chomhaontú réamhluaite, lena n- áirítear aon chinneadh a dhéantar faoina Chreat Institiúideach, sna comhaontuithe agus comhthuiscintí uile eile idir na Páirtithe, forléireofar go dtagraítear don Chomhaontú seo leo.

3. Scoirfidh comhaontuithe atá ann cheana a thagann faoi raon feidhme an Chomhaontaithe seo de bheith éifeachtach tar éis theacht i bhfeidhm an Chomhaontaithe seo.
4. An Comhaontú maidir le Trádáil i bhFionta in Iarscríbhinn V a ghabhann leis an gComhaontú Comhlachas ('Comhaontú Fíona') agus an Comhaontú maidir le Trádáil i nDeochanna Biotáilleacha agus i nDeochanna Cumhraithe in Iarscríbhinn VI a ghabhann leis an Comhaontú Comhlachas ('Comhaontú Biotáille')¹ lena n-áirítear na foscíbhinní uile, déantar iad a ionchorprú sa Chomhaontú seo agus déantar cuid den Chomhaontú iad *mutatis mutandis* agus mar seo a leanas:
- (a) tagairtí sa Chomhaontú Fíona agus sa Chomhaontú Biotáille don sásra um réiteach díospóidí dá dtagraítear i gCuid IV den Chomhaontú Comhlachais, agus don Chód Iompair dá dtagraítear in Iarscríbhinn XVI a ghabhann leis an gComhaontú Comhlachais chomh maith, tá na tagairtí sin le léamh mar thagairtí don sásra um réiteach díospóidí dá dtagraítear i gCaibidil 31 den Chomhaontú seo agus don Chód Iompair dá dtagraítear in Iarscríbhinn 31-B a ghabhann leis an gComhaontú seo;
 - (b) tagairtí sa Chomhaontú Fíona agus sa Chomhaontú Biotáille don Chomhphobal, tá siad le léamh mar thagairtí don Aontas Eorpach;
 - (c) tagairtí sa Chomhaontú Fíona agus sa Chomhaontú Biotáille don Choiste Comhlachais arna bhunú leis an gComhaontú Comhlachais, tá siad le léamh mar thagairtí don Choiste Trádála arna bhunú de bhun Airteagal 33.2 den Chomhaontú seo;
 - (d) tagairtí sa Chomhaontú Fíona agus sa Chomhaontú Biotáille d'Iarscríbhinn IV a ghabhann leis an gComhaontú Comhlachais, tá siad le léamh mar thagairtí do Chaibidil 6 den Chomhaontú seo;
 - (e) ar mhaithe le cinnteacht níos fearr, an Comhchoiste arna bhunú le hAirteagal 30 den Chomhaontú Fíona agus an Comhchoiste arna bhunú le hAirteagal 17 den Chomhaontú Biotáille, beidh siad i bhfeidhm go fóill, agus leanfaidh siad d'fheidhmiú na bhfeidhmeanna a

¹ Ar mhaithe le cinnteacht níos fearr, is ionann dáta sínithe agus dáta theacht i bhfeidhm an Chomhaontaithe Fíona agus an Chomhaontaithe Biotáille agus dáta sínithe agus dáta theacht i bhfeidhm an Chomhaontaithe Comhlachais.

léirítear in Airteagal 29 den Chomhaontú Fíona agus in Airteagal 16 den Chomhaontú Biotáille; agus

- (f) ar mhaithe le cinnteacht níos fearr, tá feidhm ag Airteagal 1.5(2) den Chomhaontú seo maidir leis an gComhaontú Fíona agus Comhaontú Biotáille.

5. Aon chinneadh a ghlactar faoi Chreat Institiúideach an Chomhaontaithe Comhlachais maidir leis an gComhaontú Fíona nó an Comhaontú Biotáille, ar cinneadh é atá i bhfeidhm ar theacht i bhfeidhm an Chomhaontaithe seo, measfar é a bheith glactha ag an gCoiste Trádála arna bhunú de bhun Airteagal 33.2 den Chomhaontú seo.

6. Féadfaidh na Páirtithe leasú a dhéanamh ar na foscúbhinní a ghabhann leis an gComhaontú Fíona agus an Comhaontú Biotáille arna n-ionchorprú, trí mhalartú litreacha.¹

¹ Ar mhaithe le cinnteacht níos fearr, déanfaidh an tSile aon leasú ar an gComhaontú Fíona agus ar an gComhaontú Biotáille arna n-ionchorprú sa Chomhaontú seo a chur chun feidhme trí *acuerdos de ejecución* (comhaontuithe feidhmiúcháin), i gcomhréir le dlí na Sile.

AIRTEAGAL 33.12

Iarscríbhinní, foscscríbhinní, prótacail, nótaí agus fonótaí

Beidh na hiarscríbhinní, na foscscríbhinní, na prótacail, na nótaí agus na fonótaí a ghabhann leis an gComhaontú seo ina gcuid dhílis de.

AIRTEAGAL 33.13

Aontachais leis an Aontas Eorpach amach anseo

1. Tabharfaidh an tAontas Eorpach fógra don tSile faoi aon iarraidh ar aontachas tríú tír leis an Aontas Eorpach.
2. Cuirfidh an tAontas Eorpach an tSile ar an eolas faoi dháta sínithe agus dáta teacht i bhfeidhm Conartha Aontachais Ballstáit nua leis an Aontas Eorpach ('Conradh Aontachais').
3. Maidir le Ballstát nua, beidh feidhm ag an gComhaontú seo ó dháta aontachais an Bhallstáit nua sin leis an Aontas Eorpach.

4. Chun cur chun feidhme mhír 3 den Airteagal seo a éascú, ó dháta sínithe an Chonartha Aontachais amach, déanfaidh an Coiste um Thrádáil scrúdú ar aon éifeacht ar an gComhaontú seo a eascróidh as aontachas Ballstáit nua leis an Aontas Eorpach, de bhun fhomhír (e) d’Airteagal 33.2(6). Glacfaidh an Chomhairle um Thrádáil cinneadh maidir le haon leasú is gá ar na hlarscríbhinní a ghabhann leis an gComhaontú seo, agus maidir le haon oiriúnú eile is gá, lena n-áirítear bearta idirthréimhseacha. Beidh éifeacht ag aon chinneadh ón gComhairle um Thrádáil, arna ghlacadh de bhun na míre seo, ar dháta aontachais an Bhallstáit nua sin leis an Aontas Eorpach.

AIRTEAGAL 33.14

Ceartha príobháideacha

1. Ní fhorléireofar aon ní sa Chomhaontú seo mar ní a thugann ceartha go díreach do dhaoine nó a fhorchuireann oibleagáidí ar dhaoine, seachas na ceartha nó oibleagáidí siúd arna gcruthú idir na Páirtithe faoi dhlí idirnáisiúnta poiblí, ná mar ní a cheadaíonn an Comhaontú seo a agairt go díreach i gcórais dlí na bPáirtithe.
2. Ní dhéanfaidh Páirtí foráil maidir le ceart caingne faoi dhlí an Pháirtí sin in aghaidh an Pháirtí eile ar an bhforas go bhfuil beart de chuid an Pháirtí eile ar neamhréir leis an gComhaontú seo.

AIRTEAGAL 33.15

Marthanacht

Leanfaidh an Comhaontú seo de bheith i bhfeidhm go dtí dáta theacht i bhfeidhm an Chreat-Chomhaontaithe Ardleibhéil.

AIRTEAGAL 33.16

Foirceannadh

D'ainneoin Airteagal 33.15, féadfaidh ceachtar Páirtí fógra a thabhairt don Pháirtí eile faoin rún atá aige an Comhaontú seo a fhoirceannadh. Seolfar an fógra sin, i gcás an Aontais, chuig Ardrúnaí Chomhairle an Aontais Eorpaigh agus, i gcás na Sile, chuig an Aireacht Gnóthaí Eachtracha. Gabhfaidh éifeacht leis an bhfoirceannadh 6 mhí tar éis dháta an fhógra sin.

AIRTEAGAL 33.17

Téacsanna barántúla

Déantar an Comhaontú seo a tharraingt suas i ndúblach sa Bhéarla, sa Bhulgáiris, sa Chróitis, sa Danmhairgis, san Eastóinis, san Fhionlainnis, sa Fhraincis, sa Ghaeilge, sa Ghearmáinis, sa Ghréigis, san Iodáilis, sa Laitvis, sa Liotuáinis, sa Mháltais, san Ollainnis, sa Pholainnis, sa Phortaingéilis, sa Rómáinis, sa tSeicis, sa tSlóivéinis, sa tSlóvaicis, sa Spáinnis, sa tSualainnis agus san Ungáiris, agus comhúdarás ag an téacs i ngach ceann de na teangacha sin.

MAR FHIANAISE AIR SIN shínigh na daoine thíos- sínithe, agus iad údaraithe go cuí chuige sin, an Comhaontú seo.

Arna dhéanamh i/sa ..., an... lá de ... sa bhliain

Thar ceann an Aontais Eorpaigh

Thar ceann Phoblacht na Sile

Iarscríbhinní